

فهرست جلد نیز اشتمل بر مجموعه
تخلف رسائل حضرت اعلیٰ خواجه
فانی فی الله باقی باشد حضرت

مولانا محمد عابد الله الدیوبانی
رضی الله تعالیٰ عنه

① رساله النحر - مطبوعه منظوم	② رساله ملائکه - مطبوعه منظوم
③ مصابیح عبیدیه - تلی منظوم صفحہ ۱۴	④ رساله ذرقہ - تلی صفحہ ۱۴
⑤ حقوق آداب بریدن " صفحہ ۶۰	⑥ تفسیر جامع قرین " صفحہ ۶۶
⑦ شرح اسرار حضرت علی صلی اللہ علیہ وسلم " صفحہ ۷۱	⑧ عشق عبیدیه ملا " صفحہ ۹۲
⑨ نجس ادعا و العلوة الخمس " صفحہ ۱۱۲	⑩ رد الوطایر (خوار) " صفحہ ۱۲۱
⑪ وصیت فام عبیدیه " صفحہ ۱۳۵	⑫ وصیت نامہ عبیدیه " صفحہ ۱۳۷
⑬ خدمت حضرت " صفحہ ۱۴۲	⑭ مراحبہ فی قبول اللہ " صفحہ ۱۴۹
⑮ شرح اسرار خواجه و شہید " صفحہ ۱۵۴	⑯ ذکر طائف " صفحہ ۱۶۶
⑰ شارب طہور " صفحہ ۱۶۷	⑱ عشق عبیدیه (خوار) " صفحہ ۱۷۵
⑲ لزوم حسن ظن بر فقیر و زنی " صفحہ ۱۷۹	⑳ وصیت نامہ عبیدیه " صفحہ ۱۸۸

خانقاه آستانه عالیہ عبیدہ شکرریہ
 اقدیر آباد ملتان

فاراز آستانہ عالیہ
 عبیدہ شکرریہ
 لکھنؤ

النحو فی الکلام (وه تقييد ابیات) کا ملخص فی الطبعام
 بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فاعل ہر مفعول اس و مضاف سبہ

خالق ہر مخلوق و کیا چٹا کیا کالا

جہیز بے لین کون کرے کہ ہر جہیز

نال و حایغیر اندی رب کون قرب کمال

بھی ال عحاب اسی ہے عشق دہن و

صرف گناہان عیاری کیتی ہن تو پل

کاف لام فی و او من الی مد عن

سبہ ثنا خدا ٹکون خافض و فعاوہ

ناصب سبہ پیغمبران منصب والا

فاتح ہر مخلوق امنکس دلین و کولون

ضم گنیدل روم بزرگان پیغمبران اپنیاد

بھیج صلوة سلام الی حضرت احمد

ای عبید فقیر توں خواستہ یاول

جہیز اسم کون ہفتہ حرف ہذا

منذ على خا عد حاشا حتى ك
مستند اليه كون نصب مستند
لكن بهي نال كان چهي حرف كالفع

مضاف اليه مجرور
ان ان لبث فعل ناهين اس وچ ك
مالي لاد و حرف هين پها كود فعل

مستند كون نصب كمين مستند اليه كون
مكان واضح مستغنى ظل بهي باب
فتي برح نال نقف نال نقي و حرف
نصب مضارع ك كرمي احرف جار

وانك تهرهان فعل ان ناقص انما انفع
صار وليس جوهر جاون من تون يري
نهيروان ملو امثال الخان جي حكمهين بر
ان ون كي واذن چاري كرا اعتبار
لاهي ان پچون شرط جزا اكلام

نصب مضارع ك كرمي احرف جار
جزم مضارع پنج حرف فيون لم الحان كلام

معنی آن می عمل کنی و هوو و متی منی ما
شرط جزا مضارع هوو و عمل کرهین
و او معنی مع اتی الای ایاء
نصب کرهین اسم کون شرطی نال نتیجه
جی متعید هوو و ابی نصب فعل جی
حال می منصوب به یکن ای عمل سه فعل
زمان ممکن علت مصدق مدحول
فیه لیه مطلق مع حذف و لجا و نصب

جمله این الی همای ای اذ ما
و دین کتابین مسئله اینون سن لون ای
بھی هیایخ حرف نال آخر متنا
فعل جی شبه اسبک و رفیع فاعل جی
دو و مفعول ترا و یی هو و فعل تفعیل
فعل مجهول مفعول دار رفیع ای و اسد فعل
ایجا و یی مفعول سد یی و نصب الهام
اکھل هن سبب نفوی اینون ای و یی

اسم بمعنی فعل جی او عمل اسی ملند

روید پیدا

بھات زید

لغت بدل ناکین اینون او عطف

بانی زیدن سوال

ناصب جازم کو

کھنڈ مضاف

مبنی اسم فعل بھی عامل نال پر ہند

کھنڈ لفظان اعراب تقدیر

نائب پیش دی کھنڈ لفظان و فقط بھی

نائب پیرا الف کھنڈ ہان دو جی نائب زید

نائب زید زید بھی اوی بھی نائب تھ

نائب زید زید بھی اوی بھی نائب تھ

نائب زید زید بھی اوی بھی نائب تھ

نائب زید زید بھی اوی بھی نائب تھ

نائب زید زید بھی اوی بھی نائب تھ

تابع وانگ متبوع پھر سیوچ اعراب پسند

عطف بالعرف

اینون ہو سیوچ اعراب

ناصب جازم کو

کھنڈ مضاف

مبنی اسم فعل بھی عامل نال پر ہند

کھنڈ لفظان اعراب تقدیر

نائب پیش دی کھنڈ لفظان و فقط بھی

نائب پیرا الف کھنڈ ہان دو جی نائب زید

نائب زید زید بھی اوی بھی نائب تھ

نائب زید زید بھی اوی بھی نائب تھ

نائب زید زید بھی اوی بھی نائب تھ

نائب زید زید بھی اوی بھی نائب تھ

نائب زید زید بھی اوی بھی نائب تھ

نائب زید زید بھی اوی بھی نائب تھ

<p>دُنَا جَنِّي بَنِي بَنِي اس عبيد فقير</p>	<p>چمن چمن واسطی ناهوتون دلگیر</p>
<p>زبان میری تیرے بیت آیا اغیب</p>	<p>یا خد بخش تو اسان عیب ^{عیب} عیب</p>
<p>تاکم</p>	
<p>طال العلم لازم الورع</p>	<p>جانب النوم واحد الشبعا</p>
<p>لعلی کرم الله وجهه و خیر عنه</p>	
<p>لنقل الصغر من قلل الحبال</p>	<p>أحب إلي من مشن الرجال</p>
<p>يقول الناس لي في الكسب عار</p>	<p>فقلت العار في ذل السؤال</p>

رسالہ ثلاثیہ

بسم اللہ الرحمن الرحیم

حمد ثنا خدا بنون بہت درود

پھر حمد صلوات دی کہنا اے عید

امامت مسجد وہ کری جو بھی پست

فالان را بری ملا کافر و سب

قرائت داعم تھو جینوں ترجمہ قرآن

جماعت سکھ امام تھوں چنگے کم تمامین

امام جی طالب دنیا ہو و وظیفہ اس

الاصحاب الجبار اسید جو بیک مقبول

خوف اسندون با خدا دالہ امید

قرآن فقہ پڑھ ہمیشہ مسجد است

غیب الیقین کوڑ بولیں ما راہان لہ

مکرو نماز جماعتیان گلو نماز

روئے کڑا دیون اس جے ناند ہوئے خا

واسطہ طمع نماز پڑھا و پڑھا و امام

کسب کوی نماز پڑھای او امام چنگیز

الله لولای جی هو و او هو لم بهی فقیه

جی بل خوا امام بنان پنج کوی او لوکان

ایه امام خشت نه کها تو دشمن لوکان او

ایه امام شیطان حقیقه ناهین ایه امام

عالم هو سی ایه مینی جا هل کون ایتر

یارب تون جاعل د دینک هر مخلوق

پیدل کیتو مفت اسان تون رویه مفت دیو

حاجت کھین نه رکھ او هر هر نکر هی

قاری بهی او از خوش بیغیر نال شبیه

کها لین کدهی کو الاوی کنی همیشتر کان

مال یتیمان عاجزان کها و دلورچ دیو

دیون سد جرم بهار کھنا بهی سلام

لگاسینه وچ اوسید لهل گیسر قد بیر

تون می خالق اوقه هر اسید تیر و

یا خدای بخش مفت ساهاتون غفار سون

عالم شک کری ہے اس پر شرح اسباب	حدیث تفسیر موفو الہیو سمجھ الہامی
--------------------------------	-----------------------------------

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ

م

الحمد لله کہ دین اوان سعید رسالہ نحو مستقی و تلبیس ابیات و رسالہ ملائت ہر دو

تصنیف حضرت عمدۃ کاملین قدوة الواصلین مولانا حافظ مولوی محمد عبید اللہ ملتانی

رضی اللہ تعالیٰ عنہ حسب فرمایش خف الصدق ایشان حضرت مولانا مولوی حافظ محمد عبید اللہ ملتانی

والہم اللہ سبحانہ ظلہ لا بشر حادی الثانیہ بتاریخ ۱۲ - باتمام خباب لہ جنہاد اس صاحب ملک

درطبہ م سرنگہ پریاتان شہر مطبوعہ

نور محمد فقیر

مناجیہ نظام الدین

اللهم لك الحمد واليك المنة وانت المستعان السلام عليك يا نبي ورحمة
 وبركاته يا سيدي يا رسول الله خذ بيدي مالي سوكت ولا النبي الى احد
 انت عبد الله ورسوله ولسيت باله ولا بشريك لست كما في الذات والصفات
 فقلت لا تطروني كما اطروا عيسى بن مريم وقولوا عبد الله ورسوله
 ومع حيث اياك تحملنا على انذرك وعرض حاجتنا لك بكسر
 انت حاضر ناظرنا ومسمع قائلنا لانك في مقام القربى بالايه
 بالثنا باللفظ ولا تطيق اسماءنا ولا اذع ثنائنا بالسمع
 واليهنم كما فارقته بين التثنية وهي الدنيا وكذا الاوليا والذين
 واحباءك الذين في متابعتك ومحبتك كما قلت من المؤمنين
 فقد اطاع الله ومن عصاني فقد عصى الله ومن اطاع اميري
 فقد اطاع عني ومن عصى اميري فقد عصاني ومن عصاني

اللهم لك الحمد واليك المنة وانت المستعان السلام عليك يا نبي ورحمة
 وبركاته يا سيدي يا رسول الله خذ بيدي مالي سوكت ولا النبي الى احد
 انت عبد الله ورسوله ولسيت باله ولا بشريك لست كما في الذات والصفات
 فقلت لا تطروني كما اطروا عيسى بن مريم وقولوا عبد الله ورسوله
 ومع حيث اياك تحملنا على انذرك وعرض حاجتنا لك بكسر
 انت حاضر ناظرنا ومسمع قائلنا لانك في مقام القربى بالايه
 بالثنا باللفظ ولا تطيق اسماءنا ولا اذع ثنائنا بالسمع
 واليهنم كما فارقته بين التثنية وهي الدنيا وكذا الاوليا والذين
 واحباءك الذين في متابعتك ومحبتك كما قلت من المؤمنين
 فقد اطاع الله ومن عصاني فقد عصى الله ومن اطاع اميري
 فقد اطاع عني ومن عصى اميري فقد عصاني ومن عصاني

وقال الله تعالى في شأنكم قل ان كنتم تحبون الله فابتعوا بي يحبك الله
 ويغفر لكم ذنوبكم ورفعنا لك ذكرك والموت حصيل
 احبيب الى احبيب كما استفدت ذلك من الاحاديث
 ومن كان في لقاء اهلك فاذا غرض عليه الحوائج يقضيها
 اهلك وانت في الدنيا والآخرة في مقام القرب وقد اوردت
 قريبا بعد قرب بعد زوال تعلق الجسم والعالم الظاهر فاذا التزب
 الى الله عبد لوسيلتك لانك وسيلتنا الى الله تعالى
 زدت مرمية واحسانا عليه وتنفع له كما قال في المحسنين
 من كان له ضرورة احدث الى الله اني اسالك والتوجه اليك
 بينك محمد بنى الرحمة صلى الله عليه وسلم يا محمد اني اتوجه بك الى ربى
 آخر احدث قال صاحب القصيدة الميمية يا خزين وضمت
 في القاع اعظم قطاب من طيبى القاع والالام انت احبيب الذي
 ترجى شفاعته عند العراط اذا ما رلت القدم لنفسه فداء

يحيى انت الله فيه العفاف وفيه الجود والكرم انت البشير النذير
مستضاه به وشافع الخلق اوفيتهم النعم بحضهم بنعيم لانفا
واحبهم في الجنة له خدم تعطي الوسيعة يوم العرض منعبطا عند المهيمن
لما جاء الامم والكوف قد خضك الله الكريم به يوا عليه جميع الخلق نردم
سقى لمن شئت يا خير الانام وكم قوم نعوذ الشقي والبعد كما جاء الامم
نوف قد فصل الله الكريم به يوما قد حرموا صل عليه الى البرزخ ما طلعت
شمس وحسن الضال والسلم وقال الله فروع ما دونه الضاري
بنعيمهم واهلكم بما شئت مدحا واحتكم فانك الى ذاتك ما شئت
مع عظم فان فضل رسول الله ليس له في عروبته ناطق نعم لونا يست
مدبره آياته عظم احي اسمع من يدعي دكر الرمم لم يمتحنا بما نعي
ويعقول به اى تعي العقول عن ادراكه بل كلنا بالشيرة التي لشعار
ادب ودارك وقار لانا قد عينا عن فهم كنت سمعه وبعده
طوبى لستم الى الارض السفلى ليعطهم على الله والاكلية ما خلا الله طال

وفي الحديث القدسي من اذن لي اومن عادي لي وليا فبقا
بارزني بالمحاربة وبكذا عيسى العفول عن ذلك معني سي في
ثاني وقد مي ننه على رقبته كل دلي والله ونسبت انزجرا
الاخذ حرصا علينا فلم نرتب ولم نهم اي حرصا على هداية
باب التوبة المسمحة البيضا لان رسول الله اعطى في ليلة المعراج
ثلاثة اقداح قدح لبن وقدح عسل وقدح خمر فاخذ اللبن رسول الله
واما العسل والله اعلم فبي حب الدنيا وتبعاتها لم ياخذ له
بشي اناس فيسا محبوسا ولم ياخذ الخمر لان الخمر تقوى فلم
في نبوته اي لم تشك في قول الله انك لو لم نهم اي لم يرضه
على اخذ الخمر لان الخمر تقوى ومن هنا قيل كلموا الناس
قد عرفوهم وبكذا نفهم ثم نفسي وقولوا للناس حسنا اي على قدر
وسو المقصود المقصود لنا من معنى فاما الذين في قلوبهم زيغ ففسد
ما تشابه منه ابتغاء الفتنة وابتغاء تاويل وما يعلم تاويله
الا الله ومن هنا وقف العلماء على الا الله وميزوا الذين
يقولون آمنا به كل من عند ربنا والله اشارة بقوله وما يذكر الا الله
الا الله

الالباب من هنا ما قال الامام زين العابدين يا رب جبر علم
 والوج به لعقل انت ممن يعبد الوثنا ومن هنا قوله ابي هريرة ^{يقطع}
 حتى هذا البلغوم فالتكليفات على قدر العقول كما قال الله تعالى
 لا يكلف الله نفس الا وسعها ولهذا قال اعني فهم معناه فليس يرى
 رب البعد منه غير منفع اي غير ساكت ومن هنا من عرف الله
 طال سانه عنه اسكر وقد كل سانه عنه الصحو واهل السكر خارجون
 هم الهوى كالشمس تظهر للعينيين من بعد صغرة صبح قالوا
 هم وساحر كاهن ومجنون وكاذب وغير ذلك وكفل الطرف
 انهم في معرف قد كل سانه فقوم سكر او طال السنين
 وقوم حرق قلوبهم وكلوا مخزبوا من احاطة عقول الناس قال قائل
 ولذا تصاعدت النفوس على الهوى فالتكليف يقرب في صديده
 وكيف يدرك في الدنيا حقيقة قوم نيام تسلبوا عنه بالحلم وهو
 بهيول ودعوى العجز عن اورا كه كافي في الحديث الدنيا حلم نائم والتكليف
 نيام فاذا ماتوا انتبهوا فبلغ العلم نباهه بشهر كما قال الله تعالى انك يا رسول الله

قل انما انا بشر مثلكم وانه خير خلق الله كلم من املاكته وملتق بين والابرار
 والاخبار جميعهم لاكن الله لا يفرق بكم من النبوة والولاية والجمعة
 وقد كملت والعشق وقبلك قد كان البيت ما قصت كلم وقد كملت البيت
 بوجودك والناقصون مجلسك على الباب ولم يدخلوا الباب البيت
 لم يعلموا انه ينقص الرزق من اكلوس على الباب وقد قال الشيخ
 عمه القادر احيى الشيوع البواب قائل ابي ليسر راسنا
 كم شود روزي ز افعال حسين وقد قال عليه السلام انما مدنية الابرار
 وعلى بابها والراغبون جلسوا على الباب فكل نقصان الرزق
 اكلوس على الباب والحاصل انه دع ما ادعته الفصارى فهم
 بانه الله واحكم بما شئت مدحافيه واحكم فانت يا رسول الله
 سيدنا ومولانا وشفيعنا وهدينا من الضلالة انت البشير النذير
 وانت بلجنا ومعاونا مصرع لولئك لم تخرج الدنيا من العدم
 انت انت بكستغيت باغيت اغشنا انت غنايتنا وانت
 رجاوتنا انقطع الرجا والالهيك انت الباقي بالله لقوله تعالى وضعنا
 عنك وزرك الذي انقص ظرك اى نقل الشريعة ومعلقاتها

انت انت السلام عليك ايها النبي ورحمة الله وبركاته يا محمد التوجه
 اليك والنفس صورتك في خانم قلبه حتى اكون خاتم محبتك يا رسول الله
 اسمع قالنا يا رسول الله اجمع النظر حالنا انت مولانا ووزيرنا
 انت شافعينا انت مولانا ووزيرنا نحن انت شمسنا بدلت
 نور فوق نور انت لاشك محمد انت مفتاح الصدور من شفي الصدور
 انت محي عظام العاشقين انت شافي صدور المرصفين انت شافي
 انت كافي في مهمات الامور انت كادي انت حسبي انت لي
 الكفيل انت قد زدت بالقوب الى الله تعالى بعد الدفن والنجاة
 انك اكثر الان منك في حيوة الدنيا وانما حلك لحاجتنا اكثر
 مما قد كنت قافي في حاجات العباد في تعلقك بالحسم والعالم
 لقد جاءك اعرابي وانت المنبر سائلا للمطر ولم يكن قطرة
 في السماء فتعبت الكف للدعاء به رفته بمسجد اربي فظا
 رخن وسني برد زفت دعارها به سافت فمطر امطر الى الجمعة
 والذخري فجاء الاعرابي فقال يا رسول الله بليت اما وانقطعت

السبل فنصب الكف فتفرق السحابة في ذلك المكان انما هو
 اذا اراد شيئا ان يقول له كن فيكون وانت اسم الله الاعظم
 ومنظر ارادة الله ومنظر كلمة فكيف لم يكن كذلك وجاهل
 قد سموا عالمين وخالفوا القرآن وتابعوا الكفار فقالوا
 ودع محمد او قلناه وقد قال الله تعالى في شأنك ما دونك ركب
 وما قل ولا خلة خير لك من الاولى وجاهل يقولون شر من الاول
 فانت كما قال الله تعالى في شأنك فله تقهر واما السائل فله
 تنهوا ما ينهيه ركب فحدثه والي يحدث بنعمة ركب ومن
 يكرهك اناس املك ولا تنهيت فانتيم فلان تقهر انت انت
 انت شريسا الله في ذاته ولا ضغفاني ولا افعاله بل انت عبد وهو الز
 انت مدركك فاسم الله معطي واناس اهل واليه يجب واما السائل
 فليس الله الراجي الى رحمة المجزوب لقدرته ليس له وجود ولا قدرة
 ولا ارادة ولا سمع ولا بصر ولا علم ولا شيء من الصفات الا من الله تعالى
 فان الشريك بل هو الله الواحد لا احد القهار وهو جميعه نظم
 صفاته من حيث شاء واما ذاته فليس شريك في الملك

وبمكشوت ولا في جميع العوالم لا اله الا الله محمد رسول الله كما فهم
 اهل الحق يا حسرة على العباد ما ياتيهم من رسول الا كانوا به يستهزئون^{عليه}
 ويقولون انه لمجنون وما هو الا ذكر للعلمين والحمد لله رب العلمين
 وصلى الله على محمد فخر النبيين وعلينا وانا ومولانا وانت خير
 الناصرين يا رسول الله انا كب والكب في الدنيا والآخرة ما لنا
 في الدنيا والآخرة سواك ٥٥ بسم الله الرحمن الرحيم
 احمد الله الذي اجري بالقلم اخرج المخلوق عن كتم العدم منهم
 مؤمن ومنهم كافر لو نشاء الله لاتفق الامم انزل القرآن قولنا
 معجزا عن معارضتنا وانت بهم اعجز البلاء وطراظهم افصح
 الاخراب كله والعم فيه آيات مفاتيح الدنيا الهدي للمنيب^{النايب}
 العالي القدر للمعادين مغاليق الضلال للمجيب مصابيح الظلم
 نازلة على قلب الرسول معدن الايمان ينبوع الكرم سلم اللهم^{والرحم}
 روصه انه خير الرسول المحترم الصلوة عليك يا خير الورى

السلام عليك يا اهل ائمة الصلوة عليك في البشر السلام عليك
يا اهل ائمة يا رسول الله خاطبك الله رفع ذكر في ائمة
فانظم ثم اوجيب ان مخاطبك اخطاب في الفرائض والنفل
واحكم السلام عليك ايها النبي من يباد بك عدا فاعدم قال
في القرآن واقبوا الصلوة واقروا ما تيسر والقلم ثم نادى
الذكر نداه في الكتاب وبالمخاطبة احرم صار فرضا واسما به النداء
ليس شك فيه الا واصلتم يا رسول الله ذكر نافع بل شفاء فيه من
كل النقم يا رسول الله ذكر نافع للقلوب من المعاصي والهمم يا رسول الله
ذكر موثق من مخيف الاحداث والالام يا رسول الله ذكر
واجب في الامانة وفي الدعاء اهلنتم يا رسول الله ذكر كافل
بالنواب وبالنعيم وبالنعيم يا رسول الله ذكر منقذ من عذاب النار
بل كل النقم يا رسول الله ذكر صيقل للنفوس من اخطايا واطم
يا رسول الله ذكر موثق حسب يمينه التقديس يا رسول الله
ذكر كالجالب عشق في الانبياء ولم ينم يا رسول الله ذكر فرضنا
عن سبهم نبتوشينا والندم يا رسول الله ذكر فوزنا يوم نقب

ص
بسم

ص
يعشى

الخير

أخلق أسبا بالنعم يا رسول الله ذكر حسبنا عن رياحين ونباح
 ولينهم النعم من أصب الشئ أكثر ذكره حبك والسد قلنا حي النعم
 يا رسول الله حبك يا حب للصلوة وللنداء المغنم يا رسول الله
 حبك في القلوب طعم إيمان وكما الصنم يا رسول الله حبك
 زيننا في الحياة وفي الممات ونحشتم يا رسول الله حبك مسكنا

روضا ورياضنا بالمحشتم يا رسول الله حبك ديننا من بين الدين
 قد قال نعم يا رسول الله قسم بالودودان حبك في شياخير القسم
 لب الله الرحمن الرحيم يا رسول الله قم ودرشع لنا في الحياة وفي الممات
 انقع لنا يا رسول الله انظر نظرة اسقنا من بحر جود قفزة يا رسول
 انا آسبون يا رسول الله انا آسبون يا رسول الله انظر حالنا
 يا رسول الله اسمع قالنا يا رسول الله انا في نمون يا رسول الله انا في
 يا رسول الله انا في نمون يا رسول الله انا في نمون يا رسول الله اسمع
 يا رسول الله انظر للفقير يا رسول الله لي انت اهلا يا رسول الله لي انت
 اهلا ومنك عن جالك نعم هم لنا في حبك نعم يا رسول الله

قوله
 يا رسول الله

انهم نأمنون يا رسول الله انهم لا يؤمنون يا رسول الله اخرج عن حجاب
 كي يلوموا أنفسهم نذير العتاب ليقطعوا الايدي ويشتهبوا الذابعد
 يقطعتهم يقولوا هكذا حاش لسه فمنا هذا البشر ان من ايمانك ان
 القمر كي نقول فلكم لمتم به لستموني في شعثهم به انت البشر
 مثلنا اسما ولا لن نمانى نلك لبوي قداتي لانما نلك بحسب
 او بروج انت روح طيب منك الفتوح روحك العالي بقربك اليه
 روحا في السفلى في طين وماد جسمك الموضوع في طاعاته
 قد تشرف درجة بسماوات كانت الاصحاب رجلك قبلوا
 اذ قدمت من السفر اذ اقبلوا قبلوا للبيد وللرجل اللطيف
 اذ قدمت من المعازي يا شريف والبراق والنيامة والوضوء
 يا خذون ويسمعون فيرتضوا قبل وجهك ابو بكر محبوب نحو ما
 قبلت غمنا يا نفوس بو من راك في اهتمام فقد راك الشيطان
 يخادع من يراك انت حي بالحياة الباقية ميت من دار الدنيا
 فاشبه كنت في الدنيا عيانا والمعاز انت في العقب لنا القوط

احلاذ انت سيدنا ومولانا الشفيع صاحب المعراج والقدر
 الرفيع لورائنا جسمك العالي الشريف في اجمرة لا تشمنا يا
 بل سجدنا الله شكراللقا انت مولينا وضر المتقي انت
 عبد الله حقيا رسول نحن آمناء لسنا كالجبول ان رايانا
 ترب قبرك يا بني لا تشمناه وقيلنا بني نحن لم نعبد ولم نسجد له
 بل عبدنا الله وسجدنا له قد نهيت اخلاق عن عبد القبور مسجدا
 او معيدا اذاك الزور قلت يا حقيا بني الله ذا لا تصلوا
 نحو قبر بل ولا تجلسوا اليه عليا واستهوا اليهود والنصارى اتخذوا
 مسجدا للقبر لعن الله لهم لا تكونوا مثلهم لا تنحوا ولا تنظر
 بجمع لو تخالفكم لكان ذاك فبيع لا نقول فبيك لا نقول حق انت
 عبد الله حقيا لاندق انت مولينا رسول مصطفى انت سيدنا
 بني محبتي انت مطلوب ومقصودنا انت كافينا وحسبنا

اهدنا اللهم حجب اسقنا كأس بعد كأس كما منا من دنان
 ليس فيها الخوقول ليس نرف ليس تاشم وغول اسقنا
 من حوضه وارزق لنا رؤيته في النوم فبده منه واهدنا ثم
 بعد النوم احشرنا معه لا تقنطنا ان لنا صحبة اعطه الله
 مسؤلاته بيب له اللهم نامولاته والوسيلة والفضيلة آت
 والشفعة للعصاة فاعطه اجعل اللهم اياه الشفيع في خطايا
 وشفع يا سميع يا خد ائتنا عصيانا من كنه كهارم نوس
 صاحب يهي من عبيد مبركناه وبر عيوب انت غفار
 وستار العيوب ط

بسم الله الرحمن الرحيم

احمد لهد رب العالمين الذي خلقني فهو يهدين واذا امرت
 فهو يشفين والذي يميتني ثم يحييني فهو الغفور
 الغفار

ان يغفر لي خطيئتي يوم الدين والصلوة على رسوله محمد الذي
 بعث ليعلمكم معالم الاخلاق فمن تنزه عن اقواله واحواله وفعله
 فماله في الآخرة من خلاق وعلى آله واصحابه المتتابعين
 بأدابه الكاملين المكملين المحققين حق تحقيق والمدققين
 حق تدقيق فما تركوا دقيقة من الدين الا عملوا بها لا سيما ^{المحشون}
 الغريقون في بحر وحدته والحريقون بسجاس وجههم المنورون
 بنوره بحيث اذا راوا ذكر الله المطهرون من ادناس
 خلاف الشرع العاملون بالله في الفروع الكاملون في الزهد
 والورع خصوصاً صاحب الفناء الكامل الباقي بالله
 شمس النيرة والطريقة بدر المعرفة والحقيقة صاحب التحقيق
 واهب التوفيق اللامع من غرة النوار الهداية للخاص والعام
 والتوفيقية من ملفوظاته نعم الكلام وكاتب السطور ملا عبید
 من ملتمة اقداره اذني علام النزي في الذنوب الاثام مشاهير

٢١-٢٢

في الخزانة
التي بها

یا خدا بخش بر کنه من ^{بر من} بر دل نباه من این خودم ^{آمد} بکنه
 پس بشو نامه سیاه من پس بستر جمیل خود پوشان خود پرستم
 یا آنکه من لا تقهتني الی یا ابد نفس من بست نیکخواه من
 این چند اوراق است در بیان بعضی اصطلاحات اهل ذوق
 و وجدان که بدان اصطلاحات از دعوی نفس خواسته و معانی
 پیرون و آراسته اند نه اهل ظاهر را که معاندین اند بر ایشان و شیای
 است که خطای ایشان را اظهار کنند و تا اعدا و باطنی را برایشان
 توضیح که ایشان را در خوف پستی و خود نمایی او محجب و طمأن
 مال و جاه مغرور سازد اگر چه در ورع و زهد و استحکام بر شرع
 راسخ اند اما چون این نزد مقصود امری ادنی است چنین
 فضیله درین امور ندانند که منافق و مرئی را این امر هم میسازد
 پس این قوم را در نام می نهند که محمود پور یا یک رباعی نیمه مضمون
 در کتب نقل شده دیده ام جانا بقمار خانه رندی چند اند
 رندی چند اند با مردم ^{کنند و خداوند} گمیا رکم پیوندند بر نشیبه و نقد دروغ
 خندند و حفره خلوص حافظ علیه السلام بنام و عید فرموده چه شبست

برندی صلاح و تقوی را سماع و عطا کجا نغمه ربانیا

در سماع و عطا که با خودی و عجب و خود بینی باشد اهل ظاهر را

همه فساد و خرابی پیدا می شود و در نغمه ربانیا یعنی سخن

پنجودانه کرب خشک چوب و خشک تار و خشک پوست

از کجایی آید این آواز دوست یعنی از حق است بحر حق

بنی و پنجودی حاصل نیست محفل مولو مصباح صاحب مشنوی

علیه الرحمۃ مشنوی را بدین بیت شروع نموده

بشنو از نی چون حکایت میکند از حداینها شکایت

می کند یعنی سماع باید که از نی که مرد پنجود است مشنوی

نه از اهل خودی که و اعطای خود بین اند اهل ظاهر در اصطلاح

ظاهرین و جامه سخن فصیح و شیرین زبان سعی نماید

تمامال وجاه و عزتش پیدا آید و صلاه اهل ظاهر هم است

و اهل در حصول اخلاق الهی و محوی و بنمودی و خرابی تن
 و زهد در مال و جاه و ضودی و عجب میکنند پس هر کس
 این شانرا خراب می داند لهذا خواه حافظ علیه الرحمه
 فرموده صلاح کار کجا و من خراب کجا بین تفاوت
 راه از کجا است تا بکجا پس مرتبه خراب برتر از مرتبه اهل ^{صلاح}
 از برای این معنی سید عالم صلی الله علیه و سلم فرموده است
 مدفوع بالالبواب لو قسم علی الله لادبره کما کنه
 که همه خراب بچنین اند چه پیغمبر صلی الله علیه و سلم فرموده است
 بعضی شمت ^{من} انحر فرموده که فانی استجابه حضرت
 پیغمبر صلی الله علیه و سلم را در شب سراج سه پیاله دادند
 یکی پر شیر دوم پر شکر سیوم پر از خر و پیغمبر صلی الله علیه و سلم
 پیاله شیر اختیار کرد که جامع شیرینی و سستی و تبدیل
 اخلاق است رنگ و بویش خود در پستان فضل الهی شده

من
 ۳۳ خر

سفید گردید پس گفتند احببت الفطرة ولو اخذت الخمر

لغوت امکن پس ذوق هستی بقدر اندازد باید چنانچه

در شیر است نه ذوق غسل که محبة دنیا است و ذوق خود بینی

و مستی که در خمر است که طغیان و سبغ مانده اثر او است جهالت

خواص حافظه علیه الرحمة و معصمه بدور لاله قبح گیر نیاید ^{مس} ^{المعنی} ^{ایها}

میباش بیوی کل نفسی بخدم صبا میباش مراد از دور

زمانه در دوجده ای است و فرقت است دیگر جا ز معصمه

به مقام ننگد است در عیش کوش و مستی کین کیمیا می

هستی قارون کند کد را بر آرد از تشکد استی وقت

ملال از خودی خود است و مراد از عیش و مستی اصفا کلام

فالهمها فخور و تقو بها است یعنی خدا بینی مراد از

کیمیا هستی انانیته صفائی است و زنا الحق کفایت است مراد

از قبح رفتن بی ریا بودن است و پیچود بی نویسنه است

و آنچه بنیسه کیمیا هستی گفته از برای آنکه تافنا و وجود موسوم
 تحقق ببقا و السد مشکل است حضرت سیدی عبد الرحیم
 انانی که پرشد در چون برد بوی که از هستی موسوم خود بر باشد
 وجود حقانی و موزنه ربانی مشکل است حضرت خواجہ غلام
 فرموده تا تو هستی خدای در خواب است چون شوی نیست
 او شود بیدار و هم فرموده هر که از وی نزد انالهی سر
 مشرک است آن فضول ناپسند و مراد از بوی کل موزنه
 الهی است و مراد از هدم صبا بودن همونست که قوام
 عالم صلی الله علیه و سلم فرموده انی لا جد نفس الرحمن من قبل
 ایمن و ان لربکم فی الایام و لربکم نفحات الا فتوحوا لها
 پس مراد از هدم صبا بودن صحنه کسان است که اذرا و
 ذکر الله در حق ایشان است چو پیر پاک عشقت نمی حواله
 کند بنوش و منشطر رحمت خدا میباش مراد از پیر پاک

عشق سیر کامل است که هرگز از راهی مقصود و بسیر می‌ماند
 وقت و حال می‌کشد یعنی چون ترا بعد قطع نوسیم منازل زهر
 و توکل و غیره بعشق الهی راهی کرد و بس کردی خوری رخصت
 نمود پس ترا لاچار است که طریق بخودی در پیش گیری و منتظر
 فیضان الهی باشی هر چه در پیش آرد قبول کنی و رست
 انی لما انزلت الی من خیر فقیر کسب حال مشکوئی بطریق
 عشق میسوی باز گفت که سه گلویمت که هم سال می
 پرستی کن سه ماه می خورد و نه ماه پارسا می‌باش یعنی
 ملاجظه شرعیه و طریقه و صقیفه و معرکه هر چهار ضرورت
 می پرستی آنوقت است که در تنگدستی نیستی مذکور باشی
 و چون از خودی موسوم خود پر باشی بر شرعیه باشی که افعال
 و افعال است آنخوره است و طریقه باشد و اشعار خود کن که احوال

و اخلاق آنحضرت است و بموقع مشغول میباش که دیدن وحدت
 در کثرت است و دیدن کثرت در وحدت است و چون
 مفلس بکشی بمستی مشغول باش و عیش کن که المفلس
 فی امان السدیس هستی و می پرستی را رند قلش می باید
 و فاجوی ز کس که سخن بهمشنوی یعنی اگر عقل تو بر جا است
 و شنوده هستی و فاذک به جوجه بهمشنوده و از نسبت
 و فاحصین طریق عقل نسبت و تو هم نیستی و از خود بر تو
 چیزی نیست هم و عاریت است و فانی است و فانی را
 و فانی و نه طلب به هرزه طالب بمرغ و کیمیا میباش
 یعنی تجدد و جبهه اگر چه میدانی که کمال عرفان در دنیا
 حاصل نسبت طالب عرفان الکی میباش که عرفان
 الکی و پنجهان یز رستان از قید خودی و خود پرستی

پس مراد از سیم رخ و کیمیا همین معرفت الهی است که عبارت
 از نیست و بچودی است بزرگی فرموده شود در کنار من آنی
 من از میان بروم که هر کجا که در آمد یقین گمان رفو است
 مراد از یقین الهی است و مراد از گمان غیرت و همی است
 باز میفرماید جو غنچه اگر چه فرو بستن است کار جهان
 یعنی اگر چه کار جهان همه فرو بستن است و عجز که چه بخود
 خود نیست همه حق است و از حق است تو همچو باد بسیار
 کردن میباش یعنی تو ساکت هستی آنقدر که ترا دادند
 از علم و قدرت و سمع و بصر و اراده و کلام و تکوین در قدرت
 مظاہر خرج در شکرانه نعمه الهی کن و صرف اینها کن
 که بهتر از اینها بدید کن شکر نعم لازمید نکم یاد دار همچنین
 میکن تا بکمال بی زوال برسی که ان لا تخافوا ولا تحزنوا

و این شروا یا بحسب آنچه گفته ام تو عددی که جنبه منظر رحمت الهی است
 و بکبریت و دوزخ منظر قدرت و بزرگی و معجزه و
 ناز این کدورت است توصیفاً شوبه است صورت

کدورت قهر و صفا رحمت است و هر دو صفت حق است
 از تو بر تو هیچ نه گوینده و شنونده و امر و مأمور نیز
 حق است بخیر در میان نیامده و نخواهد آمد غریبه اگر
 هست و همی است و هم را دور کن همه عین است یعنی ^{منشطر}
 رحمت الهی باش و بخد متعلق او و بندگانش میباش

کرت هویت که چون هم غریبه همیشه بیا و بماند
 جام جهان نمای باش استوایم یعنی خواش و مرا و ازیم ذات
 محمدی صلی الله علیه و سلم است و مرا و از سر غریبه اندر غیب

از سر از عالم مثال و عالم ارواح و مغیسات عالم ناسوت
 و جبروت و لاهوت است که هر دو و جبروت و صفات حق است

و امور دنیا و آخره همه منحصر درین سه عالم اند و مراد
 از سجد نمودن ملا حظت کردن آنچه در دل اهل الدار
 فیضیان الهی رسد که این مثل جام جهان نماند است بلکه
 زیاده از آن که درین دل همه چیز متجلی میشود بلکه ازین
 فراع تر است و همین دل عام است خواه دل سالک باشد
 که منظر فیض الهی شده بوسطه یا بوسطه صحبه اهل دل کامل
 و خواه دل پریکن سجد م دل پریبودن بوسطه آینه بودن
 و بی صیقل کردن نخواهد بود تا که قابل شکس تجلیات
 دل پری شود و بی صیقل کردن ممکن نیست و هیچ دل بی
 تجلیات نیست الا آنکه دل کشف در کشفات جسمانی
 که مانع تجلیات لطیفه است مسدود و مقید میباشد
 و دل لطیف بسبب حصول ریاضات است بسبب صبحه اهل دل
 لطیف لطافت پیدا کردن تا قابل ضووض من و مجر شود

و این لطافت مشهور است بالتوابع علی حسب القسمة اللازمة
 و متزائد است علی التوالی و التتابع الی صین المولات تا آنکه
 اهل السد که تجربه این معنی کرده کفته اند که خاطر اول خاطر حق است
 خطای نمی افته و علی هذا القیاس توصیات اهل دل هر چه
 توصیه کنند بقدر فیضان الهی و استعداد دلی توصیه ایشانرا
 اثر است تشبیه در خانه بود خاطر اش رسیده که جنبه
 بردرست باز بخاطر رسیده که جنبه بردرست چون بردرست
 جنبه حاضر بود کیفیت اگر بر خاطر اول اجتماع کردی مرآت دادن
 بردرست ان احکامی بود و توقف اهل السد برای این تجربه
 در مقام گشتی کردن می نشینند هر که توصیه میکردند
 غالب میشد و حضرت خواجه عبید السد اهراری نام امیری
 بردیواری نوشتت باز نحو کرد و این حسن توصیات و تصرفات
 در دست کرام بسیار بود و همچنین تصرفات در امیر المومنین
 عمر رضی الله تعالی عنیه بسیار بود فاما در امیر المومنین ابو بکر رضی الله

رضی الله تعالی عنہ کم بود کہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم زموہ
 من اراد ان ینظر الی میت یحیی علی وجہ الارض فلینظر
 الی ابن الی تحافۃ وایض زمود و فی نزوہ ضعف اللہ یغفر
 ابن چنین تو جہات در خواہ نقش بندہ ی بخاری و خواہ
 عبید اللہ احراری بسیار بود و در خانہ ان چشتیہ نکر کم
 بظہر رسیدہ اما آنچه ظہر تہر ف شدہ در چودہ شدہ اما خودی
 و چودہ و مسیح و بیداری اہل اللہ خداستگا میدانہ و قدر
 و منزله انبیا و و اہل اللہ منجہ بر این نصیحت است و از دبا و
 قدر و منزله البش ان کس نصیحت نیست و الادب ^{علیہ السلام}
 بر حضرت محمد صلی اللہ علیہ وسلم فائق تر بودی صاحب نصیحتہ
 رضی اللہ عنہ زموہ لو ناست قدرہ آیاتہ عظمی اچی
 حین یدعی و ارس الرم ^{لہ} مرید طاعتہ بیکانگان مشو
 حافظ ولی معاشرندان آشنایبش مراد از مرید
 آست کہ ارادہ خود در ارادہ پر کم کردہ باشد و مراد از بیکانگان

اهل خودی و خود بینی و هستی و خود پرستی اند و مراد مشر
 بودن هم صحبه بودن است و حق صحبه ادا کردن است و مراد
 از رندان آشنا اهل السه که در سجودی و سستی و بی پرستی
 چنان مستغرق اند که از خود خبر ندارند گویا حال اصحاب
 سب که تحسبهم القیاط و هم و نقلیهم ذات الیمین و ذوات
 الشمال حال این است بزرگی فرموده است چشم از
 اینست و ابرو این نیاز و عشوه این الفراق ای زهد و
 تقوی الوداع ای عقل و دین مراد از تاثیر چشم و ابرو و نماز
 و عشوه محبوب نوع تعینات دل عاشق است از حال کمال
 بسبب اختلاف تجلیات محبوب در هر لحظه و هر آن
 که بسبب پیفراری در آن تعینات بر صالی ثابت
 نباشد و این عاشق را اهل بلوین میگویند و اهل تمکین ال
 زندان آشتی اند که همچون اصحاب کعبه از غلوات بسبب
 کمال سجودی است سسته اند اما کسی که به سجودی نرسیده نزد زمره اهل
 اهل بلوغ نیست حضرت خواجہ بہاؤ الدین نقشبندی بخاری با وجود

کمال میفرماید که ساقی قدحی که بنمستیم مخمور صیو
 الستیم مارا تو بامان که تا ما با خویشیتیم خود برستیم مراد
 از ساقی یار و حاشیه بیرو یا حقیقه محمدی صلی الله علیه و سلم
 و با ذات الهی که فی الحقیقه یکی است اما حسب نام و مرتبه جدا
 جداست که سه مرتبه از وجود حکمی دارد که حفظ مراتب نمکینی
 زنده یقی و مراد از قدحی سیمانه که عاشق را از ان سیراب کنند
 هر چه باشد بزرگی زنده از عطش که در قدح آب خورند
 اندرون آب حق را ناظرند و مراد از نیم مست که کابر
 در کثرة و کابر در وحده و مراد از محمد است که از نیم بران آمده
 در خود برتنی بی مزه باشد و مراد از صیو می شراب صلح است
 که است بر یکم قالوا بلی بیان آنست که صیو علیه الرحمه فرمود
 است ازل تا چنان شان کبوش بفرماید قالوا بلی
 و خروجش و مراد از مصرع ثالث ترجمه اللهم لا تکفینی الی نفسه

طوفان عین است و مراد از مصراع رابع ترجمه آنکه آن لکنتی
 الی نقب تقریبی من الشرو و تبا عذنی من الخیر است و مولانا
 جلال الدین رومی در دیوان خود که منسوبست کفرت
 مولانا شمس الدین است فرموده است دست شستم من زمال
 ملک خویش آتش اندر خانمان انداختم خرقه و سجاده و
 تسبیح را جلد در آب روان انداختم و شستم بابرکان
 بر پشت خویش شکر حق بابرکان انداختم جبه و دستار
 علم قال و قیل و در آیات بغان انداختم ماز قرآن
 مغز را برداشتم استخوان پیش خاگان انداختیم از کمان
 شوق تیر معرفت راست کرده بر نشان انداختیم
 مال و ینانیت لاجیفه و جیفه را پیش سکان انداختیم
 خوش کفایت شمس تبریز این سخن رزمینسان بر ملا انداختیم
 مراد از دست شستن از مال و ملک تعلق و ایزان انداختن است
 و مراد از آتش در خانمان انداختن آزاد بودن و مراد از خرقه

و سجاده و تسبیح در آب روان انداختن اعتماد بر آن
 ناکردن است چنانچه حضرت خواجہ حافظ علیہ الرحمۃ مطابق
 این فرمودہ بیاؤ خرقة مادر شراب انداز غریب و ولہ در
 جان شیخ و شاب انداز مرا بکش باده در افکن ای ساقی
 کہ گفته اند نکویی کن و در آب انداز مہل کہ روز وفاتم بجاک
 بسیار اند مرا بمیکندہ برخم شراب انداز و مراد از باربران
 انداختن کہ بر پشت است بمون بار است کہ در آید و وضعنا
 عنک و زک الذی انقض ظہرک است کہ عبارت از فراموشی است
 کہ سالکان حق را بقدر ہمت و استعداد ایشان حق تعالی
 میکشد و آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم را این مرتبہ
 اتم و اکمل است چنانچہ حضرت مولانا شمس الدین باجمعی
 اشارۃ مخفیہ از مولانا رومی پرسید کہ چہ سبب است کہ رسول
 صلی اللہ علیہ وسلم با وجود کمال معرفت میفرماید ما عرفنا
 حق معرفتک و ابو بکر صدیق رضی اللہ عنہ میفرماید سمعنا ما علم

شانی حضرت مولینا فرموده که انا، ابو زید کو چک بود
 پرشده دم از سیرالیه زد و انا، آنحضرت فراموش بودم از
 تشنگی زد و کسی همچون مجید و الفانی که منسوب به سید است
 و غیره را طاعت نیست که بگوید که سخن من همچو او بعد از او
 سخن بایزید نیست یعنی از آن فائق تر است که ابو زید
 بکمال معرفت بعد از سید محمدان و صحابه و تابعین رسید و بحکس
 همچو او بعد از وجین تکفته حضرت مولینا رومی رضی الله
 در حق مدعیان فرموده سه طعن دارد در حق سخن بایزید
 و زور و نشنک می دارد بایزید رسول صلا الله علیه و سلم
 برای تعلیم میفرماید من قال انا خیر من یونس این
 فقد کذب یعنی متاخرین را بایزید که از متقدمان خود را
 نیفزاید و مولینا خواجه عبید الاحزازی خود را بخوشه
 حضرت مولینا رومی و جمیع متقدمان منسوب نموده عیب
 بر متقدمین ننمود مجید و کیست که بعد از خوشه چینی دم

سیرابی و زیادتی بر ابو یزید و همیشگی بر رسول خدا صلی الله علیه
 علیه و سلم زنده و بر اهل توحید همچون حضرت شیخ فرید الدین
 عطار و مولانا جلال الدین و مولانا شمس الدین و غیر هم حرف
 و نقص گوید و مراد از جبه و کسار و غلم قائل در خرابات
 مغان انداختن همچون معنی است که سه بدور لاله فتح کبر
 بی ریا میباش چنانچه حضرت خواجہ حافظ علیہ الرحمۃ فرمود
 دوش از مسجی سوسی میخانه آید پیرما چیست یاران طریقت
 بعد ازین ندیر ما در خرابات مغان با پیریم منزل شویم چون
 چنین رفت است در عهد ازل تقدیر ما یعنی فهم و صدق وجود
 و سر و مخوری و بخودی کامل از اصلاح و رع ^{ساکان} ظاهری
 اولیتر است چه آنقدر که خودی و خود پرستی و عجب موجود است
 برنج موجود است چنانچه لها و الدین رضی الله عنه فرمود
 ما را تویمان که ناما با خویشینم بت پرستیم که ترجمه لا تهلین الی الطرفة

عین فائز ان تکلیف الی نفس تقریبی من الشریک و تباعدنی
 من الحیر است و مراد از مسجد و کعبه و صیبه و دینار و علم قال
 و قبل همه خود پرستی است و مراد از خانه غار و بخود است
 و مراد از مغز قرآن برداشتن و استخوان پشیمان انداختن
 معرفت الهی حاصل کردن است که مذکور است و جماعت است
 حضرت قبله رضی الله عنه میفرمودند صد شکر که سنیم
 نیم مغزی مانند یک شیعه ندارم و غیا بر غم روانم و
 حواری هر دم بوبکر و عمر کویم و عثمان علی و مراد از تبر است
 بر نشانه انداختن معرفت بی دخی حاصل کردن است و بی تکلف
 که این تکلف هر چه بی شوق و ذوق گویند همه بی مزه باشد
 چنانچه حضرت مولانا جلال الدین رومی فرموده کل شئ قال غیر
 المصنوع ان تکلف و تصلف لایلیق مراد از مصنوع درین
 است که مکلف باشد و مراد از تصلف دروغ گفتن و مراد از
 تکلف بی ذوق و شوق گفتن یعنی هر چه غیر حاشی و کامل گوید و مباهات

نماید و یا از راه تکلف گوید نالایق است لهذا حضرت مولانا
 سید نقشبندین شیخ عبد الرحمان جامی علیه الرحمة در
 دیوان خود فرموده است شکر خدا که شیخ بنم شیخ زاده اسم
 وارز منکران کول و مریدان ساده هم یعنی شکر خداست که نه یحیی
 که بدگوی شیخیه چندین دروغ از خود باقم تا شیخیه من رخنه
 نیفتد و مراد از شیخ زاده تکلف است که برای رواج دادن
 خود به بسریه شیخ چندین سخنان بیهوده از راه بد مغزی
 بر گوید و مراد از مریدان ساده آن مریدان اند که از راه تقلید
 اعتقاد هر همه کنند و دروغ را امتیاز نکنند یعنی در
 خود هیچ معرفت نیابند و مراد از ساده و کول مهمل است
 که از سبب بی معرفتی یا طریق افکار و زوایا طریق اعتقاد
 بهر حال معتقد از منکر با سلام نزد بکتر است و حضرت شیخ الاسلام
 خواجہ عبد اللہ انصاری رضی اللہ عنہ با وجود کمال علم و عرق
 صیقل نماید که من از حق شما نمیخواهم که فرق کنم در صادق و کاذب

یعنی مرا استنواق در معرفت الکی اولیتری نماید از امتیاز
 مراتب اهل صدق و کذب و این است طریق اکثر چشمتیاء
 رضی الله عنهم و این کمال است کاملان را و سالکان را میبرد
 خداست ترسیده اند از بیم نقصان است فاما بفرمان
 علیهم السلام خود را مورا ند با امتیاز بحسب باطن فاما بحسب ظاهر
 ایشان نیز می فرمایند انی لم اومر ان انقلب قلوب
 اناس ولا اشی بطونهم و سعدی علیه الرحمة بناء علیه فرمود
 هر که را جامه پارسا پند پارسا دان و نیک مردانکار بر حسب
 طعن مکن و بحسب صحنه و اعتقاد بزرگی و مرید شدن
 پس فرق ضروریست طالب که حضرت حافظ علیه الرحمة و مع
 مرید طاعت بیکانگان مشو حافظ ولی معاشر رندان شنا
 میباش یعنی از صحنه و اعتقاد بیکانگان که در خودی و خود
 مستغرق اند گمراه خواهی شد و از معاشره رندان که کاملان
 بنمودند حصول کمال کنی و مراد از خوش گفتن شکرش و در فرموده

انداختن سخنان بیج و بیسج ساک قابل آموختن
 و تانا و آگاه شود و از مردمان و مشران کول نباشد و معانی
 سخنان اهل البه از بیخته و استن فرض طریقت است
 تارز مشران کول و مردمان ساد نباشد حفره خواجیه
 علیه الرحمه فرموده در خرابات معان نور خدای سیم این
 که چه نوری ز کجانی سیم مراد از خرابات معان منزل سالکان
 خدا پس در اهل خرابات اند که در بسته و تجویفی نور خدا اند که
 اذار و ذکر الهی را بقا بآست قایل الهی در آنچه میکنند و
 مردمان برایشان طعن مینمایند مکلف مشکلف نیستند
 لهذا خواجیه حافظ علیه الرحمه فرموده باری گفته ام و بار و میگویم
 که من دل شده این ره نه بخود میگویم در پس آینه طوطی صفت شده اند
 آنچه استاد ازل گفت همان میگویم من اگر خارم و کل من آراسی
 که از آن دست کسی پرور نمی روم مراد ازین راه رادش است
 و مراد از استاد ازل ذات الهی است و مراد از سمون میگویم سخن اناهی
 یامانندان و مراد از خار به و مراد از کل تنگ و مراد از چمن آراسی

ذات الهی است حاصل آنکه من در آنچه میگویم متکلف نیستم و اما
 من المتکلفین اگر چه در حق رسول خداست اما اهل السد را بنابر
 متابعت پیغمبر داشته اند چنانچه فرموده من میگویم انا الحق یارب
 میگوید بگوید چون نگویم چون مرا دلدار میگوید بگوید و بزرگان درین
 گفتن در آنوقت همچون درخت شاطی وادی ایمن میباشند
 بزرگی فرموده در آن وادی ایمن که ناگاه درختی گوید
 انا انا الله رواداری انا الله از درختی چرا بنوعز مروی شکفتی
 و بزرگی فرموده در پرده عیانست رخ یارب میباشند ای دیده
 در آن منظر دلدار میباشند صد شعله زنده جلوه دلدار ز سرور خانه
 چه بیند باز یارب بیند و این فقیر میگوید که اگر چه کلام مجید منجور
 و در وقت قرآن خواندن انشی انا الله میگوید و اگر کافر نمیگویم
 همچنان چون عارف کامل که علامات تجوی و در ظاهر باشد
 و نقلد من الله انشی انا الله لا اله الا الله میگوید و در گفتن مناسبست
 و اگر مدعی باشد دعوی الوهیه کند همچون فرعون انا ربکم الاعلی میگوید
 کافر است العیاذ بالله من ذلک و اگر چه محضون متکلف نباشند و اما
 نیز اینچنین گفتن بعد از جنون کافر نمیکردند و حضرت خواجہ حافظ علیار غفر

در مقامی زوجه فرض ایند که بکس بدینیم و آنچه گویند در اینست
 بگویم دوست پس ازین صاف معلوم شد که سخنان بی ادبانه ازین طایفه
 که معلوم شود بی اختیار ایشان صدور یافته پس ایشان معذورند
 و کلام ایشان مأثور باشد تاویل صحیح جائز در شرح چنانچه مختص
 خواهم حافظ زوجه شراب لعل کش و روی مه جبین بن
 خلاف مذہب آنان جمال ایشان بن مراد از شراب لعل شراب
 بجمعی و مسیعی حقیقی است و مراد از روی مه جبین روی اهل الذم
 یعنی اهل الذم از زیارت انگاه کن که جمال حق در ایشان سنی و نیست
 باشد و مراد از خلاف مذہب آنان مذہب اهل تعصب است که در فقراء
 اهل الذم چشم خواری نکرند یعنی برخلاف مذہب متعصبان زیارت
 آسمان کن که جمال حقیقی تر از روی نمایی که ادا روا ذکر الله یا مراد از است
 که در وقت بجمعی و مسیعی بر جا که جمال حق بنی بر کرم محل خطر باشد
 چون نامحرم برخلاف مذہب اهل شرح و بدن انجمن بخودان را
 درست و جائز باشد و یا مراد از روی مه جبین ملکه اند که در
 صورتی ظهور کرده باشند که اهل الذم که درستی و بخودی خوانند ایشان را می شنند

چنانچه حضرت پیر دستگیر محی الدین عبد القادر جیلانی در بعض
 کلمات خود باین تصریح فرمود و یا مراد از مجسمه ایشان عالم مثال
 است و عالم مثال را حضرت مولانا جلال الدین رومی در
 ابیات خود زمره است اختران اند از ورائی اختران کا حرق
 نخس نبود اندازان سائران در آسمانهای دیگر غیر این نیست
 مشهور هر که باشد طالع لوزین نجوم نفس او کفار و زور در
 رجوم چشم مریخی نباشد چشم او منقلب و غالب و مغلوب
 خود را آنجا که شرح است سنای رحمة العبد کرده که سه
 آسمانها است در ولایت جان کار فرمای آسمان جهان قدر
 اصول حافظیه نوشته که صوفیه عالم مثال را خیال منفصل
 و خیال متصل و از حقیقه و مثال مقید بخوارند و قال المحقق
 الکاشانی فی شرح الفصوص عالم المثلان با صطلح حکماء و عالم النفس
 المنطبقة و هو فی حقیقه خیال العالم و حکماء و شرق استعالم را
 اقلیم ثامن و مثل معلقه و عالم شباه و مولانا سعد الدین قناری
 در شرح مقاصد از ایشان نقل میکند و قال الاولیون ان فی الوجود

عالما مقدار يا غير العالم احب لا يتناسى عجائبه ولا يحصى مدته
 من جملة تلك اعدان جابلقا وجابر صا وهما دينسان
 عظيمتان لكل منهما الف باب لا يحصى ما فيها من الخدائن
 وعليه بنوا عالم المعاد اجساما فان البدن المشابي الذي
 يتصرف فيها النفس حكمه حكم البدن احب في ان له جميع الخواص
 الظاهرة والباطنة فيتلذذ ويتالم بالذات والآلام بحسب ما
 وايضا يكون من الصور المتعلقة نورانية فيها نعيم السعداء
 وظلمانية فيها عذاب الاشقياء وكذا امر المنامات وكثير من
 الاوراكات فان ما يرى في المنام او يتخيل في اليقظة بل
 يشاهد في الامراض وعند غلبة الخوف ويخو ذلك من الصور
 المقطرة التي لا تحقق لها في عالم احب كلها من عالم المثال
 وكذا كثير من الترائب وفوارق العادات كما يحكي عن بعض الاولياء
 انه مع اقامته ببلدة كان حاضرا من المسجد احراما يوم الحج وانه
 ظهر من جدران البيت المسدود الابواب وانه حفر بعض الدواب

والاثمار وغير ذلك من مسافة بعيدة في زمان قريب الى غرض
 وارسطو در الولوجيا كويد من ورا هذا العالم سماء وارض وبحر
 وحيوان ونبات وناس سماويون وكل من ذلك العالم
 سماوي وليس هناك شئ في ارضي والرومانيون الذين هناك
 ملامحون للناس الذي سينا لا ينفر بعضهم عن بعض وكل واحد
 لا ينافي صاحبه ولا تضار به بل يستريح اليه وصفت شيخ محي الدين
 عربي قدس الله سره در باب ششم از فتوحات كويد في كل
 نفس خلق الله تعالى فيها عوالم يسبحون الليل والنهار لا يفتر
 وخلق تعالى من جملة عوالمها عالما على صورتها اذا البصر العار
 يشاهد نفسه فيها وقد اشار الى ذلك عبد الله ابن عباس رضي الله
 عنهما فيما روي عنه في حديث بناء الكعبة وانهما بيت واحد
 من اربعة عشر بيتا وان كل ارضين السبع خلق مثلنا حتى
 ان فيهم ابن عباس مثنا وصدقت هذه الرواية عن اهل الكشف وكلها
 فيها محي ناطق وهي باقية لا تقنى ولا تبدل واذا دخلها العارفون

تمام بقولن بارواهم لایا جسامهم فیتکون بیا کلیم فی
 هذا الارض ویتجدون و فیها مدائن لا یحصى و بعضها
 یستمدائن النور لایدخلها من العارفين الا المصطفی
 المختار و کل حدیث و آیه و روت عند نامی و فیها العقل
 عن ظاهر فی هذا الارض و کل جسم شکل به الروحانی
 من ملک و جن و کل صور بری الانسان فیها نقیص
 فی النوم فمن اجاد هذا الارض انشی کلام الاصول الحقیقیة
 و حضرت مولانا در رساله توفیقیة نوشته که عالم دو قسم است
 یکی عالم مثال متصل و دوم عالم مثال منفصل عالم مثال متصل
 آنست که در خیال تصور میکند و صورت میسازد و عالم
 مثال منفصل دو قسم است یکی آنکه ارواح قبل از تعلق بدن
 در آن عالم میباشند و دوم آنکه ارواح بعد از موت در آن
 میباشند و یکی را نام جابلقا و دیگر را نام جابلس است

دران عالم که ارواح احوال آئیند معلوم میکنند اگر کنند
 دران عالم که ارواح بعد از موت دران عالم میباشند
 احوال قبور معلوم و اگر روح در عالم مثال متصل سیر کنند
 احوال قلوب معلوم میکنند و این شیخ کاتب احراف میگوید
 که آنچه رسول خدا صلی الله علیه و سلم فرموده الارواح جنود مجنونة
 فما تعارف منها ائتلف و ما تناكرها خلت شاید که اشاره
 بدان عالم است که ارواح قبل از تعلق بدن دران عالم میباشند
 بزرگی فرموده که سیر لذت تن مانده و گرنه ترا چه لذتی است
 که در ملک حایر مهیا نیست و آنچه مشهور است که لذة الافکار
 خیر من لذة الالبکار اشاره باین عالم است حضرت خواجہ غفر
 علیه الرحمة فرموده آن تلخ و شکر که صوفی ام احبب انفسه خوانند
 کسبی لنا و احدى من قبله العذای مراد از آن تلخ و شکر
 همچون خمر است که مشامه کرده شود میکند در عالم مثال گویا
 این بیت نیز مینماید بران عالم مثال لذة الافکار خیر من لذة
 الالبکار است و در قرآن مجید ذکر فرموده و هو حین کا مثال اللو

فرموده اند هم از آن عالم غیب است که عالم مثال است فرموده اند
 که برایشان کشف شده و بر منکران کشف نشده و کشف
 عالم مثال آنچه بران حضرت صلی الله علیه و سلم بود بردیگری
 نشد و اصحاب آنحضرة را نیز کشف بسیار بود اما نسبت
 ببعض بعض مانند ک بود و بعضی بسیار و از حضرت عمر رضی الله عنه
 و حضرت مرتضی علی رضی الله تعالی عنه درین باب بسیار بیان
 کرده اند و از تابعین و اتباع تابعین و غیرهم الی یوم القیامة
 در وازنه کشف بند نیست همه قرآن و احادیث و نقل ثقات
 برین معنی متواتر است اگر نوشته شود اندکی از آنها موجب
 ملالت و از و یا دجهالت خواهد گردید منکران اهل السد
 بیشک منکران بسیار نقلهای قرآن و احادیث اند
 اگر از ششم تهمه کفر و نفاق انکار قرآن و احادیث را منکرانند
 اما انکار اهل الله متضمن انکار قرآن و احادیث بی شبه است
 اکنون میخواهم که شرح کنم بقدر امکان گفتگو بمیون شعر
 خواجہ حافظ علیہ الرحمہ سه آن تلخیص و شرح که صوفی امم احبها شناسند

اشبهی لنا واصلی من قبله العذاری مراد ازین تلخیص و شرح
 همین شراب طاهر است و مراد از صوفی ذات آنحضرت
 صل الله علیه وسلم و مراد از اشبهی لنا واصلی همون مشهور
 و حلوتیه است که مولینا شمس الدین از مولینا جلال الدین طلب
 کرده بود چنانچه مولینا جامی فرموده سه و اخذ الطعن باده
 زردشان زبان کشاد یا رب توئی نباه من از شرابین سفیه
 اگر چه سوال کند که استخدام در بیجا بموجب قانون فصیحی غیر ممکن است
 گوئیم که در کلام مستان الهی درست است چنانچه مولویون بر کلام
 مشایخ طعن میکنند و میگویند لاین لفظ از کلام مشایخ درست
 یعنی در ظاهر بر قانون علماء ادبیه درست نمی شود چون اشکلام
 مستان است در بیجا صورت استخدام جایز نشده شود و مقصود
 از آن حاصل نموده شود حاصل سوال آنکه غیر حرام را آنحضرت
 صل الله علیه و آله اختیار فرموده شراب آفره را و نه شراب معنه را
 که در دنیا عارفان و محبان الهی میخورند جواب آنکه چون عرصه

کلام تنگ است هرگز و لهذا از زبان گفته اند سخن گفتن خنیا^{ست}
 و علی الخصوص شعور و مقنا^{مین} اهل السد که بسیار فراخ باشد
 و وقت کنجایش آن ندارد و نه سمع سامعین علی الخصوص
 که سامع ملأ و مولوی که رد و قبح آموخته باشد لهذا مولوی حبل^ه
 الدین رومی آن ندارد و نه سمع سامعین علی الخصوص
 علیه الرحمة فرموده من ز شیرینی نشستم روترش من بسیار
 گفتارم بخش تا که شیرینی من در دو جهان در جای روترش باشد
 نهان و هم فرموده آنجا که سوال و جواب و رد و قبح را عیب
 سالک گفته است کریمه اشکالی و کلی جرح صبر کن کال صبر
 مفتاح الفرج صبر کن بر حکم خفرتی نفاق تا نگوید خفرویندا
 فراق پس بناء علیه اکثر اهل السد خاموش باشند و چون حکم
 از عالم غیب میشود میکنند و با وجود آن خور از معاندان
 و خود بینان و طاعنان کفاه میدارند لهذا مولی^{الدین} جلال
 رومی علیه الرحمة فرموده چونکه بیکانه در آید از دم داخل برده
 شوند اهل حرم و حضرت خواص حافظ علیه الرحمة فرموده اگر چه
 باده فرج بخش و باد کل پیر است میانک چنانک بخورنی که خستب

تیز است مراد بیا نیک جنگ خوردن بی اظهار آن معانی
 که طاعنان بر آن طعن کنند و مراد از محتسب همون
 طاعن است و فرموده صراحی حریفی کرت بجنگ افتد
 بعیش کوش که ایام فتنه انگیز است یعنی اگر اسباب عیش مهیا
 شود عیش کن و اظهار بر طاعنان و خیر هم مکن سه در آستین
 مرقع پیاله پنهان مکن که همچو چشم صراحی زمانه خون ریز است
 حاصل آنکه در اسباب تقوی و ورع و زهد و پیر خود را و محل
 شراب خواری را پنهان کن حاصل جواب آنکه ظاهر ایشان
 با باطن آمیخته و در ظاهر از باطن میگویند و در باطن از ظاهر
 میگویند و چون ظاهرا ایشان پرده باطن میشود میفرمایند
 حجاب چهره جان میشود عیار تنم خوشاومی که ازین چهره پرده
 بر فکتم چنین قفس سرای من خوش الحان است روم
 بگلشن رضوان که مرغ آن جبینم عیان نشد که چرا آدم کجا

درینج و در دکه غافل ز کار خویش تنم چگونه طوف کنم در فضا
 عالم قدس چو در سراجیه ترکیب تخت بنشینم حضرت خواجہ
 عبداللہ انصاری فرمود الہی چون در تو نکرم شایم تاج
 شای بر سر و چون در خود نکرم خاکیم از خاک کمتر و چون
 بطل نظر ایشان مستحکم میشود و نشاء و مدح باد شاءان
 و وزیران و غیر ہم میکنند حضرت خواجہ حافظ علیہ الرحمۃ
 میفرمایند کہ در عهد بادشاہ خطا بخش و عیب پوش
 قاضی قراہ کش شد و مفتی بیالہ نوش صوفی زکنج صوفی
 در باطنی خم نشدند ناویدہ محتسب کہ سب و میکش بدوش
 احوال شیخ و قاضی و شرب الیہودشان کردم سوال صجدم
 از پیر میفروش گفتا نہ گفتنی است سخن کریم محرمی در کش زبان
 پرده نکند اردی بنوش حاصل این کلام آنکہ در عهد حسین
 بادشاہ ہمہ ازین بزرگان خدمت می خانہ میکنند اگر چه
 ندانند و حضرت شیخ سعدی در حق بادشاہش میفرماید

زانکه که ترا بر من مسکین نظر است آثارم ز آفتاب مشهور تر است
 و این ظاهر است که آثار انسان کامل از آثار خورشید مشهور تر است
 از آنکه بار امانت انسان کامل را دادند و منظر جمیع آسمان
 و صفات حق گردید حضرت مولینا رومی علیه الرحمة فرمود
 ای صفات آفتاب معرفت و آفتاب جبرج بنده یک صفت
 و چون سخن بحسب فهم هر کس میگویند میفرمایند و قالوا اشت
 الاثم کلا و اما شربت التي فی ترکها عندی الاثم و همچنان چونکه
 صفت وطن که شیراز است حافظ را میکند و میگوید سه خوشا
 شیراز و وضع بی مثالش خداوند انکسار از زوالش ز
 کنا باد صد لوحش الد که عمر خف می بخشد زلالش بشیراز
 او فیض روح قدس بجواه از مردم صاحب کاش و دیگرها میفرماید
 سه شیراز آب رکن دامن باد و خوش نسیم بیشتر مکن که خال
 رخ بهفت کند است فرق است ز آب خف که طلحات جای آرد

تا آری که منش الد اکبر است بعینه از ان صفات صفت
همین وطن ظاهر است و بعضی صفت حقیقی فی الحقیقه صفت وطن
اصیل میکند چنانچه حضرت مولانا جلال الدین رومی علیه الرحمة
فرمود از دم حب الوطن بگذرد مالیت خود و وطن آنجا است
که آنجا دلبر است و هم فرموده راویان این را بظاهر برده اند
و از مراد باطنش در پرده اند باز در حق آنکه بند بظاهر معنی احادیث
را میکند قصه دعای سوراخ بهشت وقت استیجا گفتن مناسب
حال او فرموده و چون ظاهر را بباطن ربطی است و باطن را با ظاهر
انتارتی حضرت محی الدین عربی رضی الله عنہ برای این معنی فرموده
لا آدم فی الکون ولا ابلیس لا ملک سلیمان ولا بلقیس
فاحل عبارة وانت المعنی یا من هو لقلب مقنایس دل شیخ
نقی اشیا کلیات نموده که آدم و ابلیس و ملک سلیمان و بلقیس
نیستند با نفعی که قائم نموده نیستند و هستی ایشان هستی
نمودار است یعنی نموداری بود که چنانچه در حدیث است که الجنة

اقرب الی احدکم من شرک نعل و النار مثل ذلک و در حدیث دیگر است
 که ارجحت الجنة و النار فقال الله تعالى للجنة انت رحمتی ارحم
 من اناء و قال للنار انت عذابی اعذب بک من اناء یعنی که در دو
 شما منظرین و منظر دو صفت استید قائم کجود نیستید و حال آنکه
 هر دو موجود اند و حال اگر کسی منکر وجود ایشان شود کافراست نزد همه
 فرقه های اهل اسلام همچنان قصه آدم علیه السلام و یسعی سلیمان و بلقیس
 در قرآن شریف است و منکران و قانع کافراست و حال آنکه در
 وجود هر چهار قائم کجود نیست قائم حق است چنانچه آیه هو الاول و الآخر
 و الظاهر و الباطن نفس است نزد اهل وحدة و وجود درمیغنی که اول و آخر
 هر دو متضاد اند و ظاهر و باطن نیز هر دو متضاد اند و او تعالی
 عین این چهار است چنانچه بخیر این چهار چیزی نسبت که اقال الهیایی
 علیه الرحمة بخدا غیر خدا در دو جهان چیزی نیست بعد از ان ساحت
 رضی الله عنه برای حق بودن شریعت که مقتضای دو نیست فرموده
 فاکمل صلاوة و انت المصنوع بعد از ان دلالت بر عذیب اصلی فرموده

یا من هو للقلوب مقناطیس یعنی بعد از پیرو فراق بخود میکش
 هرگز امید نمی آید اما چون معنی جذب بدون قلب حاصل نیست
 لهذا خواجہ حافظ علیہ الرحمۃ فرمودہ است کہ ہواست کہ چون ہم
 بسر غیب سے بیاوہم دم جام جهان نمایاںش مراد از جام حیات
 نما قلب حقیقہ اگر حاصل شدہ باشد و ہر اقسام حقیقہ حاصل شدہ
 باشد توجہ باین قلب ناقص قلب کامل تا اندک اندک فیض ازان
 حاصل کند صحابہ رضی اللہ تعالیٰ عنہم را از جناب آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم
 بدینطور حاصل شدہ بود و اکثر تابعین و تبع تابعین را و مشایخ صوفیہ
 بدینطور علی التتابع واحد من واحد و اکثر من اکثر و اکثر مردمان را
 کہ تابع این سلسلہ شدہ اند از آثار ایشان و از قرآن حصول انفع
 میشود علی حسب الہمتہ و القسمتہ و ممکن است کہ معنی بہت خواجہ حافظ علیہ السلام
 بدینطور نموده میشود کہ مراد از تلخیص سلسلہ وحدۃ وجود است کہ کشف
 اکثر کاملین بدان ناطق بہت جناب حضرت مولانا جامی بتحقیق آن
 رجوع کردہ است از مشرب بہود و توکل بدینمعنی نموده است و سبب
 تلخیص کشف این سلسلہ آنست کہ مشاہدہ اہل طایرہ کذب آنست و چون

و چون عارف بظاهر رجوع کند و از آن مستی در خیار آید تلخیصش
 نماید و تلخیصش بوقت شرب هیچ نباشد بلکه بوقت غار تلخیص معلوم
 میشود چنانچه حضرت بها و الدین نقشبندی بخاری دعا بجا بیاورد
 فرموده ساقی قدمی که نم سستم مخمور صوبی السیم مارا تو بیا
 که تا ما با خوشیستیم خود پرستیم و مرا از هوس فی آلت که ممکن را
 ضد واجب تعالی میداند و حال آنکه ضد حق تعالی هیچ نیست و حضرت
 مصلح الدین سعدی شیرازی علیه الرحمة ضدیت را دفع میکند و میگوید
 همه آنچه هستی از آن کمتر اند که با هستیش نام هستی بر ندر چنانچه
 در حدیث واحد لا من قله و هم حق تعالی را صریحاً مقرر کرده که شریک است
 و از تشبیه حقیقی خلفه نموده دوری یافته چنانکه مولانا جامی
 علیه الرحمة فرموده چشم مشبه ز جمال تو کور عقل منزله ز کمال تو
 در رحادی تشبیه چو محمل براند رفت معموره و در حل بماند ناقه تشنیه
 چو تنه افتاد روی ز معموره لیسوا نهاده و هم اهل دوی از دروغ
 کوی در نماز که اباک نستین میگویند خلص نمجا بایند بکلف اهل

بنمودی و سینه که از کذب فراغت این امر حاصل میشود و این دلیل
 قوی است اهل صدقه وجود را بر اهل شهود و مراد از ارام الحباست
 گفتن ایشان این خمر را آن نقیحات و تشنیعات که اهل شهود
 بر اهل وجود کرده اند و مراد از اشبع لنا و احلی من قبله العذاری
 آن لذت است که اهل صدقه وجود را درین خمر حاصل شده است و مال تمام جنبه
 علم و عمل و اعتقاد موافق با کلام الله و احادیث و آثار است که
 اهل خودی و خودپرستی را نیست لهذا ایشان را ^{در دنیا} نیست اند
 عین اذاروا ذکر الله در سیمای ایشان طاهر است چنانچه حضرت
 خواص حافظ علیهم السلام فرموده است عین اگر خودی بیابا
 بمنجانه که از پایی نمت روزی بگویند کونرا اندازیم که حضرت علیه السلام
 و اسلام در حق کونرا فرموده من شرب منه لایطهر و ابد او هم
 آزار بهشت در ایشان طاهر است در جهان میشود و اهل خودی
 و خودپرستی اگرچه در لذات و نعمتها مستغرق و سرگرم میباشند
 از محبت و کلوحت خالی نباشند و رضی الله عنه و صواعقه در دنیا
 برایشان صادق نیست پس چگونه خدا اینها را ایشان را نباشد
 یا ایشان بر خدا راضی باشند که تعیشون تموتون و کما تموتون

تعزات روح بیک مقصود میکنند که این سخن باطل است و محسوس است که عین اذاروا
 اهل خودی و خودپرستی را نیست و این سخن باطل است و محسوس است که عین اذاروا

بتعنوان بر اینمعنی دلالت میکند و من کان فی هذه اعمی فهو فی الآخرة
 اعمی و افضل سببها دلیل قطعی است بر اینمعنی و بهم بر آنکه مراد از اعمی عمی
 ظاهر نیست بلکه عمی القلب است آیه فانه لا تعمی الابصار و لكن تعمی القلوب
 التي فی الصدور دال است و اینمعنی تاویل نیست پس آنمعنی که اهل السوء
 حاصل است و از تفصیل قرآن و احادیث بر آورده اند آنهم تاویل
 نیست پس قلوب اگر عمی نبود یعنی فهم معانی قرآن و احادیث حاصل
 بودی السوء یعنی نفس حین موبتها و التي لم تمت فی منامها را با
 باقل یوفکم ملک الموت الذی وکلکم تنافق منیت و انکم
 لا تهتدی من اجبت و آیه و ما انت بهادی العمی عن ضلال لستم
 و آیه و السوء یضل من لیسار و یدیدی من لیسار و آیه و افضل السوء
 علی علم را با التسمیه آنحضرت صلی الله علیه و سلم و یسمیه شیطان ^{مفضل}
 و آیه انه لکم عدو بین و آیه هو لا یضلونا و اضلال المضلین
 و آیه و لقد اضل منکم جبلا کثیرا و آیه لکل قوم هاد و آیه و من یضل الله
 فماله من لدی و مضادة و منافات نیست که آن یکی حقیقه است و آن
 دیگر مجاز است چنانچه ان جاءه الاعمی حقیقه است و من کان فی هذه

فهو في الآخرة اعمى مجاز است انه لقول رسول كريم مجاز است
 وقال الله صفتت است و آية وما ارسلنا من قبلك من نبي ولا
 رسول الا اذا امتن الله الشيطان في امية فيمنع الله
 ما يلقي الشيطان ثم يحكم الله آياته والله عليم حكيم ما يلقي
 الشيطان فتنه للذين في قلوبهم مرض والفاسية قلوبهم وان
 الظالمين لفي شقاق بعيد وليعلم الذين اوتوا العلم انه الحق من ربك
 فيؤمنوا به فتخبت له قلوبهم وان الله لهادي الذين آمنوا الى صراط
 مستقيم وللذين كفروا في مرتبة منة حتى ياتيهم الساعة
 بغتة او ياتيهم عذاب يوم يحقهم وقصة خضر موسى عليها السلام
 وخواندن عبده الدين الى السرح فتبارك الله حسن الخالقين
 وقول رسول صلى الله عليه وسلم فكلوا من ثمره وارثا من رزقه
 و ليل است قوي بر خود سينان و خود برستان اهل بخودي دستي
 و بر سبدن صحابي آنحضرت راصح الله عليه وسلم كيف يا نبيك
 الوحي و بيان آنحضرت در جوابش كه احبانا يا نبي مثل صلصلة
 الجرس و هو كشد علي فنفهم عنه وقد وعيت ما قال و احبانا
 يتمثل لي الملك رجلا فاني ما اقول و يدن صحابي آنحضرت صلى الله
 عليه وسلم در وقت نزول وحي كه عرق از جبهه مبارك او مي رويست

در روز شتا و روضه فخذ صحابی که فخذ آنحضرت صلی الله علیه و سلم بر فخذ
 او بود در وقت نزول وحی دلیل قوی است اهل وحده وجود اما محقق ران
 ملحد را چنانچه صوت مولیٰ صاحب مشنوی علیه الرحمة در ابتدا مشنوی
 فرمود باز گو اسرار رمز مسلمین آشکارا به نه پنهان سرمدین و انشاده
 یثقی سینه مبارک آنحضرت صلی الله علیه و سلم در شب معراج کرده فرمود
 سینه خواهم شتره شتره از ذراق تا بگویم شرح در دشتیاق و آنحضرت
 تعبیری که کرده فرمود که بشنوا زنی چون حکایت میکند و ز جدها
 شکایت می کند و اذا قرئ القرآن فاستمعوا له وانصتوا لعلکم ترحمون
 بدان دال است و حکم قرائه کاملان را میباشد چونکه جبرائیل علیه السلام
 آنحضرت صلی الله علیه و سلم را فرمود که اقرار اقرار و آنحضرت فرموده از راه
 خشوع و خضوع که ما انا بقاری و رد کردن ستم بار و زور و غلط آنحضرت
 گوینده کرد همچنان سالک باید که همچون موسی و آنحضرت صلی الله علیه و سلم
 تحت حکم حق و جبرائیل وقت خویش خاموشی گزیند تا بزور او را بتکلم
 ورنهار چیزی نگوید که گفتن محل خطر است خود پرست را سخن گفتن جنایت
 است و جنایت تجردی باید که بگوید و السلام علی من اتبع الهدی اللهم

ارنا الحق حقا وارزقنا اتباعه وارنا الباطل باطلا وارزقنا اجتناءه
 تو قنا مسلمين واحققنا بالصالحين وادفع عنا شر الظالمين وقنا
 شرا قضيته واختمنا على الاديان والاسلام يا الله يا رحمن وصال الله
 على سيدنا محمد كامل الاديان وعلى آله وصحبه منتهى الهداية والائتقان و
 اتباعهم واجابهم عليهم رضوان الله عليهم اجمعين والشفيعان واجزي يا حيا
 تمت الرسالة اسماء بالذوقية ١٢

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العلمين الصلوة والسلام على رسوله محمد وآله وصحبه اجمعين
 اما بعد اين رساله است كه نقل حقوق وآداب مريدان را شيخ خود
 وحقوق وشرائط آن من كتاب مناسج العباد الى الله تعالى كه تصنيف
 حضرت محمد بن احمد المشتهر بسعيد الغرقاني است كه مولانا حاجي قدس سره
 اسامي در كتاب نفحات الانس ذكر مناقب آن حضرت و كتاب فرعون
 جزاه الله عنه وعن سائر الطالبين خير الجزاء و اين كاتب الحروف
 ملا عبيد الله ملتاني عفي الله عنه نقل آنها درين چند صفحه نموده و هو
 مريد را بايد كه بايچ نطلع و التفات بترتبه وارث او شيخ ديكر نباشد

و فتح باب دروساطه و تربیت شیخ خود منجم دانند تا قول و فعل و حال و صلی
 صحت محبت آنست که قابل شرکت نباشد و هیچ تصرف و حکم در نفس و مال و غیر
 آن نکند جز با شیخ و اذن او بلکه او کیفیت شیخ بمحرم داده باشد بدست خال
 بی هیچ حکمی و اختیاری تا ارتباط او بشیخ و یگانگی که شرط سرائه احوال
 و آثار شیخ است در وی محقق نشود زیرا که ولایت و سلطان بر نهاد سراسر
 باید و قبله در ره توحید نتوان رفت رست یا رضائی دوست باید یا هواخواهین
 و باید دانست که انتساب مریدان بشیخ بسبب طریق است یکی بحرقة دوم
 بتلقین ذکر سیوم بصحبت و خدمت و تاوب بآن انزخرقة آن است
 که سرائه حال و صفت از شیخ برید بوساطه خرقة تماماً میشود و آن
 خرقة بعینها در و ساطه سرائه مرسم صفات دیگر اینها بعده قابل و گاهی
 میباشد و شیخ الشیوخ سیدنا و شیخنا شهاب الحق و الدین السهروردی
 رضی الله عنه نسبت خرقة را تا با امام ابوالقاسم جنید قدس سره پیش ایشان
 نکرده است و از جنید تا مصطفی صلی الله تعالی علیه و سلم بصحبه نسبت داده است
 نه بحرقة چه قوه معنوی و قبولیه قبول مجرد صحبه مرایشانرا تماماً متر بود بسبب
 ایشان بعهد نبوة لا جرم مجرد صحبه به نسبت ایشان مؤثر آمد در سرائه
 حال و صفت تماماً و نسبت بحرقة چنانست که این فقیر که مولف این اوراق است

خرقه پوشیده از شیخ نجیب الدین علی بن بزغش شیرازی قدس سره
 و از شیخ الشیوخ شیخ شهاب الدین سهروردی و او از عم خود شیخ
 ابوالنجیب السهروردی و او از عم خود قاضی وجیه الدین و او از پدر خود
 شیخ ابوالمحمد عموی و اخوی فرج زنجانی دست هر یکی در پوشش این خرقه
 مشارک است آن دیگر اما ابوالمحمد از احمد بود و دینوری هم خرقه پوشیده و او از
 ممتاز و دینوری و او از ابوالقاسم جنبه و اما اخوی فرج از ابوالعباس النہاوندی
 و او از عبده الدخیف شیرازی و او از محمد روم بغدادی و او از جنبه
 بغه آوی و جنبه بغدادی و صحبه خاش سرب سقایی یافت و بدو
 منسوب شد و او از صحبه معروف کرخی و او از صحبه داود طائی و علی بن
 موسی الرضا اما داود طائی صحبه حبیب عجمی یافت و او صحبه حسن لهری
 و او صحبه امیر المومنین علی کرم الله وجهه و او صحبه مصطفی صلی الله علیه و سلم
 و اما علی بن موسی الرضا صحبه پدرش موسی بن جعفر الکاهن یافت و او
 صحبه پدرش محمد علی بن الباقر و او صحبه پدرش علی بن الحسن زید العابدین
 و او صحبه پدرش حسین بن علی رضی الله عنهما و او صحبه پدرش و صحبه
 جدش سید المرسلین صلوات الله علیه الا انک شیخ محمد الدین بغدادی
 مرقده در کتاب نخفه البراة آورده است که نسبت خرقه متصل است با پیغمبر
 صلی الله علیه و سلم با حدیث درست متصل معتن و فرموده است که مصطفی
 صلی الله علیه و سلم امیر المومنین علی را رضی الله عنه خرقه پوشانیده است

یک دست درست و او بفرقه خود را نسبت کرده است و گفته که ابراهیم مومنین
 علی بن رضی الله عنه حسن بصری و کمیل بن زیاد و فرقه پوستانیده است
 و او مرابو یعقوب بن جوزی را و او مرعید الله عثمان مکی را و او مرابو
 یعقوب طبری را و او مرابو القاسم رمضان را و او مرابو العباس ادریس را
 و او مراداد خادم را و او مر محمد مانکیل را و او مر شیخ الوری اسمعیل قهری را
 و او مرابو اجنباب احمد بن عمر الصوفی المشهور بنجم الدین الکبری را
 و او مرابو فخر العین محمد الدین بغدادی را فرقه پوستانیده است
 باین تفرقه که کرده است نسبت همه فرقهها یا تحفرت صلی الله علیه و آله
 بآن معنی که گفته شد و الله اعلم و فرقه دوازده یکی فرقه اراده و آن این است
 که گفته شد و آنرا جز یک شیخ سندن روایا شد و دوم فرقه تبرک و آن
 از مشایخ بجهت برکت سندن روایا شد و الله اعلم و آنرا معنی است
 از شیخ بواسطه تلقین ذکر آن است که چون حکم نفس و طبیعت و ظلمه و
 کدورت ایشان در مبداء اراده بر ظاهر و باطن مریدستولی میباشد
 نفس که بزرگ متکلیف شده از باطن و ظاهر میشود آن حکم ظلمه و کدورت
 نفس و طبیعت با آن نفس و ذکر همراه و بروی غالب است لاجرم آن نفس
 میل به عالم انوار درست نمی شود بلکه بسبب مغلوبه به عالم ظلمه راجع می باشد
 و هیچ اثر در تنویر باطن و فتح عالم انوار و سرار از و صادر نمیشود لاجرم حکم نور

و صفا و روحانیت پر شیخ غالب است و در همه اخرا و انفاکس لوسار است
 لاجرم بتلقین ذکر آن حکم صفا و نوریت ذکر از نفس شیخ بنفس مرید سرایت
 میکند و بان واسطه آن ذکر در تنویر دل و صفای باطن مرید موثر میگردد
 و چون شاغلی از درخت خرمارا بتلقیم و تاسیر تاثیر بدان عظمی ظاهر است
 که خشف و سبب تلخ را رطوبت شیرین خوشگوار میکند انفاکس فطر صفا
 بتاثر لائق ترواکز مشایخ عراق و شام و بعضی خراسانیان نیز ذکر لا اله
 الا الله اختیار کرده مریدان و منتهی را و بعضی ذکر الله را در جمیع
 احوال و آن شیخ ابوسعید ابوالخیر و مشایخ ترکستان الله و اما محققان
 از مشایخ مازنیان الله تعالی علیهم جمیع کفته اند که مادام که سالک
 از مقیدار باب متفرق خلوص نیافته است او را نفی آن با ثبات است
 و معبود بگناه تعالی تقدس ضروریست لاجرم در ابتدا در کلیه لا اله الا الله
 که مشتمل بر نفی و اثبات ملازمه کردن لازم آید و چون صاحب دل شد
 و از ارباب متفرق خلوص میگذشت در نگاه بر الله اقتضای اولی ترویج
 تلقین این صغیر شیخ نجیب الدین روح الله تعالی است افتاد و او را از
 شیخ الشیراز شهاب الحق و الدین السهروردی رضی الله عنه و او از شیخ
 شیخ دیوانجیب سهروردی تلقین یافت و او از شیخ احمد غزالی و او از ابوبکر
 نساج و او از شیخ الطائفة جنبید و او از خاشی سرکی سقایی و او از معروف
 افی

کرمی و او از حبیب شجعی و او از حسن بصری و او از امیر المومنین علی رضی الله عنه
 و عنهم اجمعین و او از سید المرسلین صلوات الله و سلامه علیه تعلیق یافت
 و اما انتساب بصحبه و خدمت خود چون تاثیر صحبت و تادیب از آدمی
 بدو اب و حیوانات ناقص با عدم محاسن است و از ایشان بکلیه بکار ظاهر
 مشاهده نمیکرد بی افته از انسان حکیم می باشد در آن اولیتر و لهذا
 صحابه را با کمال فضائل از علم وفقه و زهد و توکل و رضا و فدا فی نفس
 و مال در راه خدای تعالی و سبق ایشان درین جلد بر همه متاخرین
 شرف و نام نیکو هیچ فضیلتی غیر صحبت و خدمت مصطفی صلوات الله
 و سلم نیافتند و در آن دو قسم گذشته و شیخ گرفتن مذموم است
 الا درین قسم سیوم محمود است و همچنانکه در ولادت صوری تربیت از غیر
 مادر اصلا بطریق رضاع و غیر آن باذن با بوق مادر صوری صورت
 بند و درین دلالت معنوی همچنان تربیت پذیرفتن بطریق صحبت و خدمت
 از مشایخ بسیار محمود است الا بشرط اجازت با بوق صحبت شیخ اول که
 شیخ توبه و اراده و خردمندی بوده باشد چنانکه این ضعیف بعد از مفارقت
 خدمت و صحبت شیخ نجیب الدین روح المدره از خدمت مولانا و سیدنا
 شیخ صدر الدین و اوست علوم امر سلیمان سلطان المحققین محمد بن احمق القوی
 قدس المدره و از شرف صحبت و ارشاد و هدایت و اقتباس فضائل

وآداب ظاهر و باطن و علوم شرعية و طرغية و صفيقة از و تربت يافت
و مستفيع شد غايت الاستفعا و همچنين از خدمت شيخ رباني محمد بن اسكندر
البغدادى نور الله نفسه و از صحنه عزالشان از اكا بر تربت پذيرفت
و مستفيع گشت هر چند از عهده رعايت حقوق و شرايط اخذ نموده
و صحنه ایشان بنوالتست برون آمدن ليكن ایشان بگرم حسن
قبول و ارشاد اين بچاره تلقى فرمودند فجزاهم الله عنى احسن
اجور و بخت الراسه فى نقل حقوق و آداب مريدان باشيخ و شرايط
من مباحج العباد الى الامور و كه تصنيف شيخ محمد بن احمد المصنف
بمعيد النوعاني است كه مولانا حامي قدس سره اسامى در كتاب
نفحات الانس ذكر مناقب اخفرت و كتاب او كرده جزاه الله عنى
و عن سائر الطالبين خير الجزاء

بسم الله الرحمن الرحيم
سبحن الذي ابرى يعبد و ليل من المسبح احوام الى السموات
العلی الى سدره المنتهى الى قاب قوسين او ادنى و اراده الآيات
و تحمده و تشكره و نصحه و سلم على سيدنا محمد الذي هو عبد الله و رسله
الذي اناله الغاية القصوى و الرتبة العليا و اكرمه بالمخاطبة و المرافقة
و المشافهة و المشاهدة و المعاينة بالبر و خصصه بالوسيلة العظمى

والشفاعة الكبرى يوم الفرج الأكبر في المحشر وعلى آل وصحابه واولاده واحفاده
 وازواجه وزياراته واهل بيته وعترته وعشيرته واصهاره واختانه واهله
 واتباعه واستخفافه وانصاره خزانة سراره ومعاون التوارة كنوز
 احقائق هداة المخلوقين نجوم الاهتداء لمن اقتدى بهم صلوة وسلاما كثيرا
 كثيرا اما بعد فقد سألني وانا الفقير الحقير عبدة المملكتاني بعض المعزة
 شرفهم السد وعرضهم عن شرح قباب قوسين ونسبة والاختلاف فيها
 باقاول الصحابة والتابعين مما في الاحاديث والتفاسير والمشايع
 المنتجين من المجتهدين والمتصوفين فاجبت له مع قلته بضعها
 والسد تعالى مالك التوفيق وبسببه ازمته التحقيق اعلم ان احديث
 الصحيح في امواج نص على ان رسول الله صلى الله عليه وسلم ربي من السد
 وتدل فكان قباب قوسين او ادنى او ان السد تعالى من رسول الله
 صلى الله عليه وسلم وتدل فكان قباب قوسين او ادنى على ما مره
 وليس فيه دلالة على ان جبرائيل عليه السلام قطع ارواه البخاري عن النس
 ابن مالك حتى جاء سدة المتنبى وانا الجبار رب المعزة فتدلى
 حتى كان منه قباب قوسين او ادنى فاوحى اليه فيما يوحى اليه بحسين
 احديث واما روية صلى الله عليه وسلم الرب تعالى في صحيح الترمذي عن عكرمة
 ابن عباس رضي الله عنهما قال قال راي محمد بن قيس يقول الله لا تدرك

الابصار وهو يدرك الابصار قال ويحك ذاك لذاتي بنوره الذي هو بنوره
 وقد راي رب مرتين والتفتي في الآية احاطة الابصار لا مجرد الروية كذا
 ذكره الفطاني شارح صحيح البخاري والراجح عند اكثر العلماء انه صل الله عليه
 وسلم راي رب بعين راسه كذا ذكره الكرماني شارح صحيح البخاري وفي صحيح
 مسلم عن ابي ذر رضي الله عنه قال سئلت رسول الله صل الله عليه وسلم هل
 راي رب كذا قال نوري اراه اي هو نور عظيم وامرا وان نور الانوار من قوله
 الله نور السموات والارض اي منورها واكي بفتح الهزة وتشديد النون
 على ما ذكره النسخ اي كيف اراد اي ابهره فانه لكمال التوريع مع الادراك
 وفي بعض النسخ نوري بتشديد الراء للنسبة زيادة الالف النون
 للمبالغة كالراني قال عبد الملك اختلف في روية تلك الليلة وفي الحديث
 دليل للغريتين على اختلاف الروايتين لانه روي بفتح الهزة وتشديد
 النون المفتوحة فيكون استقهما على سبيل الاكثار وروي بكسر النون
 فيكون دليلا للمشتبين ويكون حكاية للماضي بالحال انتهى كذا في امروا
 شرح المشكوة وفي صحيح البخاري عن مسروق قلت لعائشة رضي الله عنها
 يا امنا هل راي محمد ارب فقالت لقد تف شوي مما قلت فما حصل من
 بيته واعتقدته من تنسره به عن ذلك النوي الراجح عند اكثر العلماء انه
 صل الله عليه وسلم راي رب بعين راسه وان عائشة لم تنف الروية لحديث
 ولو كان معها حديث لذكرته لخاله وهذا اعتمدت الاستنباط من القرآن
 والصحابي اذا قال قولا وخالفه غيره منهم لم يكن ذلك حجة كسما اذا كان
 موجه شتيبها اجموته فذكره في موضعه كذا ذكره الكرماني ابن انت من

ثم من حدتك بين فقد كذب من حدتك ان محمداً به فقد كذب
ثم قرأت لا تذكره الا بصار وهو يدرك الا بصار وهو اللطيف الخبير ما كان
بشر ان يكلمه الله الا وحياً او من وراء حجاب من حدتك يعلم ما في غد
فقد كذب ثم قرأت وما تدري نفس ماذا تكسب غداً ومن حدتك ان
كنتم شيا من الوحي فقد كذب ثم قرأت يا ايها الذين آمنوا بلغوا ما نزل اليكم
ولكنه رأى جبريل في صورته مرتين واجاب مشبوا الروية عن الالية الاولى
بان امراد من الادراك الاحاطة بهم يقولون بهذا وعدم الاحاطة لا يكون
عدم الروية وعن الثانية بانها لا تدل على نفي الروية مطلقاً بل على نفي
الروية في حال التكلم فنفي الروية معقيد بهذه الاحاطة دون غيرها كذا ذكره
الفيلسوف وذكر ايضا عن ابن عباس فيما رواه القرطبي في قوله تعالى ثم دنا
فتدلى انه على التقديم والتأخير اي تدلى الالف لمحمد صلى الله عليه وسلم ليلة
الاعراج فجلس عليه ثم رفع فدنا من ربه قال فارقتي جبريل وانقطع عني الهوات
وسمعت كلام ربي انتهى وذكر الكوازي الخطابي تاويل هذه الروية الالية
على معنى روية جبريل عليه السلام في العسوة التي خلق عليها والنوم عليه
المقام الذي رجع اليه تدلى اي جبريل من مقامه الذي جعل له في الاق
فاستوى اي وقف وقفته ثم تدلى اي نزل حتى كان بينه وبين
المصعد الذي رجع منه محمد صلى الله عليه وسلم فالتفت بين فيما يراه الرب
ويقدره المقدر قال الفيلسوف الالف ما جلس عليه كالسائر ونحوه

و ذکر ایضا فی تفسیر قولها رضی الله عنهما و گفته رای جبرئیل فی صورتی مرتین
 مرتی فی الارض الا فوق الاعلی و مرتی فی السماء عند سدرۃ المنتهی و ذکر
 ایضا فی تفسیر قاب قوسین ان فیہ مضافین محذوفین ای فکان
 مقدارا مسافتی قریب صلی الله علیه وسلم ثلثا مثل مقدار مسافتی قاب
 قوسین انتهى و ذکر فی معالم التنزیل قال ابن عباس عمن و قتاده
 قیل فی الکلام تقدیم و تاخیر تقدیره ثم تدلی فدنا لان الله لی هو
 سب الدنو و قال آخرون ثم دنا الرب من محمد صلی الله علیه وسلم فتدلی
 فخرّب منه حتی کان قاب قوسین او ادنی و روینا فی قصۃ المعراج
 عن شریک بن عبید الله عن النسائی و ما اجماعا رب العزّة فتدلی حتی کان
 منه قاب قوسین او ادنی و هذا رواه عن ام سلمة عن ابن عباس و الله
 هو النزول الی البیت صلی الله علیه وسلم حتی یقرب منه و قال مجاهد و نا
 جبریل من ربه و قال الضحاک و نا محمد صلی الله علیه وسلم فتدلی فاهوی
 للمسجود الی البیت الی عبده محمد صلی الله علیه وسلم ما اوتی و روی عکرمه
 عن ابن عباس قال ان الله صطفی ابراهیم علیه السلام بالخلعة ^{الطیفة} ~~الطیفة~~
 موسی علیه السلام بالکلام و صطفی محمدا صلی الله علیه وسلم بالروية انتهى
 و فی المشنوی المعنوی سه قصد در معراج دید و مستلزم در تبع عرش
 و ملائکة بنوه و قال فی التوفیق فیہ فی تفسیر قول المولوی نظام الدین ربه
 جوشد در ره نیستی جبرئیل زن برون آمد از هستی خویش در آن
 دانه کردش راه او نمود از سر او قدمگاه او ریفت بی زیر و بالا

دلیله که در دایره نیست بالا و زیر کلامی که بی آن آمد شنید لقای که او
 دیدن بود و دید چنان دید که حضرت ذوالجلال نه زان سوخته بود
 نه زین سو خیاں یعنی دیدن بخیاں بنود بلکه مشاهده چشم بود چنانچه
 فرموده اند سه دید محمد نه چشم در یکباره بآن چشم که دارد بر انتهی
 و قال ایضا آن گوشه قوس نزولی که شروع دارد است همون گوشه
 قوس عروجی است که انتهای دایره است پس دو گوشه این دو قوس نزولی
 و عروجی یکی است ○ فکان قابی سین اشاره باین است
 ازین هم قرب زیاده است که بر تیه محو است ولی مع الد وقت لایسغنی فی
 ملک مقرب ولایبنی مرسل و آیه او ادنی اشاره باین محو است و دایره
 گفتن و گوشه گفتن محض برای فهم کردن این قریبه و فی الحقیقه
 دایره نیست و گوشه نیست و مراد از بنی مرسل در حدیث بی مع الد هم ذات
 مبارک آن حضرت است صلوات الله علیه و سلم انتهی و لا یصوبه الکرام فی ذلک
 احادیث و بیته فی کتبهم لایسها الرسله و الله تعالی اعلم ثم وکل الحمد
 للعلیین و صلوات الله تعالی علی خیر خلقه محمد و آله الصبیح

بسم الله الرحمن الرحیم

استغفرین و ابتدای حامد الله تعالی و صلیا علی رسول محمد و آله و صحابه
 یتوالی و در علم علی عباد الله الصالحین الذین و جوبهم من نور الله یتکلمون انما تعبد
 فقد سألنی بعض انوار المسلمین من طلاب العلم ان اشیر لبعض اقوال شیخ

المعظم والثناء والا عظم الاعلم حضرت علي بن قاضي جوهره من المرتبة
 الشيخ المشتهر في المشرق والمغرب لا مولوي محمد بن محمد بن
 السعد عنه وعن سائر مشايخه وشيوخه ومستتر شريه وقد كانت الوقف
 في ذكره وفوقه وعلى بن يحيى ولما كان وفاء اليهود في سنة ثمان
 في ذكره في اليوم الثالث والواحد والعشرين من شهر ربيع الثاني
 يوم السبت في السنة الاحدى والسبعين والالف وما يتبع
 من الهجرة النبوية على صاحبها الوفاء والتميم والسلام وابتدأت
 ببعض ما وصل الي من اقواله في دفع بعض طعون الطاعين في كلامه
 بن بن ابي بن اي الالف والياء الى الياء ووجه الاغراب
 كلها ان كانت ان بن يعني من دونه تعالى ومن غيره دونه عز وجل فني
 من اهل سيف تقتل بـ بخلاف ما كان من الدعا ومن
 دينة جل شانه وعز برئانه فهو حلو وسكر وان كان سافا فاندفع ما قوم
 بعض الساطرين من ان فيه تحقير للحروف والعلماء فانها مباني الالفاظ
 والاحاديث والعلماء والائمة الدين المبين فهذا تزنيق معاذ الله
 وتهمي وكذا اندفع ما قيل على قوله في حرف كيه ايه ناكس لاني ولول
 كمثل كيه يني الي كما لا يخفى وكانهم لم يتصوروا اعراب كلمة ان
 بن بفتح الاول وسكون الثاني وكسر الثالث وسكون الرابع وكذا بن
 بن بفتح الاول وسكون الثاني وكسر الثالث وسكون الرابع ام لم تنبهوا
 على ما فيه من اللطائف السنية من الطريقة السنية ام دروا او سرفان
 الا ان لا تخلوا من السهو التسيان كما قال لوشع غابيتنا عليه السلام

والسلام من ان وما ان فيه الشيطان اذ كره فما قال زمانا
 فارسیه گویم که تازی مشکل است تا بگویم حیدر آیه در دل است یعنی از
 سبب تیان اعراب آن بن که بعضی اعزه طعن و تخطیه برین معنی
 حرفی کرده اند با آنکه ترجمه هست که مظهر با عظمت این قائل اند و الا حاشا
 که بزرگمان دین کلام را که مشیر به کفار و اهل ضلالت و الحاد و کسب
 ایشان باشد چنانچه تصریح در نسخه حرفی اولی کرده که سه فی ضلالت
 کفر کنون بین سانه بنی دی آبی کافر و شیطان دی اقی فوج
 بنی دی دای مع بذاتنا ضعیف نمایند و ترجمه عین ترجمه چنانچه رسم
 شریف احمد عین قار قلیط است که در زیور و اردات و حرف که
 تعظیم است من صحت المعانی است نه مطلقا و الا تعظیم کلمات کفر
 واجب بودی العباد الله تعظیم مشغول نشو از شعری مولوی تا کنین
 ادراک از معنی از دم قبل الوطن بگذر مالیت که وطن آنست
 که جان آنست در و صنوبر حضور ادراک جدت آمده اند هر
 بهر دعا است چون که استنشاق پی میکنی بوی جنبه خواه از رب غنی
 آن یکی در وقت استیجی بگفت که مرا بوی جنت ساز جنت گفت بخفته
 خوب و آورده یک سوره دعا کم کرد این دعا چون در پی بوی چون
 در پی را تو آوردی بوی از بهر شام است ای دلیر جانی آن بویست
 این سوره زیر کی ازینجا بوی حلا آید ترا روز موضع خواه اگر باند ترا و لفظ
 خورده کارهای علم هندسه با نجوم و طب علم فلسفه که تعلق با همین نیا

ستمش به بیستم آسمان بیستش این همه علم بنا و آخرت که بحال بود
 کاو و شتر به ای عزیز اشاره درستی حرفی بسوی خروف این علوم
 دنیا است و بسوی عالم آن علوم که از دین مستفید است زیرا که تو همین
 بسوی علم اخرویست به علم راه حق و علم منزلت صاحب دل داند آن
 یادش علم الهی و بد آدم را امام لیکه اندر لباس عین لام چون بناد
 از آفتاب کل بر سر کلاه کشت از رستم و بانی رومی و آیت که عاقل
 که پیش معشوق شوقیه بخواند معشوقش گفت به گفت معشوقش که این
 مهربان است گاه وصل این عرضا کردن است نذر فانی حیدر و آیت
 قال الشیخ علی حیدر فی وصف کلامه به پنج سوره حریفان آلبیان
 پنج کسب معانی دی نی معنی برای فهم کشته کان که فهم ایشان مقصود
 حقیقه که سکر و بخودی است میرسد و انک حروف مقطعه دی ایاز
 رموز نهانی دی نی مراد از حروف مقطعه الم و ص و آل و الم و هم و کسب بعض
 و جمع و ن و یس و ط و س و ط و س است که علمای در معانی آنها اختلاف
 کرده اند و بعضی لا یعلم تاویلها الا الله گفته همچنان معانی این ابیات
 که مسئله وحدت وجود است فافهم جابلان نون الهی بارشین آیه هر
 حقائق دانی دی نی مراد از جابلان آنا شده که عالم را از حق دور و حیات
 دانند و بخیز تنزیه بی معنی نمیدانند به آیه همچنان رزان اشاره
 و الیان معنی حروف مبنای دی نی معنی چنانچه حروف مبنای را جابلان محض
 برای بنای الفاظ و کلمات دانند و از دیگر فواید عاری دانند همچنان
 افراد حوالم این قوم حقائق دانان آینه نداشت الهی دانند و جمال الهی

و جمال الهی در انبیا بیند ایه هند سے جان کی پہل نہیں ایه قول
 جلال و دانی دی مراد از ہند سے الفاظ لغات ہندی اند و مراد از قول
 جلال و دانی سخنان پر معانی مغلقہ اند سے ایه کہالین زلیخا ن و
 اتی قصہ یوسف ثانی دی نی یعنی آنکہ حق سبحانہ قصہ یوسف و زلیخا
 احسن القصص خواندہ از روی علوشان معنی عشقہ سخا نیز سمون
 معنی ملحوظ اہل السنہ سے قصہ عشق شہوید کہ آن را احسن القصص
 کہنن خطا ہے ولی وقوفی و یوسف ثانی اشارہ بہ سیر خود کردہ زلیخا
 عبارتہ از عاشق کہ حضرت خواجہ نظام الدین و مولانا خواجہ الدین علی
 ایه و سوری و یکہ کی پہل نہیں ایه قاصد دلبر جانہ دی نی مراد از دلبر
 جانہ ذات الہی ہے سے ایه شاہ قول لانا حق دی اتی معنی خطم
 ثانی دی نی یعنی این توحید صرف ہے کہ طاعن بران جز ملا خشک
 سے ایه کہالین ضعف اتی پیری و بان اتی شعلہ ہی عشق جو کہ دی نی
 مراد از ضعف و پیری فنا فی السنہ و مراد از شعلہ عشق جو کہ نور حقیقہ
 ہے کہ بان سالکان راہ ہفا حقیقہ بایند سے ایه کچھو کچھو سے عمل
 لباندی نی عمرہ مکہ مستانی دی نی مراد از کچھو کچھو سے و عمرہ نکاہ
 مستانی ہماں ہے کہ خیار کم الذین اذ از ذکر السنہ اشارہ بان ہے
 کہ از صفین الہی تزیارت پیران ایشان را حاصل ہو مشقہ چنانچہ بزرگ
 فرمودہ سے صیر فی شتی مراۃ من سیغیک من بریدہ برک سے ایه ہونہی راہ

خداوی فی اتی باعث امن امانی دی فی یعنی این سخنان خود ذات
 جمال اند چنانچه حضرت مولانا جلال الدین رومی صاحب مشنوی فرموده
 من این حسیستم نیستم بلکه من آن ذوقم که درطن مریدان از کلام من سر
 میزند حاصل آنکه این حق الیقین است نه علم و مراد از باعث امن امانی
 آنست که ازین سخنان مرد بهشتی میشود که لا خوف علیهم و لا هم یحزنون
 در شان ایشان است چنانچه حضرت خواجہ حافظ علی الرحمن فرموده است
 بهشت عدن اگر خواهی بیابا ما میخواند که از بانی محبت روزی بجز کون
 اندازیم به ایه نویسی منزل عقیقه دی اتی بر پی دنیا فانی دی فی یعنی
 یعنی آنکه این مقصود او را حاصل است درین جهان هم ملوان نمیشود و در آخرت
 هم در عیم معیم باشد ایه نعمان جو سبه محمد و الیمان حمد خدا جانی دی فی
 یعنی این همه صفت تعینات که هست همه صفت منظر اتم است که حقیقه
 حمدی است و آن همه حمد خداست پس فهم باید کرد ایه وال کنون هم یکی است
 اتی نشاهد مویا و بنا دی فی یعنی صفة جمال الکی است به ایه ول ول
 هیچ تی تاب جو کها ندی شاید تنگ و کافی دی فی یعنی این همه سخنان که
 هیچ در هیچ اند شاید آن اند که گوینده اینها که موصوف با اینها است
 تنگ و دان است یعنی محبوب است یعنی عارف و کامل است و فانی فی
 و باقی باله است به ایه قلقل شیشه شیشه را بی نیاید نه ما هو بزم شیشه
 دی فی یعنی سخنان وصل و مجوزی و سیه تفتی که کامل را می باشد
 ایه کهن بیالی تی بری سانی سپوشته میری تا بندی فی یعنی بیاله و اول

در گفتن و سوال شراب و بنوش کردن گفتن سبب نمان محسوب است
 که معیبه با عاشقان دارد و عاشقان با وجود معیبه با محبوبین و طالب
 زیادتیه اند و مستحق اند چنانچه سعدی علیه الرحمه فرموده نکویم که بر آقا در
 نیند که بر سائل نیل مستحق اند و حضرت خواجہ حافظ علیه الرحمه فرمود
 بلیع بر کل خوشترند در منقاد دشت و اندران برک و نوازش نالهای
 زار و دشت گفتش در عین وصل این ناله و فریاد چیست گفت ما را جلوه
 معشوق در این کار دشت حاصل این تپه توانی آن است که این تپه آنچه از
 سخنان سحر قیاس است سخنان و وصل است و وصف جلوه می معشوق
 حقیقت است و از سخنان بیرونیت و با سخنان میجور این سبب مناسبه ندارد
 و هم در نسبته اخطا و منع بحضرت حق تعالی از معصیه منت محنت مال
 و رایعون منت روزی دیوین تون کرب است رقه هوژن او بی روزی دیوین
 تون و هم در معنی توصیف فرموده همچون در روح در عالم توبی لیک باکی از
 حلول و از دوی ای درون عالم از عالم بدون از درون و از بر دوی هم بود
 عین عین عین عین من لطف صفا سر من عین من تو هم در باب
 تصور و اصفان از وصف حسن ذات الهی مبعوض طوطی سادی خوبی
 دی مول شرح نه کیست و بنیدی جی دیکه حاشیه خط سادی دارایی
 درس طبیعت کیست دینی جی سبب بحث دلائل و در تسلسل مسد زلف سنی عیبه
 حیدر ملانی فاضل با قافیه تون صیرت حرف پرهنید دینی ای هم در بیان

آنکه هر چه آینه جمال الهی است میفرماید ظاهر است که تندی فنی را بجا یاف
 چون سیه آریان گل گل رنگ با گلستان سر و سخن سیه آریان موند
 مهتاب سینه سنبل زلفان سیم بدن سیه آریان حیدر نون جوهر است
 و یک سیم سیه آریان تو هم در بیان آنکه بحر عشق ضعیف از کتب فقیه
 ورد و قبح و دلائل و ظواهر هیچ بحث تمام نمیشود بلکه حل جمیع اشکال
 از عشق میشود و بحر عشق مشکلات زیاده میشود ق قدوری فی کنز الدلایه
 بهی پر پر سیه وین کیه ری رود قبح که است معانی رفرد فقیه کیه ری
 فکران بهت دلائل دی و چ ایه دل میری رجه ری حیدر نیه الهامیه
 دل نون تاجه یکنه چکریه لجه ری و در بیان آنکه جذبه الهی ناکاه آیه سه
 لام لکی موند چاست حکیمیه و ای سیهان و چ که نندری نون حیدر ریخی
 نندری بانی چکریه تنه کتندی نون باید دانست که در کلام عاشقان
 بعضی لوازم و عوارض تعین است فی آرند که بحر عشق مجازی صادق نمی آید
 چنانچه ظالم دبی وفا و مانند آن که برداشت الهی اطلاق آن کفایت وصل
 این است آنکه چون که کشش الهی در رسیدن بهت بجانب حق کشنی و هیچ
 شغل از شاعلی و بازی با اقران مانع جذبه نیامد اما آنچه بزرگان گفته اند
 که جذبه ناکاه و آیدر دل از کاه آید مخالف این مذکور است چه متاعل
 ظاهریه کاملان را از شغل باطنیه مانع نمی آید چون جذبه حقیقه در رس
 از شغل مایه نذاکرت شایع است مجذوبانند و محفل کم شد و الا در کشش
 ظاهری و باطنیه بازماند و بکنند الی ان یتوالی الحزبات الی الموت الحقیقه

والفناء و تم البقاء بالصدق و هم در بیان آنکه آن منظر که در آن مطالبه محسوسه
 حاصل شود دیگر همه منظر بر این قرآن کرده شود و ملاحظه آن منظر دیگر
 عاشق را عجیب است فرموده ذال ذات صفات سیالین دی سببه
 کبوتری را چنین چاک کنون مشک بجزیه عطری صدقه مبین دی
 پیران دی خاک کنون باغ بهار تی سنبل صدقه تری مرک سنوکر
 کنون صید رسیده بلی والا بهتر باغ اراک کنون و در بیان آنکه عاشق
 و در بیان آنکه عاشق به طرف که متوجه شود کعبه حقیقه او محبوب حقیقه باشد فقط
 فرموده ری رکوع سجود اساد اسب کج را چنین یار دهنون مونه مقابل
 هو دی دل و ست اس یار دی یار دهنون حج طواف نیایع اساد اسب کج
 اس و لدار دهنون صید را کج بنیان و نج مینا بازار دهنون حاصل مصراع افزه
 آنکه بعد مشاهده فنا فردریت والا مشاهده حقیقه بنود که تالفسر یافته است
 مشاهده و همی است حقیقه مشاهده نیست و هم در بیان آنکه بنج کامل مکمل
 حضرت خواجه نظام الدین اورنگ آبادی یا خلیفه ایشان حضرت محب البیت حضرت
 محب البیت حضرت مولانا مولوی فخر الدین محمد دهلوی رحمی الله علیهما را بنی مشاهده
 محبوب حقیقه در هم منظر داده هنوز خام است محمد بنی حقیقه است که عبارت
 از جذب کامل است که وصل بجز آن میسر نیست و در اینجا مسا و ظهور و خلف است
 حاجه پوشیده داشتن عشق نیست مبنی مابه سه سنین سنی مبدای کجده سبب
 یکدانا بن تنگیان مین بی و چشم و یکدان یاوت و یکدان تیدیان
 و یکدان مین آ را بجا کل یک منور مین شب کتابان رکبیا مین حیدر کستان
 مین چپ مین سبب سبب مین و در بیان آنکه عاشق کامل در وقت جذب
 حقیقه تمام سلف تکلفات و اسباب نیست فرموده

اسانون سنگهيان بن الانوني دي منصط ليك دل وچ مينون پرم دي حرف
 لكبا نوني دي رك رك تار تشور و الي ناخن نال و جاوني دي رك مانان
 كل قبح صيد روپ سچي كاتونا دي و دربان آنه در سچي و در سچي عاقل
 كامل محبوب خود را مطالع ميكنند و مقصود حقوقي فهميدن مابعد ف فكر
 تصور فهم سخن مينون سب مطالعة اي عاشق في معشوق دايكها نريد مكرن
 دارد اي نانه دوت مار نه زيد عمر دايون ملاخو سوار داي حيدر اينون
 ع سب عايه تا تكس دلدار داي و بريجا ختم كرم شرح اين ايات كه كز در خانه
 كسي است يك لفظ ليست والسلام بسم الله الرحمن الرحيم الحمد لله الذي قال
 و ما خلقت الجن والانس الا ليعبدون فلم يخلق تبارا باطلا و الهلوة والسلام
 على انبياءه و رسله خصوصا على خاتمهم محمد بن النبي نزل في بشارة و اعبد
 ربك حتى ياتيك اليقين فقال افلا اكون عبدا شكورا حين قيل له التكلف
 هذا وقد شرتك ما تقدم من ذنبك و ما تاخر و على آله و اصحابه الذين قال
 الله تعالى في شانهم انما يريد الله ليذهب عنكم الرجس اهل البيت و يطهركم تطهير
 و الذين موهبوا على الكفار رجاء بينهم نراهم كعاجدا بينفون فضل
 من ربيهم من الله و رضوانا و ذلك مثلهم في النورية و مثلهم في البخل كبر و اخراج
 شطاه فاذره فاستغلظ فاستوى على سوقه يعجب الارواح ليعظيهم الكفار
 و عبد الله الذين آمنوا و عملوا الصالحات منهم مغفرة و ارجوا عظيم آيات بعد
 چند در اوست در بيان حكيم و فابده نبيان كه در انسان كه بر وزن فعال است
 چنانچه حق نماز همه و لقد عهدنا الى آدم خشي و لم نجعل له عزما و در حقيقت
 كه في فنيت ذرنيه و محمد محمدت ذرنيه ظاهر است از جهت نكرد سوال از حق
 ففصل اخره الصدور مقتضى مهام استقام يوم نفيضة الصور از مسله نور و حقه

که عبارتش اینست که ای سید ترا از وحدت و کثرت آورده اند و از یکا نگی میدوی
 و انعمه اندیخته حکمتی که او سبحانه و تعالی داده و بندگان را مخلص او نیز با علم
 دانسته اند چنانکه مگر خاص درین زمانه باشد تا این حکمت بیان کند پس چون این فیض
 به هیچ بدخود خواب غفلت نبود که آوازه این حکمت از زبان خاصان میشت
 اما آن حکمت هنوز در دل بجز کل از سبب فرط غفلت نرفت اما از زمان
 کرد انیز و قلم سپاسی پیر بطور زیانکاری از راه کنا بهکاری لکه کوئی خواب
 آلودان آغاز کرد باشد که ازین لکه کوئی غفلت عاری نرند ولی این بد خواب
 از خواب غفلت بیرون آورد چنانکه سعدی علیه الرحمه فرموده باطل است آنچه
 مدحی کوئی خفته را خفته می کنند بیدار مرد باید که بگرداند رکوش و نوشته است
 بند بر دیوار مناجات سه یارب این بد نام بر عصیان و خام کریمت
 از اهل غفلت و از لیام کن طویل شان مر از مرضه محو از خود و از صفات
 نامحام تا شوم از فیض لطیف بیکریم چمنشین غرق این و در این کرام کرد
 و در وقت ولس قرب ایشان قرب نوشته و السلام جمله غرقه در بحر نور
 من بایشان کی رسم با این منام زین منام غفلتم بیدار کن بار خود که ف
 شان ده انشطام کاین عبیدت است پر از معصیه یا خفورا یا عظیم السلام
 مقدمه باید دانست که هر قوم را اصطلاحی است که بدان اصطلاح نش
 گیرند و بدان اصطلاح از بی ترکی که از طاعتان حاصل میشود بر کناری مانند
 چنانچه از کلمه الناس عاقد عقولهم معلوم میشود و این در حق اهل معامله است که با خلق
 معامله دارند اما آنکه ایشان را با خلق معامله نیست و از لیس و فصاحت
 ظاهری و طعنه دیناوی و بنا بر خلق میجو راند و تسلیم و رضا اختیار کرده اند

و محذوبان حق اند و زبان ایشان زبردل است و از هر اصطلاح مقصود
درمی یابند و همه ازودانند و از نفس خود بهتم بر نمی وارند پس مقصود ایشان
از هر اصطلاح بر ایشان ظاهر است و طعن را المعنی نمی دانند بلکه حیز حق
می دانند پس مختصر کلام آنکه باید که اصطلاح قوم بیان کرده شود تا مقصود
سوال جواب در فهم ما که از عوام هستیم زود در آید بد آنکه آنچه بر زبان تفقه
و تکلمین او را خلق و عالم و مخلوق گویند در زبان اهل تصوف ظهور
و منظر و تجلی و کثرت و تعینات گویند و خالق را ظاهر و متجلی و موجود
و وحدت و متعین و ذات و موجود حقیقی میگویند که لامشافه نمی
الا اصطلاح و هم گفته اند که اسماء الله تعالی توفیقیه قدرین مختص ذرکین
ایجابات مناسب نمی آید و قد ثبت فی مواضعها اکنون آنچه بعضی اصطلاحات
ما را می باید نقل از اصطلاحات الصوفیه کرده عبارت فارسی آورده میشود
باید دانست که وصف ذاتی خلق عبارت است از امکان ذاتی و فقار
ذاتی انتهای اقول و هوشتا للفقائش من اجهل و العفده و الشیاء و الا
و العصبان تمام شده کاتب الحروف و نیز باید دانست که در اصطلاحات
الصوفیه نوشته که اصل عبارت است از وحدة حقیقه که واصل است
میان بطون و ظهور و گاهی باو تعبیر کرده شود بآن از قیومیه حق تعالی
را شیاء را پس بد برینگی که بآن پیوسته میشود بعضی آن را بعضی تا آنکه متنی کرده
و تفصل که هند و صل است تعبیر کرده شود و از پاک بودن حق تعالی از جدوش
اشیاء و حقوت امام جعفر صادق رضی الله تعالی فرمود که کسی خدا را نشناخت
از وصل و حرکت را از سکون پس تحقیق که پسید جای قرار از توصیه و در یک روایت

از معرفت پس مراد بجز که و سکون سکون است قرار در عین احدیت ذات و کما یقین
 کرده شود بوصول از فنا و عید باوصاف خود در صفات حق تعالی و این است
 مراد از تحقیق با سماء اله تعالی که بقیه کرده میشود از آن با حصا، کما قال
 علیه السلام من احصاه دخل الجنة و وصل الوصل باز آمدن بعد از رفتن و رجوع
 بعد از نزول پس بدینچه که بر یکی از اینها منزلهاست از بلند تر مراتب
 و آن اعلی مراتب عین جمع احدیه است که آن وصل مطلق است در ازل
 بهیچ پست ترین جا پشای نزول که عالم عناصر است که با یکدیگر ضد اند پس معنی
 از ناکسیت که اقامه کرد در نهایت پستی تا که نزول کرد در افضل الساقین
 و جمع از مارجوع کرد و باز رفت در مقام جمع و باز رفت در مقام جمع سلوک
 الی الله و فی الله و بموجب بودن بعففات حق و بقضا در ذات او
 تا آنکه حاصل شد و ثابت شد بوصول حقیقی در آمدن بچنان که در ازل بود
 و وفاء عهد چون آمدن است از عیده آنچه در وقت اقرار بر پویه بقول یا
 چنانچه حق تعالی فرمود است بر یکم فالو ابلی و آن وفاء عهد برای عام
 مردمان عباد اله است از برای رغبه بر وعده و ریه از وعید و از برای
 خاصان عبودیه بر وقوف بامر از برای نفس امر از برای و اوقف بودن
 نمود آنچه حد کرده شد و فاکردن بآنچه گرفته شد بر منیده نه برای
 خوف و رغبه بلکه بآن عرق و برای خودی انفرادی عبودیه بطور برادر بودن
 از حول و قوه خود و بر آغاشی و کما یقین است دل از دور آمدن غیر محسوب از لوازم
 وفاء عهد عبودیه آنست که پستی بر تقصای که ظاهر شود راجع بسوی خود نیست هیچ کما بر

برای غیر پروردگار خود سه کمال از حضرت حق بین و تفصل از خود طریق این است
 چنین مردی اگر یابد درین راهت رفیق این است و حفظ عهد ربوبیه و
 عبودیت است که نسبت نکند کمال را کمرب و نه نقصان را کمرب و نیز نگوید
 که حکمه علم است بحقائق اشیا و وصفهای این عالم و خواص اینها و احکام اینها
 بر آنچه اینهاست و ربط دادن سبب و ازادی انطباق نظام موجودات
 و عمل بمقتضای آن یوست حکمه فقد اوتی خبر اکبر او حکم منطوق آیه است
 و طریقه و حکمه مسکون غنا هر حقیقه اند که نمی فهمند اینها را علمای رسوم
 و عوام علی مابین فیضهم اویسکم بزرگی فرموده رازمانا نه ما جامع می آیم
 گفت باور و در زبان راز نکون عارف حکمه مجهول نزد ما است که مخفی است
 بر ما و حکمه در پید کردن آله ن چنانچه در دادن بعضی بنده کان و مردن
 بچکان و همیشه بودن در نادانی اینها و حبیب و رضا دادن بوقوع
 اینها و اعتقاد کردن حقیقه و عمل بودن این و حکمه جامع معرفت حق
 و عمل کردن بآن و معرفت باطل و از آن اجتناب کردن کما قال علیه السلام
 اللهم ارنا الحق حقاً و ارزقنا اتباعه و ارنا الباطل باطلاً و ارزقنا اجتناباً
 و کفای ما بهی در جمیع ذلاری توصیه صبی که اشاره کرده است بآن در
 هر قوله تعالی گشت کثراً مخفیاً فاجبت ان اعرف ما تخلف الخلق
 و اعرف پس بدست که لفظ کثراً مخفیاً اشاره میکند بسبب خفا و غیبه
 و اطلاق بر ظهور تعیین سنی ازلی ذاتاً و لفظ فاجبت ان اعرف اشاره
 میکند سوی میل اصحاب و حب ذات که وصله است در میان خفا و ظهور و اشاره

کرده شده است ان اعرف پس این وصله اصل کفاح است که سرایت نموده است
 در همه ذرات پس اصدی که مقتضی است دوستی ظهور شیون اصدی سرایت میکند
 در همه مراتب تعینات که مرتب اند و تفصیل کلیات آنها باین حیثیت که غایب
 نیست از اینها چیزی چنانچه مرتبه اسما و مرتبه ارواح و مرتبه مثال و مرتبه حساب
 و مرتبه انسان بزرگی که موهوم خورش کفاح است در همه ساری نظری که بنوع
 اگر داری ستر التعلیلات شهود حقیقه برشته است در هر شئی و این باب کفاح
 بجای اول است بر دل پس مشاهده کند اصدی جمع را در میان اسما همه از برای
 بودن هر کس جمیع اسما برای متحد بودن اینها با ذات اصدی و جد بودن او تعینات
 که ظاهر میشوند در اکوان که در صور آنها است پس شهود کند هر چیزی را در هر چیزی
 ستر ربوبیت موقوف بودن ربوبیت بر ربوبیت از برای بودن ربوبیت نسبت
 و نسبت لاچار است برای او از منسبین یکی از او مستب ربوبیت و نیست
 آن ربوبیت مکرر علی ثابته در عدم و موقوف بر معدوم معدوم است و از برای این
 این سبب رضی الله تعالی و موهوم بدست که برای ربوبیت رازی است که اگر ظاهر کرد و باطل
 کرد و ربوبیت و این از برای بطلان ما بتوقف علیه است کفاح و کفاح که قول کل
 قسری رضی الله تعالی که با ترجمه است این حدیث را که ان الله لا ینام و لا یسبح له
 ان ینام فیض القدر و یرفع الیه محل الیل قبل عمل النهار و عمل النهار قبل عمل
 اللیل حجاب النور لکن کشف لا حفت سجات وجهه ما انشی من خلقه چه حدیث و کفاح
 میکند که آن نور بر وجه ذات است و ستر است که بآن ذات مخفی است اگر آن سر
 ظاهر شدی و کشف شدی بجز ذات چیزی نبود پس همون نور که مقتضی
 ظهور است او را حکم گویند و معنی العلم بجای دیگر از من معلوم شود و اراده و حسب

فاجبت ان اوف از اینجا است و این حجاب سبب جهل است و روان کننده
 امور دنیا و آخرت است و ثواب و عقاب گویا ظهور مقتضی این تعین است
 سر از روبرو ظهور ذات است بصورت اعیان ثابت پس این اعیان
 از جهت قطعی اینها برای رب که قائم بذات خود است ظاهر اند تعین تا در
 قائم اند با وجود و اند وجود او پس این اعیان مرئی ازین حیثیت و
 حق تعالی بسیار است پس حاصل شد روبرو در حقیقت مگر با حق و اعیان
 معدوم اند بحال خود چنانکه در ازل بودند پس برای راز روبرو در ذات
 که بآن ظاهر شد و باطل نیست سر از اشیاء آسمان و ابدان که بواسطه احوال
 عین ثابت حقیقت هر شیء در صورت علمیه نیستند موجوده بل معدومند
 ثابت اند در علم المد عین اشیاء حق است عین المد و عین العالم اینها
 کامل است که متحقق است ببرزخ کبری از برای آنکه حق تعالی نظر میکند
 بنظر خود سوی عالم پس نمیکنند او را بوجود که قال المد تعالی لولا که خلقت
 الافلاك و انسا که متحقق است باسم بصیر از برای آنکه هر آنچه می بیند
 در عالم از اشیاء پس آن همه می بیند باین اسم قریب عبارة است از وفاء
 بآنچه سابق شد و ازل از عهد میان حق و عهد که قال المد تعالی است
 بر یکم قالوا یلی و کما فی تخصیص کرده شود بمقام قیاب قوسین که مقام قریب است
 است باعتبار تقابل میان آسمان و در ارضی که نامیده شده است بدائرة
 الوجود چون ابداع و اعاده و نزول و عروج و فاعلیه و قابلیه و برتر ازین مقام
 او ادنی است که عبارت است از ارتقاء انشینی اعتبار به یقین و محقق و یقین
 رسوم تمامها شیخ انسان کامل است در علوم شرعی و طریقه و حقیقت
 که رسیده است بحد کامل کردن غیر دنیا از سبب علم او باقیات نفوس

مقدسند و تعین را در لفظ بقا نیست و هر تعین امری است و وجودی
 ذی تعین است بنا بر دم بسند عرض معنی اول کلماتی ماضی باطل
 و چون در هر تعین فایده حکمتها را تعدی و تخطی است بنا بر آن تفسیر
 حسنی معنی این آیه که ربنا ما خلقت هذا باطلا است چنین فهمی که خلق
 نکرده اینها را به عبث و زحل و هم حضرت قنبر رضی الله عنه در توفیقیه
 فهمیده اند که نیز بنسبتی حق تعالی بناید فرمود که سابق چنان بود که احوال چنان
 نیست و در مستقبل چنان خواهد شد که احوال نیست تعالی الله عن ذلک
 علما کبر عارفاں کو بسند این باید و اذن محمد است بر یکم برای غافلان
 و بنحیران بود و الله می شنوند آن بیدار دل هنوز بکوشش و آن سوال و جواب
 میشوند است ازل همچنان شان بکوشش بفریاد قالوا بلی و فروش
 و بزرگی فهمیده روز امر و زکات ای صوفی و شان کی بود از دی و از زودا
 نشان آنکه از حق نیست غافل یک نفس مانع و مستقبل حال است پس
 و نیز در توفیقیه فهمی نقل از مشنوی فهمی که شخصی مالوف بود به عذر
 روزی بردگان عطار فروش گذر کرد از بوی عطری بهوش شده بر زمین
 افتاد بسیار علاجه نمودند بهوش نیامد شخصی سرکین سک بر سینه او
 مالید نا بوی سرکین بدش رسید بهوش شد چنانچه بوی سرکین ماری لطف
 است بوی عطر آن شخص را محال گشت و در مشنوی مبارک بعد تمام این
 قصه مرقوم است پس بد مطلق نباشد و جهان بد بنسبتی بد بود ای نیکان
 پس عطر و قاذور و حسن و قبح یکسان شدند تمام کلام توفیقیه کاتب
 احروف مراد از نیکه حسن و قبح یکسان شد و این است که هر یک از حسن و قبح

در محل آن فایده هست پس در بودن فایده بر دو برابر اند چنانچه برین معنی
دلالت میکند قول بزرگوار فرموده هر مرتبه از وجود حکمی دارد که حفظ مراتب
زندقی و تیز در توفیق مبارک است آنچه حاصلش این است که اگر کسی
گوید که چهل و پنج و امکان این صفت کمیت جواب آنکه چهل و پنج و امکان
عبارت از عدم ظهور علم و عدم ظهور قدرت و عدم ظهور وجوب است پس اینها
معنیهای عدلی اند که موصوف باینها هم عدم است که تعین است تمام شد کلام توفیق
و کاتب الحروف گوید که در مشنوی مبارک فایده و ظهورات مختلفه متفصلا ده
فرموده ای رسیده جان تو از ما و من ای لطیفه روح اندر مردوزن مردوزن
چون یک شود آن یک تویی چونکه یکجا نوشتن آن یک تویی این من و ما هر آن
بر ساختی تا که با خود نزد خدمت باخته تامل و تامل همه یکجا شوند عاقبت مستغرق
جانان شوند تا تو با ما و تو یکی سرشوی عاقبت محو جان در برشوی کاتب الحروف
میگوید آنست و الله اعلم آنچه در مقام این پاسخ می آید که تو باعتبار ذات منزله هستی
و باعتبار ظهور همه ظهور است و چون از نظر ساکن دومی بر نیز دامنش او مقید بن
انسان باشد مردوزن یک نماید آن یک هم تویی و چون همه یکجا نوشته و شش او
در نبات و جماد و در دیوار و جمیع مظاهر ساری باشد باعتبار آنکه همه را مظهر من
داند و تعلق بتعین من حیث السقین نداشته باشد آن وقت با هم محو بتفصیل تویی
و این تعینات و تجلیات از برای آن ظهور آوردی که خود را در حجاب تعینات
عبادت کیه و باعتبار ذات معبودی که مافلیقت این و آنست لایبعودن
بر آن دلالت میکند و معنی لایبعودن کسوفیون کرده اند و از برای این معنی گفته
که تا با ما و تو یکی سرشوی عاقبت محو جان در برشوی یعنی اولاً ظاهر بلباس ما و تو شری

باز بعد از موفقه حقیقه که موت اختیاری است ما بعد از موت اضطراری یا بعد از
 النفی الاول خودات نشوی و مائی و تویی و مائی و تویی نمیشود و معنی انالیه
 و انالیه را چون حاصل شود و نحوای کلیه مالک الا وجه صادق آید مفهوم
 پس اهلک الیوم بعد الواحد القهار ثابست کرده اگر چه بعد فتنای حقیقه
 اختیاری بعد موت اضطراری یا بعد نفی ثابست صورت تعیین زائل نمیشود
 و امور دنیا و آخرت و ثواب و عقاب و جمیع آنچه از زبان سید فخر ظاهر
 شده است بظهور خواهد آمد و نیز در مشهور شریف در بیان جواب
 و سوال رسول قیصر و حضرت عمر رضی الله تعالی عنهما بیان فرموده که سه بائر
 گفت او چه حکمه بود سر جس آن حافی دین خاک کدر آب صابنه
 در کل پشیمان شده و مرادش و روح است و برای این گفته جان بختی
 بسته ابدان شده فائده فرما که این حکمه چه بود مرع را اندر نفس کردن
 چه سود گفت تو بختی شکر نمیکنی معنی را بند حریه میکنی حبس کردی
 معنی آزاد را بند حریه میکنی بند حریه میکنی تو باورا از برای فائده این
 کرده تو که خود از فائده در پرده آنگاه از وی فائده زائیده شد چون نه پند
 آنچه مارا دیده شد صد هزاران فائده است و هر یکی صد هزاران بیش از آن
 یک اند که آن دم نطق که جزو حرم است فائده شد کل کل خالی حرام است
 کاتب احواف گوید که شک نیست که این نیز از قسم حکمه مجمله باشد
 چه حضرت عمر رضی الله عنه بیان آن کرده و در لمحات ذکر فرموده که اشتیاق
 عاشق و معشوق از عشق است و عشق در معشوق خود از معشوق منزله است و در
 حرم عین خود از ظهور و بطون مقدس با بر اطمینان کمال از دل روی که

که عین ذات خود و صفات خود است خود را در آینه عاشقی و معشوقه
 بر خود عرض کرد و حسن خود را بر نظر خود جلوه داد از روی ناظر و مظهری
 نام عاشقی و معشوقه پیدا آمد نفی طالبیه و مطلوبیه ظاهر گشت ظاهر را باطن
 نمود آوازه عاشقی برآمد باطن را بظاهر بسیارست جلوه معشوقه
 آشکارا شد یک عین متفق که جزا و ذره نبود چون گشت ظاهر و
 همه اخبار آمده ای ظاهر تو عاشق و معشوق باطن معشوق که دیده طلیکار
 آمده عشق از روی معشوقه آینه عاشق آمد تا در وی مطالعه جان خود کند
 از روی عاشقی آینه معشوق آمد تا در وی اسما و صفات خود بیند باز فرمود
 سلطان عشق فورست که خیمه گشت کنه الحقیقا فاجبت ان اعرف لبحر
 زند در خزان بکشد کج بر عالم پاشیده جز بر درشت بر کشید عالم تا هم
 مرزند وجود و عدم پیواری عشق شورانگیز شور و شری فلکند در عالم
 و نیز فرمود که عشق هر چند دائم خود را بخود میدرخشاست که در آینه جمال
 با کمال خود مطالعه کند نظر در آینه عاشق کرد و صورت خودی در نظر آید گفت
 هست ام انا هذا العین فی العین عاشقی عاشقی من انا فی العین
 عاشق صورت خود میدرخشد و بدیده جسم و کیمونه در جهان هست و چون
 در حقیقه نگریم بر نفس خود است فتنه نقاش کس نیست درین
 میان تو خوش باش و بگر جا فرمود محبت بیفتاد و جاب بود و ظلمت پیران

بر روی خود کز رشت تا محب خود را فدا کند و او را پس برده می پسند
تا چون آتش نشود و خشت سلسله شوق بجنباید مجد و خشت و قوه
شوق پردیج، پردیج و لیکان کجایان فرو کشاید انگاه بر قوس سیات
جمال خیرت موسوم را یوزد و او بجای او نشیند و همگی عاشق او شوند
چنانکه هر چه گیرد از او بد و گیرد هر چه بختد از او بد و بختد کانی که او بد
کوین حاصل همه آنکه حجب از برای آن مسدود گشت که کارخانه ازل
و اید بر پا کند و اگر حجب نبودی خود عالم نبودی و ربوبیت و عبودیت نبود
و این حجاب علم الهی است که عبارت از احیان ثابته است که معدوم اند
و فطوری نیامده اند و در پرده اند اما آثار احیان ثابته ظاهر اند
و ظهور اینها فطوری است و وجود اینها موسوم است و بنای امور دنیا
و آخرت برین موسوم است و حجاب جهل و نسیان و نافرمانی و رسوم
و عادات و همه اخلاق ذمیه ظلمانی است و علم و یقین و احوال و مقامات
و جمیع اخلاق حمیده نورانی است پس کارخانه ازل و اید و هر چه فطوری
می آید آثار حجب است و العلم حجاب الهدی الاکبر بیان این همه میکند
و در توفیق شریفه است که سایه از درخت درخواست که نواز میایرت و تامل
با آفتاب طلای شوم درخت گفت که اگر من از میان بدم تو نمایی پس
این معنی کو یا ترجمه این حدیث است که گوشتها لا حرق است سبحات وجهها
انتهی الیه بعد من خلفه این همه گفتگو در پرده است چون پرده بردارند

عیان شود رسول خدا صلی الله علیه وسلم فرمود بعثت انا و اساعته
 کما بین یعنی السبابة والوسطی عجیب است که صقیفه محمدی که علم است
 حجاب است و هم بردارنده حجاب با ذی حجاب متصل است بعثت
 انا و اساعته کما بین راست آمد صاحب لمعات فرمود که حجاب
 روی تو هم تو روی نیست در همه حال نهان از همه عالم زبیر که سپید
 هر که می نگویم صورت تو بی ستم ازین بیان همه در چشم من نومی آید ز رشک
 تا شناسد کسی ترا هر دم بحال خود بلباس و کرسیاری و بزرگی ز نور
 سه پیر رنگی که خواهی جامه می پوشی منت از جلوه قد می شناسم
 هست از پس پرده گفتگو من و تو چون در پرده عیان شدی تو ما
 و من و السلام و الحمد لله رب العلمین و السلام و الحمد لله رب العلمین و الصلوة والسلام
 علی رسول محمد و آله و اصحابه اجمعین بر محمد و آله و اصحابه اجمعین ۱۲۵۵

بسم الله الرحمن الرحیم

احمد الله اکبر المستعان ارموعین یا قاضی الحاجات
 محب الحبال نور او شد ظاهر اندر مریضان فخر دین ماست در دنیا
 و دین هم نظام دین مادر آفتابان صد هزاران از صلوة از سلام
 بر محمد کوست ذخرا امتان بعد بر آل و اصحاب کرام با و بر اصحاب و

بر اتباع شان تا قیامت رحمت بی منتها با دهرس زمین و آسمان
 روشن از نور وی آمد هر کسی چه صغیر و چه کبیر و چه جوان و چه پختور نشید
 که تا بد بر جهان یا چو باران که بار در زمین گشته زد و سبز گشت
 مردمان من چه گویم و صف آن عالی جناب منظر غفران حق و نشان
 خلق گوید یا خدا بخشا بما یا خدا بخشا و رحمت جاودان محو مطلق و
 در ذات حق اوز اسم و رسم مجله بی نشان محو افلاش در افعال
 خدا و صف محو و صف حق این را بدان نیستی محض در بحر وجودیت
 همیشه چو صدیق ای مهان شد وجودش آفتاب صوف بی غروب
 بی کسوف و امتحان بی زوال بی قنای بی افول جسم پاکش
 نیز در امن و امان روح پاکش با داند قرب حق محکم در استخار چو احباب
 قرآن این بحسب عاجز و احقر ذلیل از قلم و زول همیاز دوزبان
 می نویسد چند اوراق سفید با سیاهش همیاز دوزبان جز زبانه آید
 بنوده شغل من یا خدا بخش و کدر و نما از ان هر کنایه ای کان شده صادر من
 خواه از دل خواه از کف دکان خواه از اعضا شده خواه از خیال
 خواه در پنهان و خواهی در علیان یا خدا بخش و بیاد زاری کریم کن کرم
 هم عفو نماز امتنان من فقیر منیت ملکم بسیج جز و زکریا هایت
 رجا دارم چنان کاین نصاب عبد رحمان را فزون سازی از

رنج و تجارت در میان که در و کو هر هزاران در هزار میشود منظوم اندر
 آن انت و عاب کیم قادر انت ذوالانعام انت المستعان ^{یا نعیم}
 مشنوی سازم ز توحید خدا کز دویی توحید من آید جدا کثرت و وحده
 دو ضد اندای فقیر پیش عقل ماکه هست اندر زیر پیش عارف جز خدا
 موجود نیست دیدن دو پیش او معبود نیست منکر شرع است کافر
 به کمان اولیا را منکران پس مردمان منکران انبیا بسیار کس کشته
 کافران خدا و از هوک هر کسی را حکم شرع است انقیاد و حکم غیر شرع با
 ارتداد هر که او شد تابع شرع شریف شرع میسازد و دشمنش اللطیف
 مروتا قریب حق ذوالجلال تا که کرد و از خودی خویش لال کسوی بندار
 خود آرد شتاب کافر و ملحد بود سینه کباب زمینها را کفار اهل الله
 مکن لال شوکر چه داری صد سخن اولیا را شرع باشد بر کمال و در طریقه
 یافته ایشان جمال معرفتشان کشته بر نفس هوا در حقیقت یافته
 قرب و صفا از کمال شرع اخلاق نبی و خلاف شرع اوصاف غیبه
 از کمال شرع باطن کشف شد و از کمال کشف عرفان بی برند ای خبید
 پرکنده دوسیه شرع را مکن از گوشه شاه راه که هزاران ^{دارست} معصیت
 عیان شرع را مکن از نایابی امان شرع بی بندار و بی انکار یار که یاری
 نیست خونی زمار چند دفتر از کتب کردی تو یار که عمل نکند همه را کن
 بیاد جمله علم شرع در قرآن است درج لیک عقلت در هو سها کنت خرفا

کرسوسها از دولت پروت کنی در جهاد نفس این دل خون کنی و نهف
 هم از پنهانی شوی عارف حق کشته ربانی شوی پاک از شرک خفی و هم
 جلی کردی و پستی عدد و هم دلی چون پس خود نایر میدانی بدل این بود
 علم الیقین ای بالکل چون چشم خود بیدی نار را این بود عین
 الیقین هر بار را چون آتش سوزی و آتش شوی این بود حق الیقین
 ای منشی علم کرمی چند بخشد مر ترا که بگوئی دیده ام من تار را با بوی
 نسوخته از تاب نار تا بگوئی دیده ام و دیدار یار یا بگوئی یا کشته ام یا
 غبار شعله و طامات این بود در اختیار و در بود عین الیقین هم حاصل
 و زلف عین الیقین بود دولت آن آنا انار است شعله صوفیان که چه از
 کرمی تو میسازي بیان کرمی سجد و عدولی حساب که چه آید تونداری از
 تباب دعوی عین الیقین آمد غلط که چه دعوی میکنی صحه فقط زینهار
 از کذب این دعوی مبار مدعی کذاب باشد در شمار آن یکی پنداشت خود را
 او خوس جلوه کرد او بر جداری چون عروس دست بکشد او بر مین
 در گرفت ز بر افتاد از جداد و شد سنگفت هست سجانی مناسب هر حق
 از یزیدان تو کنیزی این سبقت با یزیدان حشر کردی در جزا که چرا گفتی ترا نبود
 سزا با یزیدی کو که کوید بخودی بر وجودش با در محبت سجدی بر یزیدان
 طعن و لعن مردمان چند می آید که بنود حشر آن که بعد خویش را بروی فرود
 فضل خود را دید و فضل نمود تو ز خود پستی مشو طاعت برو عبدی یا شمس

مشو خود را که در عیوب مردمان دیدن خطاست آن نظر که حق به بیند
 آن کجاست هر که عبد الله طعنش دوست تا تو خود پنی و تو منکر صیبت دوست
 حق بدیدن غیر خود پنی بود خود بدیدن اصل بدین بود خود بدیدن اصل تمام شود
 تاقیامت رانده و مطرود شد در حسد دیدن بود اختیار را حست عجب صبر را
 شو چو خاک افتاده و مطروح است هر که او سر بر شد کردن شکست کس
 بیکت ناید از افتاده آینه باشد که از خود ساده جنگ پیغمبر کفار ای نیاز
 بود از راه نیازی بی نیاز نو نیازی که نیاز آری تمام اگر کشی عالم ترا بود حرام
 تائب حق باشی و آزاد مرد بر خدا طعنی کسی طاعن نکند چون نیازی باشد باشد
 ترا موت ایمان بیاید مرز مومنی باید قوی در امر شرع تا نکند او و بسنج او
 اصل و فرع دوست باشد آنکه او باشد دوست نزد حق که خوف و امیدش دوست
 مومنی با ضعف لغاتش ضعیف نیست محبوب خدا چون آن شریف گویم که را
 چو خود نیکی بگوید و زبیدی او دور کردش کو چو ما است مومن آمد مومنان را
 پا و دست که قوی باشی نزد می شان شکست که بدستش از بلاداری
 تو دور مهت ایمان ترا بسیار بود باز بان که نصیحتش کینه قوت ایمان
 بود کم ای سنی در بدل انکار داری مومنی یک ایمان ضعیف ای منجی دریم
 نیکی بکن حرص ای اخوی بر همه نفعست مکن بخل ای سخی از خدا یاری ای معتمد عا جری
 بگذارد راه رهند هم ملوک را چنین می کردی این چنین آفته نمی دید می کاین سخن گفته اند

اهل نفاق سببست این مبعوض بر اهل وفاق حق مقدر کرد و هر چه خواست
 کرد مومن تقدیر باشد کرم مرد این اگر خود کار شیطان فتح کرد میبکند آن کار شیطان
 سزد و در همه کار جهان این قاعده یاد داری تا بود بس فایده که نمودن کوبیت
 حی علیین خونی خواه از خدایت ای حسین که کی رافوة از خویش نیست
 این سخن در ضرورت کما و میشت نیست در کتاب حق پیغمبر را خطاب که مگو فردا نم
 کار شتاب جز مگر که خواست حق نبود عمل پس تو مکن از این همه طول اهل چون
 فراموشی نشود و رو باد کن مر خدا را هم با و فریاد کن نفس تو خفته کند از ذکر حق
 از وجود خویش میخوان این سبق این سبق مکن از حق را یاد گیر او است ابرم
 هر کسی را دستگیر حمد عالم خود بخود قائم نشیند بل همه قائم بجن ای را بچند
 میرسد شامد در غیب غیب خالق افعال با حق نیست رب جبرود
 این بود عشق احد هر که عاشق نیست جبرش نشد سند در همه افعال نفیست
 جبر نیست از افعال نفس و شهوة صیر نیست در عبادات حق جبری کینه
 در قضای شهوة نفسی نی این است جبر کافران بی وفا جبر داد اندر
 عشق اهل صفا اختیار مر ترا داده خدا کر نی محفی نشد شکرش ادا
 شکر این نعمة ادا کن سبی کن ورنه در دوزخ روی تو بی سخن قدرتست
 از خود نبود آن جو زحق تو بخود قائم نه بکراین سبق چون ترا قدرت دهد
 رو شکر کو نعمت عاریست را دان ز بهو گفت حق در سوره تعالی فاعلمه
 پنج چیز است که شد ادا نه همه کس نداند دیگری یکجز از ان علم ساعته

نیز باران وقت آن هم ز احوال رحم کر چه دروست دفتر است او یکبار
 چه شکل او است نیز نفی کر چه خواهد کرد او روز فردا خیر و شر ای نیکو
 هم کسی را نیست علم این خبر که کجا میرود کجا باشد قبر پس سلمان زین سبب
 از علم غیب لا روز فردا خیر و شر ای نیکو خو هم کسی را نیست علم این خبر
 رو بپوشانند نه بیند کس بعیب میکند تصدیق نیست از چشم مایا و لیل
 کتیا و انبیا حشر و نشر و وزن اعمال حساب جنت و نار و صراط ای
 ذوالباب هم کند تصدیق توحید خدا و آنچه گفته انبیا هر یک جدا
 تاسع و منسوخ دارد اعتبار از آنکه تقلبات حق است بی شمار گفته
 غای اولیا را حق بدان از کتاب و سنت پیغمبران نیکو بار یک است
 جای اخذ آن هر کسی واقف باشد راز دال زین سبب مر اولیا را
 انقیاد هر کسی ننگه ندارد اعتقاد قصه موسی و خضر این را بخوان وقت
 علم بطون را بازوان کر کسی در خلق گوید فاش راز و آنکه او بی دین بود
 بی برکت و ساز و ربه تهایی و در دیوانگی کرده رو در بی سرو سامانی است
 خضر گویده آزاد و در هم ز نفس و از هوس او است سرو تابع او که نشوی
 بی گفتگو یابی شاید از مرز نهان بابی تو بوی این هوس این صحنه مشکل
 بدان مشکل قصه موسی و خضر را بخوان پس ترا تبعیته عالم بشع تابع

علم بیهی در اصل و فرع به بود لذت محبة آن خضر طبع که تویی محسوس اندر حجب و شمع
 هر که او باشد درین آفتاب کور و تنها باین لامع سراب خوان چنانچه بجزئی
 هر غار کن دل خود را تو در جای نیاز گفتگوی شمع اهدا کوش کن بندگی
 شمع را در جوش کن چو شوکری خدمت شمع شریف صوم رمضان
 این دلت سازد لطیف در طریقه راه یابی هم شتاب و در طریقه معرفت
 آید بتاب معرفت اندر طریقه حقیقه آردت مست و پیچ و بعد از آن
 گردانت یزد چنان مسینه که دیوانه شوی مل چنان سکری که فرزانه شوی
 دیگر از اهرام ز تو بلوی رسد بوقلا و زی شده سوئی رشد لیک راه شمع
 باید محکمت فاستقم این است این یی بایدت تاج ابلیس طبعی
 گشتی میشوی تو همچو ابلیس شوی این سخن از من هم از اهر خدایت
 لیک راه اهل رشد و نجی جد است حاجت این گفتگو نه اهل نیست
 هر که را در قدر خود نگه بست راههای مختلف کرده خدا بر یکی را
 زدن طرق راهی جدایی زو و خط و نغم هر کس میرود لیک این و غم از انجا میرود
 هر که را بهر کاری ساختند میل آن اندوختن انداختند میکنند آن
 کار از خط و دون گره فرشته به ابلیس کلون همچو آن و غط برونی بر دوش
 آن یکی با دی مضل دیگر با هم مضل آید یکی با دی مضل با دی آید گم
 مضل زی مستند حق گفت اند کتاب ذوالباب آب صافی کافران
 خرن ناب که به بیهی کنیز اری مقل هم به بسیاری بود قرآن مضل فاسقین
 را این فضل آمد نصیب متقین بیهی به است ای جیب متقی و فاقی

اندر جم هست هر کس لیک سعی آمد هم کار مکتوب ازل دارد و لیک
 سعی مکتوب لوح است بین تو نیک خرج سعی نیست واجب این بدان
 چون او کردی نه از مجرمان هر که طغیان کرد دنیا فوژت و بس اندکی را
 خرج کردند هوس دوزخ آمد جای او بس الهیاد و ای آنکس سعی را بجا نیاورد
 هر که کرد او خوف حق اندر بنان که بر حق استیم خواهیم امان نفس خود را از
 هوا او باز داشت شرع را پذیرفت بس پروا داشت جنت آمد جای او
 نعم الثواب باز رسته اوز دوزخ و تر عذاب جز بکلم شرح کار از خود کن که
 این نفس نکوبد صد سخن مسیده شیطان ترا وعده دروغ وعده شیطان
 نمیند ارد فروغ کوبیدت فحشا و منکر پارسک که چه بگوید که هذا النفع لک
 هر چه بگوید نفس شیطان ترک کن خوف کن پس این سخن را در کن گفته
 حق گفته بنمبران گفته اقطاب اصحاب قرآن واجب آمد طاعتش پیچ
 شک خلق را چشم اندیل چون مردک تابع چشم آنکه بنود می فتنه میفتد
 تلبیخیز و تا به آنکه از تومی نخواهد پیچ اجر زجر او بهتر تر از سود و بحر
 و آنکه طمع از تو خواهد بود خوب است تابع نفس خود است و نی ولی است طمع
 بهر حق کند کردن متاب اجر یا بد او تو هم با بی ثواب انبیا را حکم بوده
 از آنکه که بگیرند از غنیان اهل جاه خرج سازیدش با اهل مسکنه
 بهر طاعتها کشید این مرتبه مومنان را حکم کرده ذوالجلال که تعاون

بزکونی فی ضلال قدر طاقه مرثمارا واجب است و مع تو کر نیت
 و نبود آن بدست نیست واجب هیچ بر تو ای دینی نیست
 این معنی بر کس مخفی این زمان بسیار پیران ظاهر اند که همه اندر که ای
 ماهران در میدان در فکند نشو و شور ز رسمی گیرند و ایشان هم بزور از
 عوامان مدبران ترور وجود هم می خواهند از مردم سجد زانسان و شارب
 این مدبران فاسقان بی پرده بدتر از خزان نام جد و هم بد کرده نشان
 اولیا کرده اند بدنام شان کر که میرد و گرد و خراب از کرامات
 خردش آرند حساب هم میدان کرده اینها معتبر بچهره پیران میدان
 همچو خراز خدایان خوف نه از موت خوف گشته اند ایشان
 غلامی فرج و جوف اندکی در دین اگر کسی رو کند یا وضو سازد و بپوشد
 بخون کند یا نماز بپنجاه یا امام روزه میدارد یا بایم صیام مردمان او را
 ولی سازند زود ضد هزاران پیرا و مردم کمبود جو دارند و سجود بی نماز پیش
 او کرده سلجوق میدان صد نیاز او چو ز غنی شود کافری پیر مردم مسلمانی
 باشد ولی و نکند پیش او بنابر بس نیاز مردم پیش نیارد ترک نماز و
 همیشه اندورا به اعتقاد کرده او باشد به از روی در جهاد هم بود اولاد و وطن
 گم ز پیغمبر نباشد آن پسر در میدان از برای اعتقاد کین صاحبزاده ای
 او ستاد باطن او کافران کافران کافران زو نفع بایند بیکمان این
 همه از ضعف ایمان بوده است ضعف ایمان را سبب نیاید است
 و کین مرشد مردم را میرد نیکنش صید و دام را پیش پیران

جو پائی نزدبان ہم پیرانند شان را هر زمان هم کتاب خالنا
 بهر زور چند تعویذات و نقش و هم سطور دام کرده هر مردم در میان
 مردمان جو خزانرا مفتیان مینویسند و زرو سیمی بر بند پیش دم
 مرشد و لبس مانراند مردم نادان جز این تعویذ و فال دین را این
 نمی دانند و حال شرع و دین دانند فال و نقشهای می نمایند نقشها
 در متها آنگه با کاهنقاد محکم است کین نقش شافع بر حرم است
 که کسی بپند و را در عمر خود کرده آمرزیده از بر تنک و بد هر کفاسی او شود
 بخشیده زود این است اندر دیدن او نقش سود بار دوم کر بپند
 نقش زحمت حق آیدش بپشتها مادر و پدرش شود بخشیده هم اینچنین
 اثر است در این مکتبم لافهای چند در اوراق درج که شود مغرور غرق خلق و
 فرج کافران گشتند هر دم جاهلان خویش افزایند بر صاحبان
 گفت حقوت مصطفی خیر البشر خرج کن بر خود پس آنکه کن نظر کفر زاید
 اهل خود را ده شتاب که بود و در دادن شان پس ثواب پس اقرار
 نیز همسایه رفیق همچنان بر تنک دم ای شفیق گفت حق اندر کتاب
 منتهی که قل العفو بکوزاید کم یعنی ارحامه بود جودی مکن زاید از
 حاجت بدو نوی سکن کبک عفو و جود را باید محل در نه آن بخشنده را باشد
 خلل جود و عفو بی محل از بخل به پیش اهل علم هر شیء است اهل علم و

شرح فی الصواب فال رهل فال وفان نامه مجله ضال کار و فارید نرفان
 کرد و کرده کننده اعمقان طالب مال حرام از حرص مال دوستی مال
 کشته شان و مال تابع حرص و هوا کس که شد کم شدن از راه حق
 زودیت بد و وزخ و تعذیب لائق مرد است که همه کم کشته از راه خدا
 جعل بکم انبیا گفت حق مرینی و یعقوب گفته سبق هم ملوکا گفت
 حق او و ذولباب داده بود او و شمارا هر عجب یاد دار بد این همه
 نغای او شکر میاید بران الای او بالنسب باید حسب ای نیکوئی در
 نسب تنها فقط خیزی جو ورنه چون ایشان نشوی معصوب خیال جد و
 ستاینما تو حال این مشایخ زادگان سادات قوم کرب دارند از صلوات و
 صوم هم زکوة و حج و اخلاص محل همچو اجداد کرام بی خلل عزة شان و حسب
 بر جهان بر کسان ائمه و هم بر میان وند توفیر است اندر شرح است قافقار
 خواه زانی خواه مست خواه متهاون بغرض واجبات نیز حال قاسقین و
 قاسقات سرقه و شرب و درازی زبان هربانی نیست بر هم بران گفت
 پیغمبر که در پیشانیان بود که کردند حد از زبان سرقه چون میکرد در شان
 ضعیف حد میکردند نیز بر شریف است سوخته خدای ذوالجلال که اگر
 بنت محمد است آل سرقه آرد قطع سازم دست او حبس دارم نیم
 من است او اہیات مومنان زوجات او کرد این عذرا اثبات او بنت
 خود منکوصه عثمان نمود چون برد آن دیگر را بر زود از عمر کوشه کفاح
 دختر ز آل احمد هم علی با فزی نیست جرم نیست عصبه ای بسبب
 بیست پیغمبر بد هم بسبب همچنین کرد دختر ز آل بتول که گفته بگرد صاحب هم حقول

در نکاح خود روا شد هم آن علم جنسیت هم سازد و عین یکسب
جائز آنکه او خویش را ریشکا بپذیرد و او زویه خود بعد مردن سبذ کرد
تا نبارد در نکاحش هیچ فرد بعد ده روز و سه جل که در حلال بود که
عقد ^{نکاح} نبود و یال سوگ برسد او زاید شد حرام جز که بر شوهر خود است
همام اولیا، مرده را نبود حلال منع بعد عدتش کاین است حلال
که شریعی باشد و اهل دول شد و ازش منع کردن زین عمل شرط در تنویج
ایجاب و قبول هست باقی چلکی نشود حصول پیش مردم خرج بجا شد
هوس فرض بر زاید از آن ای هیچ کس کرده خود پس و حقد و فخر و کبر
ترک کرده شرع خود را خوانده جبر جهل خود را علم دانده از سقه تابع
شیطان و آنکه ترک ره ^{عالم} ترک راه شرع را دانسته عزیز کنه ایشان
نه دوزخ محترز خمر خواری و زنا و لهیب و لهو هم ربا دادن پی اسباب
شبهه از نکاح هر ایامی بر زنا را صیندان قوم بر جرم و خطا بر شریعت
عارض دارند از اتفاق بر هوسها و هوسا نشان از اوقات زیور خود را به پیش
کافران رسن دارند و ربا بدینشان تا نشو اضعافشان بود و ربا
کافران از چنین اهل هوا بیع زیور عار باشد پیششان سبذ کی کافران
شد پیششان رسن میدارند میکنند چه و فل رقص و چاه را کردند ^{راه}

ارث را دادن گرفتند تا آنکه یک باباطل ز یکدیگر خورند از سیاهی
 رای می مالها میخورند این جمله علمای مامل که میت میماند پیش مال
 خود داشتند فی آن و از شش کریمان مرده کردند و هلاک عالمان
 بخورند بنوعی باک قبل از تقسیم مال مردگان شد حرام اندر شرح
 این را بدان گم که از ملک خود خرچی کنند مال مسکینان و نادانان
 دهند بروی میت آمد غسل او فی زمان آن یتیمان ای دوروی
 و عطا کردن بهرا علمم بدی است فی زیر طمع خویش و التجار است اجر قتل
 خوانی نفوس خدا اجر زد دست تو باشد روا از میدان اخذ مال
 ای بر طمع جائز است که نومیداری لقمه مع آن باشد که دین را بگری
 فی که از مال یتیمان شه شوی دشمن مسکین نباشد قطب بر ظلم است و
 که چه زید شد بشیر فریبی خود میخورد از خلق بنده شهوة بود از حق
 خلق بنده حق نیست عبد الشهوة است و صرة خود خور است عبد الشهوة است
 او مرید خلق بر فریبی توجه میخواید از آن کافر بی در حدیث آمد که
 مومن نیست او بید دیگر بد کند خود زنگو فریبی خود میخواید اگر لازم لاغوب
 طالب ذکر طالب حق لاغوا فریبی او نبوده طالب السکبی پیران باشند
 که ناسی خویش شد خرد دیگر خور است خود درویش شد پیران باشد که مستی
 حق بود خویش من را ناسی مطلق بود در عیادت خدا هستی شود خاک
 کرد بلکه زو پستی شود مست خرد مست فوایان نیست بر مدعی موقر

از پیش گفته اند

مرده کیر روی آینه لیزد بود روی شیطانی آینه ملحد بود یادگار آید خدا
 زودان تو سر کرجه او می خورد اندر مهند شیر که تو باشی مومن این کافی بود
 مومن از این سخن شافی بود مستی پیران ز روی عمارت دیگر است
 بار را جویان و یار اندر برست مستی او دیگر از راست کرد دعا اندر
 حفظ حق باشد چو در دشت خارا و را حافله محفوظ خارا هر که از دشمنش
 از کشت خوار حضرت بویگر شیر را کی گفت کوبد بر دریا خیس قریبی
 تو عاقلان فریبلا نیند زرد لا غرتن ولی چون تو گیتنه گفت
 کابشان را نشد آن عشق شان با طبعه مؤلف ای کس نشان
 تو گمان کن مبر که شبلم او مجاهد او مشاهد ای صتم عبد نفی تو او عبده خدا
 در ضلالتی تو او بید در هدی گفت شیخی کوست جی الدین لقب بر کرده
 در حبس نه لقب نوموسفیان در پس خوردنی خوردنی را پس بود ابل
 خوردنی تو چوبی خوردنت باشد حرام او محل میکرد و نیکو دوام تو کجا
 گردی جو او بنو تو نیک گیتی عذری همیدانی تو لیک در لغت ملاست
 پندار بختنه خاص کو مجبور از عذاب همه خلد من نیست آن ملاکه طحالی
 تا میوز طمع در شمعش را می برد خویش را بناسی خدا را یافنی روی
 دل از غیر حق بر تافته نفس خود را یافنی چون بر جفا رب خود را می بیانی
 با و ما ظلم نفس خویش چون دیدی همه دشمنی نفست دادم نه زودستی

سخنهای اولی که در این کتاب است

این کتاب است که در این کتاب است
 این کتاب است که در این کتاب است
 این کتاب است که در این کتاب است

که قادر نیست پس چرا برخواست نفس بسته کن وکیل خود خدارا در امور
 و رتباتی رو بآن عبید صبور گویست سر کامل و دراز هوا تا کند این باطن^{را}
 او دروا اعتمادی گزین بر نفس خود و آنکه با دشمن بخودست تو در دوستی
 با دشمنست کردن خطا است اهل دل را جمله تکیه بر خدایت معتمد بر سر
 راجع سو هست ز آنکه خود آن پیر راجع سونی او است پیر نامی دارد و
 جز نام نیت بخود است و محو حق خود کام نیت پس بزرگان محراب گفته اند
 فی عجب در است کایان سفته اند تابع کریم نبوی بهتر تر است تابع
 نفست مشکین پس خطا است که گوئی که به راهم نفس است بر طمع
 کونیز از طمع است که گوئمت آن طمع چو این طمع نیت نفست^{دون}
 ترا آن لمح نیت ز آنکه این نفست ز اسباب است مست که چون
 نفست ندارد نفس است تارک است آن که به از دنیا تمام جز بقوة
 خود ندارد اهتمام تو بجمع و طمع و کبر و کینها عجب و حق نیز پس اینها غرق
 کشیده عقل تو کمتر از دوست مرد مجذوب خدا بزرگ دوست که بود پیر^{شک}
 کسیر رنگ و بو هر سوس دارد کم از کبر است او بلکه از نفس تو هم کمتر
 بود ز آنکه بر طمع است قانع از رشد مال و اسباب ترا دشمن بود چون
 عیال بدتر از چه کند نیز چاه است را بود دشمن ز جاه فقر و ذلت بخشد
 افتی بجای مال خواهی جاهی پهلوی خواری دنیا و دین آید تو آلود
 ای دوست دین پیران کرک کرک نامی بر دهن سازی بشیرک دین

دنیای ترا پیران خورند هر دمست دنیا و دین زیشان گزند مہبت
 سرقت کرده ایشانرا دہی کشید ہی عز خود یکسو تہی انما اموالکم را خوانند
 بعد از ان اولاد کم بس مانده پیر خود را داخل اولاد گیر زین بسبب تو دین
 خود را با دیگر پیر خود مدد اندر گناہ میکنی و دور مانی از الہ اینچنین
 پیر خبیث بی ہنر کہ شدی در خدمت او همچون کشتہ باید از مہمت
 کش کجاست ہر مردی زین خبیثان در دعاست کان اکواہ
 خبیثان یا زخوات اقرب ز نماز قرآن باز خوان عالمان ظاہری
 ظاہر غا مرتبہ و نیز دارندہ ریا کشتہ نتوانند جز آن حضرت ہر کہ بود مگر
 ز علمش منہی گیر ہر دو جالان بخوان در جہہ کہف کن عمل تا در شہر
 کنجہ تولہف بادشاہی بچہ ذوالقرنین کو سد در پسو ز اہل غتو
 مشرق و مغرب بکند اردو بعقل کاہلی و عیش بکند اردو صقل آئینہ
 مصقول باشد قلب او فتح باو کہ ہند ہر جای او یا بغاری در روم
 و اہم شہر دقیا نوس را یکسو کنیم جذب میاید بی این غار را سکو
 خوابی ظاہر این بیدار را و بخوان تو تحب و ایفا ازود حال آن
 اصحاب کہف آنجا چہ بود ہم نقشب خوان تو در ذات الیمین
 بہر این معنی بود این اربعین عقلتہ صد سال از خیر خدا می باید تا
 بخوانی کہف را تو مگر کہ فواندہ ام من کہف بزر کہف را ایشان شناسند

ای عزیز قصه آن دو برادر خوان نفس و روح تست اینها را
 بدان لا تقولن شیء خوانده پس چرا در و سوسه در مانده طالب
 آن علم جو موسی نوی خادش چون پیوسته باش ای غریب قوت
 پاکت نیز منی که شود عرصه این راه حق کی طی شود چون ز تو پرسند
 که اعلم که هست تو نوی از عظم علم خویش مست خویش را دانی که آن
 اعلم منم جمله علم است اعذر این تنم کم بزن خود را و تو تن بزن
 همچو خف و آفت علم لدن محفل و عطیت اگر چه کم شد زاید آن
 از تو بی دان بزد مردمان همچو موسی که تا با خضر کو به سلام بر صفا
 این سلام مردمان آمد صفا گوید که در دشت باشد صفا که چه باشد
 ز اهل علم بی جدال صبر چون موسی کجایی قبل و قال صبحه موسی
 بخبری نفاق که چه بد از امر حق هم شد فراق خضر پیغمبر موسی کمتر است
 او او انعم است از دی بهتر است مقصد خود هم کن زاید مگو ترک
 کن این قال و گفتگو قبل و قال تو چه خود از نه سویت هم سکونت
 بر زلفی بی بدست تو کی و آن موسی و خضر از کجا تو طیف میستی مردم
 ای تو بمان پیغمبران چه شنبه که تو کوئی این به دیا آن است به سوره
 که گفت از بخوانی تو دوست جو مکه نمیدی شود و حال است شتر این دجال
 زان دجال کنت رسته شتر زین دجال شد هر یک بخت چون شتر

نفس بر سهیل شد رستن از دجال آخر پی زید گفت پیغمبر که من
 خائف ترم بر شما از غیر دجال از کرم پس خبر داد از کرم شرک صفی
 اخوف از دجال این امر صافی است گویند زائده صلواتش از ریا دهم
 افعال او خال هوا نیز گفت آن رحمه اللعالمین گوشت در عالم امام
 المتقین نیست بین خلق خلق تا قیام اکبر از دجال چیزی در انام
 چون کسی باید مرا و را از شما گوید که خواند بروی ای اهل صفا سوره
 کهف از فوائج ای حیوان تا بخاند اوز نشدش در امان مفیدی باشد
 کند افادین هر طرف کرد فسادش راه بین فرستش چهل روز
 باشد در جهان یک چو سال یک چو ماه لی حیوان یک چو هفته باقی
 آن ایام چون روزی یک شما باید بگذرون روزی سال نماز پنج خوان
 کن بقدر روز خود مقدار آن میگذرد و سیر با سرعت تمام هم چو بارانی سیاه
 بر دوام می سیاه و یقوم با ضلال خواند ای این ترا سوی خود بی
 طلال پس باو ایمان یارند آن زمان هم اجابت میکندش ای فلان
 پس دعا گوید بباران و نبات برکت پس آید اندر سارجات
 و در گیاه و دانه شیر و جانور برکت کرد و پدید ای با هر پس کفیم دیگر آید
 مشاب خواند ای این ترا کند و او مجاب پس بگرد و زودش مغرور شود
 قحط را بر نشان کند ای اگر بخت پس گذارد و خراب چون کند گزافان
 یعنی ایشان او را نشنیدند

زودتر سپردن کند پس جوانی را بخواند سوئی خود پس بشمیرش و قطعه
 میکند پس بخواند زنده ساد و چست شاد پس شود مبعوث میس استاد
 سوئی شرق از دمشق ای هوشمند هم بنزد آن ضارده بگشاید که سفینه
 است در دو جامه زرد کون هر دو دستش بر دو پر دارد کون و در رشته
 بر پیش آرنج زود خلق گوید از تعجب این چه بود چون نکلن سازد و فرود
 قطعه می افتد از وی برق آید پس چون کتد سر را بلند این حال نیز
 می افتد از وی برق ای با تمیز بر سر آن کار که آید بوی او مرد • میگرد
 چو آید سوئی او بوی او آنجا که صغیر او رسد می رود پس کازی زوکی هم
 پس طلب سازد یک دجال را بر در لویا به آن بد حال را پس کشد او را
 رهنه از شر او مردمان سمنان ای شکو پس بیاید نزد میس مردمان
 که امان بودند تا آن زمان رویی تا ترا صاف سازد از خیار و روغن
 آخرت ساد و شمار که شمارا در پشت این رتبه حق دهد این نعمت او
 این رتبه او درین باشد که وی آید ز حق که من آوردم ز قدرت
 پس خلق بنده کان پس قوی پس در عدد که کسی را اگر چه دارد پس مرد
 نیست آنکه جنگ آرد و نشان بنده کان من بکند این زمان سوئی
 طور آوریم رابی درنگ ورنه مردم کی تواند کرد جنگ پس خدا
 یا جوج مایوج آور در بلند یا بهر طایر رسد لشکر یا جوج مایوج کثیر
 آب این مجله جهان را فشک کیر پس سوئی کوه حمزه آینه زود و خیز پس
 دارند نشان اندر وجود که بقتل آورده ایم اهل زمین است با اهل سما

پس حقد کین می زنند ایشان بوی آسمان تیرگی برنیده
 در میان باد گرداند خدا آن تیرگی خون آلوده بقدرت از سما
 پس شود مخصوص به با هم چلیک یاران ز مکر و دمه تا که آرد یکسر
 کا و ای فقیر به ز صد دینار امروز از دیر پس تضرع سوی حق می
 کند نیز بارانش حق جو یان مدد پس فرستد حق برایشان که ما
 که بکردن شان فتنه در انتها پس هم مرده شوند یکبارگی مردها
 شانرا شود پس کندگی پس بر آید مسیح با و قار هم بان اصحاب
 خود گیرد قرار بر زمین باشند یکسر مردگان بکشتنیت خا^{ای از کوه}
 آن زمان پس تضرع میکنند عیسی حق نیز بارانش که بر آرد ورق
 پس فرستد حق برایشان مرغها تا که بردارند شان از هر کجا ^{بیشتر}
 حامل ایشان شوند هر کجا نواهد خدا شان افکنند پس فرستد
 حق مطر بسیار سخت تا بشوید ارض را ای نیکوخت پس خدا گوید
 زمین را میوه آر برکت فودده که نایه در شمار پس شود برکت پس تا یک
 زمار پس حماکت بخورند اندر شمار پس بیا به پوست آن جای گشته
 اینچنین برکت شود ای هوشمند برکت اندازد خدا اندر این شیر
 بیشتر ماده کرد آن زمن می بنوشد یک جماعت بپای عظیم سیر کرد هر یک

بی درویم همچنین کاؤ غنم بر این قیاس اینچنین برکت بود در این
در میان اینچنین حال شکر باد طیب می برود باشد شکر
و هر کس زود جان را دهد آنکه باشد در دلش ایمان سینه بس
بماند در جهان از مردمان آنکه در بازار کوچه هر زمان با جماع آیند
همچو کاؤ خزان بی ادب بی دین و بی دانش در آن پس قیامت
میشود قائم ندان بر چنین کسی که باشند از بدان نیز فرموده رسول
مجتبی صاحب دانش با مرتضی جنت و نار امور عاقبت رسیدن
عالی منقبت که شود قائم قیامت برسان حین غفلت در علان
جهان مردم دوشد ز ما شتر ماده شیر او نشوینده از او کرد اسیر
و کسی در بیع ثوبی گفتگو کرد میگردد ساعت را کرد حوض را
پیشتر مرد نکو کرده نبود تا بود ساعت برو در چنین غفلت بیاید
ساختش که نباشد هیچکس از حش چون پیشه نش نهول که تمام هر
از به اشتغال و کام می نیاید آن قیامت جز مگر بر سر مردمان ای پرهیزی
نیاید ساعته بر نیک دید تا نیکو دامم افعال به همچو دیگر امتان بر جفا
که بنوده شان بدین خود وفا میشود آبا و بیت القدس بجز زود
میشود تیرب خراب اندر شهود گشت و فون بس بزرگ هم شود فتح
قطنطیه و هم میشود میشود و حال خارج ای خبر میشود در سفت مه
این سه اخیر بسم الله الرحمن الرحیم یکی حمد و ستایش

آنذات است که طول بر شنبه و بر ماه بکله جدا و هر روز بوقت زوال متفاوت مختلف
 ساخت و بر روز را در ابرقلم در طول و قصر ذکر کون برداشت و در دو صلوٰه و سلام بر هر
 لامع التور آنذات کامل الصفات که لولا که ما خلقت الافلاک در شان او است جمیع
 انبیاء و رسل و ملائکه مغربین و اولیاء و صالحین صحابه و تابعین غیر من مسلمین که فضل
 بر یکدیگر ان ناطق است و بر آن او است و بعد از صلوٰه ایچند سطور در تعیین اوقات صلوٰه
 خمس معلوم شده نوشته که چند کس از دوستان ان بکلیه باعث تحریر این زبان و دل گردیده بود
 و الله اعلم و امین مقدمه در رفع مذنب خالفان از ابل موعه که نماز را سه گانه
 میگویند و از پنجگانی الکفاری و زندقه اوقات سه میدانند و وقت ظهر و وقت عصر
 یک میدانند و جمع میکنند و مشرب و مشایخ میکنند و هم در رفع آنکه که طعن بر این
 اهل مذنب میکنند و میگویند که سایه اصیل آنحضرت صلی الله علیه و سلم فرموده ایشان از
 کجی بگویند که سایه اصیل چیزی دیگر است و سایه عارضی دیگر است بانه دانست که احادیث
 صحیح و اجماعیه صلوٰات و خمسیه اوقات و عمل صحابه و تابعین و اتباع ائم اثنی عشر
 الدین دلیل برین کافی است و این احادیث و آثار متواتر است حاجه نقل نیست و اما
 روطا غمان بر حجتیه ان پس آنست که چون سایه قبل الزوال در وقت بودن کسی
 قوس قریب مثل و نصف شیء دین و با شمس پس موجب نحوای احادیث که سایه اصیل
 مقرر کنیم وقت ظهر قبل از زوال موجود باشد و حال آنکه مخالفان هم برین مانع نیستند و نیز
 اندکی بعد از زوال وقت بعد موجب نحوای احادیث موجود باشد بلکه در آن دیا که سایه وقت

منتظر

زوال و قبل زوال در حین بودن شمس در قوس دوسه مثل مشایق وقت عصر قبل از زوال موجود باشد
 و لا تأمل به احد من الموافقين و انما الفین بس معلوم شد که در احادیث سایه بجز سایه
 اصیل مراد است نه غیر آن کما لا یخفی عامنه لادنی درین فی الهیه پس باید دانست که وقت
 فجر از وقت طلوع صبح صادق که سفیدی مستطیل است نه مستطیل تا طلوع شمس پس اگر مبد
 جماعه باشد فرصه کردن در ادای نماز صبح اولی است بل واجب تا عدم وقت گزاشتم
 که قرب وقت طلوع شمس است و الا بر اهل کار و بار و حرص دنیا اولی آنست که در اول
 وقت گذارد که تا نماز در حرص و غفلة بوقوف آرسد و وقت ظهر بعد زوال است و شناختن
 زوال هر روز با نظور است که باید دانست که ظل شی که بر سطح زمین همچون عمود است
 همچو قامت انسان منصوب باشد در اول وقت طلوع شمس در آرمی باشد
 بسیار و ظل چیزی که در خد از غرض کند اندک باشد و اول را ظل مستوی میخوانند و در
 ظل معکوس نامند و مراد از ظل درین محل ظل مستوی است پس چنانکه شمس بالا بر آید
 ظل مستوی اندک شود و ظل معکوس دراز تا دقیقه معین که آنرا وقت زوال خوانند
 و بعد از زوال امر منعکس میشود یعنی مستوی دمیده میاید و میشود معکوس اندک پس آن سایه
 که وقت زوال می باشد هر چیز را در ظل مستوی آنرا سایه اصیل خوانند و آن در هر روز
 و هر کون میگردد و در آرمی و کوتاه پس در وقت بودن شمس در قوس دوسه از هم روزها
 زیاده می باشد و در وقت شمس در جزایر و دهم از هم روزها کوتاه می باشد و در آنجا
 که مدارات یومیه میخوانند هر روز از آن شمس در برج شمال از برج جنوبی و باز
 شمس در برج جنوبی از برج شمالی و در روز قریب باشند یا یکدیگر در مقدار طول و قصر
 و هم سایه آن در روز با یکدیگر برابر باشد چنانچه یکروز قبل از دهم قوس که نهم است و یک
 روز بعد از آن که روز یازدهم با یکدیگر برابر باشد تقریباً و همچنان روز نهم قوس

شمسی سکه صد و شصت و پنج روز است و ربع روز در میان مشرق و مغرب
 عاشر سنبله اوجوت و مشرق و مغرب قوس نه و هفتاد و نمن مشرق و
 مغرب باشد تقریباً و اینکه گفتیم که مشرق و مغرب هر دو روز یکی باشد
 بحسب تقرب گفتیم و الا بحسب تحقیق هر روز را از روزهای سال مطلع
 و مغرب علی حد و باشد که روزهای هر دو سال با سه سال یا چهار سال
 ضرورت است که بر یک مطلع باشد یا بر یک مغرب باشد چرا که چون کس در میان
 آمد مطلع و منار بشکسته خواهد شد و علی هذا القیاس ظل هر یک روز فاصل
 و وقت عصر بعد که شمس دو مثل سایه چیز بجز سایه اشیاء تا غروب شمس یعنی فروزنده
 شمس زیر افق آن شهر بالتحقیق و افق دایره ایست که حامل باشد بین مایری
 من الفلک و مایری منه و این دایره افق یک باشد در دو شهر بلکه در دو قریه
 بلکه در دو دار بلکه در شهر زمین اما بعد وقت غروب است و وقت طلوع مغرب باشد
 لیکن غروب متحقق آن وقت گردد که دایره فاصل تماماً باشد و اگر بین مایری من
 الفلک و بین مایری من الفلک بجز دایره حائل از جدار یا کوه یا درخت
 یا تدویر دایره را شکسته باشد پس چون شمس معلوم شود که از دایره محققه فرو رفته است
 آنوقت ابتداء نماز مغرب است و وقت افطار روز و وقت دخول ماه و یا رخس
 باشد و انتهاء وقت مغرب تا غروب شفق است و شفق بالتحقیق سفیدی طرف
 مغرب است همچون صبح غریب نه مستطیل پس اگر چه مستطیل مانده باشد وقت
 عشا داخل خواهد شد همچون صبح مستطیل که موجب دخول وقت فجر نیست و وقت صبح

و وقت مغرب بایکدیگر مساوی اند در مقدار و آن مقدار یک ساعت است
 و ازین کم نباشد و اگر زیاده باشد بحسب اختلاف بلاد و بحسب اختلاف
 رفول شمس در بروج شمالیه و بروج جنوبیه و مقدار ساعت قدر ثمن
 ثلث دوره شمس است و این ساعت مستوی است فاما ساعت معوج
 پس مقدار ربع ثلث هر یک از روز و شب غیر شرعی است و گفتگوی نا
 در آن ساعت نیست و روز شرعی از طلوع صبح صادق تا غروب
 شمس است و شب شرعی از غروب شمس تا طلوع صبح صادق است
 و غیر شرعی از غروب شمس تا طلوع شمس و از طلوع شمس تا غروب شمس
 و این غیر شرعی کجونی است فاما روز عرفی از وقت ظهور روشنی و افزا
 وجود تاریکی و افزاست و عرفی را اعتبار نیست و مراد از روشنی روشنایی
 صبح است و روشنی شفق است که از صبح شمس است و الا روشنی ستارگان
 و تیرگی ابر را و تیرگی ظلمه را اعتبار نیست و اول وقت عشاء از غروب
 شفق است تا طلوع صبح نزد امام ابوحنیفه رحمه الله اما لیکن بعد از
 نصف شب نزد شافعی و غیره نماز عشاء را وقت نیست و نزد امام ما
 هم بعد ثلث شب وقت مکروه است و مکروه است قبل از نماز عشاء و خفتن
 و بعد نماز عشاء تا حدیث اکنون باید که ماه و سال شمسی و قمری کجونی و شرعی
 و عرفی را بیان کنیم اما سال کجونی از اول بسا که تا آخر حیات است که سه قسم
 و شصت و هجده روز در هر روز است تقویم اینها باین درستی مشهور است

که سه لا و لایب لا و لا لا شش است لل کط و کط لل شهر کونه
و یک روز کبی که بعد چهار سال در آن روزیاده کنند پس در آن سال
در راسه و سه روز مقرر کنند و ماه شمس موافق این است
و موافق آنچه ما گفتیم و سال قمری دوازده ماه است که از محرم تا آخر
ذی الحجه تمام میشود و آن سه صد و پنجاه و چهار روز و قدری زیاده است
و این سال شرعی است و ابتداء ماه از دیدن ماه از افق غربی بعد
محاق تا دیگر دیدن است اگر ابر نباشد و اگر باشد شعبان راسته روز
تمام کرده بعد ماه رمضان را شروع کنند الا با شهادت و ماه عرفی
در عرف مردمان هر چه مقرر کنند کای است و نه و کای است و کای
کم زیاده اما بال عرفی سه صد و شصت روز و شب است چنانچه
مشهور است و الحمد لله رب العالمین علی الانام و الصلوة و السلام علی رسول الله

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي هدانا لهذا وما كنا لنهتدي لولا أن
 هدانا الله وقال ادعوني استجب لكم الصلوة والسلام
 على رسوله محمد الذي نحن محبون له وقال المؤمن من أحب
 فوالصلوة والسلام عليك يا رسول الله نحن محبون في الدنيا
 وبالحب بخشرفي الآخرة ومؤمنون بك وبالإيمان بخشرفي الآخرة
 فنحن معك في الدنيا والآخرة الشاء الله تعالى ولذلك تنفخ ^{للأذن} نفخ
 ثم اليك ونقول اللهم اني اسألك والتوبة اليك بنبينا محمد
 بنبي الرحمة يا محمد اني التوجه بك الى ربي في حاجتي بده ^{بده}
 اسمعته في الدنيا والآخرة كما قال الله تعالى او لست مع ^{الذين}
 انعم الله عليهم من النبيين والصديقين والشهداء والصالحين وحسن

اولئك رفيقا واذك خا طيبك ونا ديك بقولنا
 السلام عليك ايها النبي وعلى آله واصحابه واحبا بهن
 النبيين والصدّيقين والشهداء والصلحين الذين هم عباد الله
 حقيقة فستعين منهم لانما يستعين بل الدنيا بل بناء الدنيا
 فاستعاضنا في الحقيقة بالهدى لانهم في مقام المعية لقوله تعالى
 ان السمع الذي اتقوا والذين هم محسنون فمقول احسنوني
 يا عباد الله ومنه شيخ فلان شيئا لله فيجوز اننا لهم وعاونا
 واستعاضنا والتجاءنا اليهم اما بعد ان نجد سطورا
 در بيان خاسته وركائز مذهب فرقه تجديديه كه
 بعيد الودع بمنسوب ايند واز سبب محبتي وفسردكي دل
 از محبته محيان وبنده كان حق محروم اند بلكه در كشيدن ايشان
 غلظت اند از دوستي ايشان سالكان راه حق منع ميكند

در
 شرح
 آیه
 و
 اذ
 ذك
 خا
 طيبك
 ونا
 ديك
 بقولنا

و محبان خدا را بتان و شرکا اخذ امتعا^ل گمان میکنند و غیبت
 که چون ابن الزمیری بر آیه خدا استعان^ل نقص آورده خدا استعان^ل میفرماید
 که آنچه شما آنچه را عباد^ل میکنید بجز خدا استعان^ل همه بنرم^ل و در
 پس حضرت عیسیٰ علیہ السلام و حضرت عزیر علیہ السلام که معبود کافرانند
 هم در دوزخ یا شدند پس حق تعالی این آیه نازل کرد که آنکسان
 سابق شده است برای ایشان از ناسخ^ل نیک ایشان از
 دوزخ دور کردند پس ذرا دوان^ل در دوزخ یا شدند و آنکسان
 که خود را معبود مردمان مقرر کرده اند و مردمان را بعباد^ل خود میخوانند
 و پیغمبران و بزرگان مردمان را بعبادت خود می خوانند چه خدا
 در قرآن مجید و معصوم^ل که نیت مرئوس را کرده باشد او را خدا استعان^ل
 او را حکم و پیغمبری پس بگوید مردمان را که بنده^ل گان من باشید بجز خدا استعان^ل
 ولیکن مکتوبید که پرستنده^ل پروردگار باشید و نه مکتوبید که فرستگان^ل

و پیغمبران را خداست و پروردگار مقرر کند و هم این فرقه با خوا
 خود مرومان را از نامهای که در آن کمال عبودیت ظاهر است منع
 میکنند چون غلام رسول و عبد الرسول و غلام نبی و عبد النبی و کمال
 آنکه خود بعلدنی دنیا و اهل دنیا گرفتارند و فانی نیستند و نمی دانند
 که غلامی رسول و نبی می چیست الرسالة و النبوة و عبودیت
 ازین حیثیه محیی غلامی و عبودیت خدای تعالی اما اگر در سرش
 و خوت بخش و امیر بخش و شیخ بخش و فلان بخش اعراض کنند
 بمعنی آنکه فلان او را بپروردگار او بخشیده است و خداست و اوست
 آن بنده که او را فرزند بدیده بلکه بزرگوار بزرگوار خود داده که مخفی است
 و اگر بخش بمعنی حصه باشد و نصیب باشد بمعنی آنکه نامبرده را از
 مریدان و معتقدان منسوب کرده ایم که پروردگارش هم از مریدان
 و معتقدان آن بزرگ است جائز خواهد بود اما اگر یا بمعنی نصیب

و حصه سازند چنانچه حق تعالی فرموده که گردند برای خدای
 مشرکان از آنچه خدا تعالی آفرید از گشت و چهار پایان حصه
 و نصیب پس گفتند که این حصه خداست و این حصه منکران
 خدا می است چنانچه یک شخص را دو پسر از ابدیکی را بنام
 خدا تعالی کرد و گفت که این حصه خداست که عمل صالحه خود
 کرد و این حصه پسر است با حصه امیر است که شراب خواری و مردم
 آزاری خواهد کرد و این هم شرک و ناه باشد و هم این فرم
 با خود نیکویند که کسی که بنده فقرا چیزی دستگیرند
 این شرک است و حال آنکه شرک الگاف خواهد بود که بزرگان را
 شریک خدا سازد و بگوید که این نذر خداست و این نذر فلان غیر
 لیکن لفظ فقرا ازین معنی ابا میکنند بلکه مقصود آنست که افغان
 برای ادنی ملایسته باشد چنانچه کفّه می شود که بغیر

و پیغمبر خدا و پیغمبر کلمه و پیغمبر آخر الزمان و پیغمبر عرب و پیغمبر جن

و انس همچنان نذر را ملاقات است بدینده و گیرنده و بالکله

نذر بنام او است که خدا بخواهد که اگر بنام غیر او باشد شرک باشد

و با آنکه کسی که بتابعان نشیند کان مکان داده میشود چون

شیخ عبد القادر جیلانی و فلان شیخ که نشیند کان مکان او را

یا مردمان و معتقدان او را آن نذر میدهند پس این فقره را

همه انصافها را یک اضافه داشته همه را شرک دانسته و میگویند

که اگر نای بر چیزی بجز حق تعالی باشد همه حرام است و در مال آن

غیر الصد داخل کنند و این محض جهل است ازین فلیفهم

پس مانع صدقات میشوند که باز دریم حضرت شیخ عبد القادر جیلانی

و چشم همه آنحضرت ندیده شرک است و حال آنکه این همه از

خیرات و صدقات که آنحضرت در میان آنحضرت بر مردمان

الافان

از خجرات نجس کرده اند و داخل عیشت و زکوة و فسخ و نقل است
 و منشأ این چنین امور از حسد و بغض است که با اولیاء الهی
 میازند و از خجرات پیدا میشود و از حسد این چنین امور
 خیزد و همچنان که جمال و نادان و بی نمازان و بیج و شراب
 آتش مان خود را اولیاء الهی مقرر کرده اند خاتقاها و مریدان
 و معتقدان خود مردمان را ساختند و تند و بر خراج بنج و شراب
 و قمار و زنا می کنند و شیر بخش و این چنین مریدان اند و خود را
 مریدان که سیر ضلالت است میکنند و بر زاری ایشان هر وقت نفار
 و دم جانها و بنگها و شرابها و زنا و فساد و نظرق سد
 و صفهای تماکو لون و پوست و پوست و این چنین خود را میباشند
 و صاحب طریق و جاده خود تصور کرده اند و میگویند
 که حفره شیر خدا مرغه بر بند طبعه ما است و ما بر قدم او میرویم
 و ملایان و بزرگان و خادمان و راهبها را از راه حق دور میدارند

و این را سب و دشنام میکنند از پشت و اگر عیال باشد
 او را آزار بر زبان و دست هر چه میتوانند می کنند نفوذ
 و من لحد و من الکبر و الفخر و العجب که اصل این همه معاصی
 مساوی است صاحب مشنوی علیه الرحمه فرموده ما در دنیا
 بیت نفس شمارست نه آنکه آئین است ما در این بیت از دکان است
 و علی هذا القیاس بعضی را اهل حجب و کبر و حسد و ملامت و عابدان
 و زاهدان راه دشمنی و رزیده ادعا باطن مخفی میکنند که ما غازیان
 میکنیم غازیان هر عوام است ما بقیین رسیده ایم چون مرد بقیین
 میر عبادت از دو ساقط میشود که واحد یک حتی با یکت ^{تقرین}
 و حال آنکه تفسیر متفق اند بر آنکه یقین موت است که تا موت نباند
 بعبادت مشغول ماند و بعضی موت بموت نفس که فناست تعبیر مخفی
 و دعوی فنا فی الله نمایند و از عبادت رها کنند و این هم دعوی ^{موت}
 و نامشروع است موت اختیاری که فنا فی الله است موجب ازدیاد

عبادت است و عبادت نور و قوت جان میشود از عبادت ماندگی
 و اعیان مدفوع میگردد و الا محذوران که عقل از ایشان باز
 گرفتند ایشان چون بنده نفس و عقل نیستند غیر مکلف اند
 نه آنکه خود را حق و کجوا از برای نفس بروری محذوب نمایند حاصل آنکه
 شریعت که افعال و اقوال آن مخفیه است صلا الله علیه و سلم بی طرفیت
 که احوال اخلاق آن مخفیه است صلا الله علیه و سلم نافعی است و منبع ثمر
 که تابقاء نفس و شهوات است شریعت نیست کمال شریعت با طریقه است
 و دعوتی طریقه محال به اتباع شریعت بلکه زندیق است لهذا
 حضرت خواصه صلا الله علیه و سلم فرمودند چه نسبت است برندی
 صلاح و تقوی را سماع و عطا کجا نعمه ربان کجا مراد از سماع
 و عطا شریعت بی طریقه است و مراد از رند مرد بی قید است
 و پنجم آنکه از شریعت بگریزد و عاقل گشته و امانت شریعت گشته بلکه
 آنست که لاتلمیهم تجارة و لا بیع عن ذکر الله اشاره بایشان است

ولایا فون لوده لایم صفت حال ایشان است بزرگی فرموده
 جانا بقمار خانه رندی چندند رندی چندند کشتا چندند
 بامردم کم خیار کم پیوندند بر نسیم نقد هر دو عالم خستند و صوفی
 خواصه فقه در وصف ایشان فرموده که شراب بعلل
 روی مبه جینان بین خلق ندید آیان جمال ایشان
 مراد از شراب بعل شراب بجمودی و مستی است که بزرگی فرموده
 همیشه لایل الدیر کم سکروا به و ما شرابوا منها و لکنهم ستموا
 و مراد از مبه جینان همون رندان اند و مراد از آمان نکران اند
 که در ظاهر عالم مست اند و بران اکتفا نموده اند و مراد از دنیا
 همون رندان اند سه بخرمن دوجان فروغی آرند و ماخ
 گیرند ابا فوشه جینان بیت یعنی از دوجان که دارالدینا
 و دارالدنیا است به صاحب خانه مشغول اند و بظاهر کدبانان
 و فوشه جینان و فی الحقیقه با دشتان بزرگ دل می کنند

دارند در از دستن این کلمه آستینان من یعنی اگر چه بظاهر
 دلق پوشانند لیکن درین دلق پوشی باطنی قوی جدا
 دارند گویا که بکنند که بکنند های باطنی هرگز میکشند
 از دل جان بایشان می کرد که جذبه من جداست این
 توازی عمل الثقلین باین اشاره است پس نظر کن که با وجود
 بی حسابی از قوه صاحبان سباب قوه ایشان فائق تر است
 و هم این قوه بوسیده دل مردمان را از زیارت مقبور منع میکنند
 و حال آنکه زیارت مقبورست است و تعظیم ایشان بگویم که
 در حین حیات ایشان بود مستحب است و امانت ایشان
 حرام است اگر اهل اسلام باشند چنانچه در احادیث بسیار غیر محصور
 همین معنی مذکور است و هم در صدقه دادن فقر را از ایشان و دعا
 مغفرت برای ایشان و سلام گفتن بر ایشان احادیث وارد است

آمین

اما خندیدن در قبور و طعام خوردن در ایشان مستحسان ^{مفله}
 گفتن و نقوش کردن بر قبور و ماحول آنها و عمارت بنا
 بنهاده کردن و سجده قبور را و نفاخ کردن باین امور
 از رسوم جاهلیست و ممنوع است چه کورستان جای پند
 گرفتن است نه جای زخارف و امور باطله است اما چون
 کفار و جاهل مکانات کفر و جهل خود را مزین و مزخرف
 کردند پس بعضی مؤمنان از صحابه و تابعین نیز خرف
 مساجد را اگر چه مکروه بود جائز داشتند پس از آن که آمده
 بر آن مزید کرد تا که تزخرف مکانهایی بزرگان سنی ^{صلوات} اهل اسلام
 و این طریق شائع چنان گشت که معتقدان بزرگان خرج کردن
 بر چنین مکانهای لازم داشتند که مبادا که سفیاهی اهل اسلام
 و جاهل ^{و عوام} کالعام بر آن مکنته بتان و بت پران از باب سفاهت جمع ^{کردید}

از اسلام و علمای بزرگان دین رو کردند که جهال و عوام
از کودکان مغرور در عقل کمترین می باشند علی الخصوص
اهل امارت و دولت که هر طرف بانش می روند و از همین
شیخ عبدالحق دهلوی در شرح مشکوٰۃ بیان این معنی کرده است
و علی الکراهیه جائز دانسته است و دلیل ایشان هم حدیث است
که ما را آه امومتون حسنا فهو حسن و حدیث من حسن فی
الاسلام سنة حسنة هم مؤید این معنی است و هم من حسن
فی الاسلام سنة سیئه مانع ازین معنی است پس بر
برنیة و فکر خوف نیک و بد میداند چنانچه قصه خطاب بن
ابی بلتع که از اهل بدر است و فرمودن حضرت عمر بن الخطاب
رضی الله تعالی عنه که دعوی اقریب عتق هذا الصفاق و عذر
بیان کردن حققتین ابی بلتع رضی الله تعالی عنه و فرمودن
آنحضرت صلی الله علیه و سلم که لعل الله قد اطلع علی اهل بدر فقال

اعملو اما شستم فقد خفرت لکم اهل خیرت را محل عبرت است
 لهذا کمال اولیا این زمانه میفرمایند سه هر چه کرد علی
 علیه السلام کفر کرد کایا ملت شود حق تعالی حلیم است و کاملان
 این ملت حلیم اند سخن اهل مذہب با ادب از سبب کحلیم
 الی یسوی کنند و افعال احوال و عوام کالانعام از سبب جل
 در خلق سیر و شکر گردیده و بزرگان اهل حلیم فی الوفیق
 نادر اند و از سبب قلیه و ندره غیر قادر اند لهذا در اهل اسلام
 تفرقه و تشتت و سبب افتاد حدیث استونی اکتب لکم
 کتابا لا تفضلوا بعده تمام حسره است و فتح باب فتنه بعد از غلق
 و تکثر آن محل حیرت است لیکن بدو السلام غریبا و سعادتمند
 کما بدو فطوبی للزما و فی شکستگی خاطر بر کس میکند با فواید
 غلق محرم حبه خدای تعالی و رسول خدا صلی الله علیه و سلم یعنی خود السلام از
 حب و سبب آن احد و حب محل یقینا فی حبکم اللهم آمین یا رب العالمین
 صلی الله تعالی علیه و سلم و امضا به یحیی عمت ارسلتم محمد و الولهاته

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وسلام على عباده الذين اصطفى اما بعد فهذه وصية كتبها عبدي
 في حين يس من الحيوة وطول آلهاء الهم من عند رب عبرات في كتابتها
 فوق بشرع كتابتها بتاريخ السادس والعشرين من شهر ذي القعدة يوم الثلاثاء
 بعد الظهر وقد مضى من الهجرة المصطفوية على صاحبها مائة الف صلاة وسلام بعد
 معلومات السد الف و مائتان وبضع وخمسون سنة الحمد لله وسلام عباده الذين
 اصطفى ثم ان وصية بالنسبة الى الابناء والبنات والزوجة والاصحاب
 واهل القرابة واجوار تقوى الله وتوصيه والرب من الله والخشية والامانة والحكمة
 على الصلوات الخمس وصيام رمضان وادائي جميع ما امر الله تعالى به مفصلة في الكتب
 ومجمل في صدور العالمين والعارفين والانتها رعاها بنى الله عنه مما هو مفصل
 في الكتب ومجمل في صدور الفاسقين وغيرهم واكثر ما يحصل على التمام والكمال
 بعد تحصيل العلم من كتب الصالحين الصالحين وصحبة الاخيار والابرار العابدین
 العالمين بابا يك نعيدها بالشيء الذين اذروا ذكر الله الضعفاء المتضعفين
 من عوى النفس محترزين الذين يعلمون انه لا حول ولا قوة الا بالله العظيم العليم
 بهم رفود ويقبلهم الله ذات اليمين وذات الشمال المعرضين عن اللغو من القول
 واتقال القرآن فقههم والسنة وصفيهم الى شيء اذكر انهم قالوا القرآن والسنة وكتب

المتقدمين ذكرهم وان لم يذكرهم عوام الناس عرفهم من عرفة الله وجعلهم انكرهم
 من يضل الله فلن تجده ولما مرشد وترك الحوص واحد والكبر والعجب والرياء
 والتمذلل لله ولا وليا له لا الدنيا واصحابها فان متاع الدنيا قليل فمن كان
 يريد العزة فان العزة لله جميعا ولا عزة لا وليا له دون عزته ولا كبرياء دون
 كبريائه بل لا مشيئة لهم دون مشيئة ولا اختيار دون اختياره والفرار من
 الناس ما دامت النفس مملوءة من الاخلاق الذميمة والاسواء والامال والاماني
 فانه ليس في الاتفاق الا في النفس فاذا صنع عقل ذلك ونا در وقوعه فلا حجاب
 بين الرب وبين التوحيد الاما ان الله فبتغنى الناس شتغى لهم لا يفقه شيء ان جاءته
 سرار شكر فكان خيرا له وان اصابته ظراء ففصر فكان خيرا له والاسع في طلب العلم
 المنجي عن غياهب الانوار في تحصيل اسوية النفس وامايتها وآمالها ولا يحصل ذلك
 الا بعد ملازمة الذكر واصحابها والمجاهدة في ترك الاختيار والارادة في ما سوى
 الامور والمهني عنه اعي في الرسوم والعادات وينتجك يحصل القلب الخفي والسر
 والاخفي فيجري ملكوت السموات والارض في يده ولا يدله يتعرف بها في هلك
 وملكوت دون يد الله ولا سمع ولا بصر ولا ارادة ولا علم ولا قدرة الا سمع
 وبصره واراادته وعلمه وقدرته يتعرف كيف يشاء وانما امره اذ اراد شيئا ان
 يكن فيكون فيستغنى بالاصل عن الظلال محفوطا عن السعي والظلال لمن هلك
 اليوم لله الواحد القهار فتستعجم النسبة والاضافات والقيود والاعتبارات

بالنسبة وتجري على الابدان بعذر استعداها لالاوامر والنواهي
والقسم والارزاق على ما قسم في الازل واحمد لله رب العلمين تمت الوصية
بسم الله الرحمن الرحيم الحمد لله رب العلمين والصلاة والسلام على رسوله
محمد وآله واصحابه اجمعين اما بعد فهذه وصية من عبده كبتها في مرضه وعند
انقطاع الله من حيوته ومضيتها هذا يا عبد الرحمن يا عبد الحق اذا ما
ينجلي اخي عبد الله واخي عبد الرحمن وغيرهما من الاحباب الذين يخدموني
بالمال والبدن ويحفظون حرمتي لده عز وجل وكففتوني بما تيسر من
التواهي من داي المستحيلة او اعيد يدة ولا تقرضوا على ذلك ولا تعميوني فانه
مخالف للسنة وامسكته وادفنتوني في الحجرة الجنوبية لاني خير من الامكنة
لقوائد اعلمها ولا يعلمونها والزما يا عبد الرحمن يا عبد الحق جواري ومجدي
ومقبرتي ولا تجعل هذه المكانات خلوا حتى لا يرجع الوارد اليكم من مكاني
صفرا بل فائدة وكونا مفيدان للوراد طعاما او طلاما فاعالوا زيارة
صفرة يرزقكم الله تعالى ومن جلس في هذا المكان كما يرزقني من حيث لا احسب
ولا تكونوا حريصين على صحة الناس فانهم خدوكم الارب العلمين ولا تسبوا

كتب المكتوبة بيدي لهما ولا غيرهما جمعت لهما وداوما على المطالعة
 وزيادة العلم وتعليمه وعلى الوظائف التي وصات اليها وداومته
 وكونا على المسكنة راضين قانعين بما تيسر من ستر العورة وسد الجوع
 ملتزمين بالمكان بآرين للوالدة منفذين لوصيته منكمين بالكلام
 الفوري لا تخرجنا من المكان جميعا فيكون المكان خلوا الا ان يكون
 حاجة قوية ويكون مكاننا رجل آخر في هذا المكان من احيائنا واجبا كما
 ينتظر مجيئكم فتجيب بعد الفراغ عن حاجتكم سير عينكم كما ليس الا التعلل
 والتعليم والكتابة اضطررنا اليها وترك السؤال والسعي النذل لعل الله
 يرزقنا على ما كان يرزقني عند خدم السعي وامر بحب اليكما من مزيد الله
 والطلابين لئلا يبلغ اليكما من السد ورسوله والمنتاح الكرام مما قلت كما و
 لهما والزما طريق السنة واجماعه وحبل البيت والصحابة وسلم المسلمون
 من سائلكم واحذر الغيبة والكذب والتهمه وهمد العداوة والتكبر
 والحرص والبخل والجبن وكونا من عباد الله ولا تكونا من عبادي الخلق
 ورسولهم واحذرا من القال والقليل وجمع المال وكثرة السؤال والذكر
 وسعي في سبيل حوائج المحتاج له فحسب الريا والتفاني واليها
 ولا تدع انفسكم مهملين في عين من الاحيان كيلا تقفوا في شرو النفس

ولا تكتب شهادتكما على صكوك المعاملات بل تكونا ذوي خمول وترك
 المعاملات وترك الفقهاء والافتاء فان اكثر الشرور لاهل العلم من الاقبال
 على هذا ولا تقاوما على النوبة على موت امرأة باعطاء الطعام واتبان النساء
 على الموت واجتماعهن في بيتي دواخل هذه الخطية العظيمة والسيئة
 البكيرة بل اخرجهن ان لم يتصحن بقولكم ولا تكونا طالعين للاموال من عبدة
 الدنيا والدرهم والمخميصة والاكلاات النفيسة والرسوم الغير الشرعية فان
 كل ذلك هوس من هوس النفس بل لا تريد الا ما يريد الله لكم كوناقا من
 عن الارادة فلا تريد الا ما يريد الله تعالى لكم وليكن دابكم السكون وترك
 الحركات ما دامت مع النفوس الهوتها فاذا اخرجتما من ربيعة الاهوية و
 الاهوس وتكون ارادتما جميعا موافقة للشرع وطريقة الاولياء فحين لا يكون
 المرء الا الله فيريد ما يشاء وهذا قوله تعالى وما تشاءون الا ان يشاء
 الله رب العالمين الزهد في الدنيا يرجع عن تعبدات الدنيا وقال شيخ الشيوخ
 الدنيا بطنك فاعل زهدك في بطنك زهدك في الدنيا وخالقها
 ان من خلق حسن الله تعالى لا للطمع فيهم والنفان الخلق احسن حسنا على كل
 حال من سوء الخلق فان حسن الخلق للطمع تصنع لاجل عبادة وسوء الخلق من

اسوء الامراض سلام من الله تعالى لا من غيره ولا تجعله في اجابة الدعوة
 فانك لا تدري ان من وقت الاجابة وفي اي شي خير كما سلاه من حيث الفقر
 والاضطرار والاحتياج لا من حيث الهوس والهوى من حيث امره باذنه
 لا من حيث كثرة الهوس والارادات وافقنا تقديره ولا ندع التيسير
 فيما امر به فان التيسير من التقدير ولا تحاربوا التقدير بالتيسير فانه محقق
 وجهاته ولا تكونوا طالعين لعبه احد فان طلب العيب في الناس انما يكون
 من اجل بعيوب النفس ومع هذا لا يدري ما العاقبة وانما تمة فانما العير
 لخواص الامور وخوابها ولا تكتبها على كفي شيئا ولا تبني على قري
 بناء ولا تدعوا الناس على يوم موتهم وما بعده كما يجعلون الذنوب
 ومزاج الغناء ويظربون ويغنون بالغناء بل انما يكون اعطاء كما
 والمعاكم ونفعكم للناس وكل فعل حسن مفيد الى محيل ثوابه الى ولا
 تجتمع قبل صلوة جنازتي كلاما وثوابا ولا بعدكم دون التكبير الرابع
 والادعية الماثورة ولا تجعله في حيلة بالقرآن كما يجعلون بما تصدقوا بما
 استطعتم دون بيع كتبكم فان الله هو العالم بالجميل وتركه الجليل وهو
 الغفور الرحيم ولا تلتزم ما شئنا من العادات والرسوم الا ما نجز واعطاء
 المسكين على جهده كما احسننا بالوالدة بالامر بالمعروف والنهي عن
 المنكر والبذل والعطاء والاتفاق عليها ما استطعتم كونها كما اجماعا ويرى

لقبري الا انكما لا تخافوا الناس ولا تجعلوا كسبهم لا تجعلوا قري
 مسجد او قبلة للناس ولا تؤذوا قبري بايذاء من الالذات كالقبلة
 والسجدة والاكتفاء على التحدث بالاحاديث الباطلة والدعوى
 الكاذبة بل تحدثنا عليه بما تذكر الموت والآخرة ويعين على ترك الدنيا
 وزخارفها ولا تدعيا لابيكم ما ليس من الكلمات والشرف بل تذكر ان
 اباكما كما كان في الحيوة الدنيا غير قادر على شيء من الاشياء ولا عالم به
 ولا مرید له دون قدرة الله وعلمه وارادته فكل ذلك مع ذناب جسده
 من التعاليف الشرية والركمية فالان جسده غير متعلق بالتعاليف
 جميعا فلا تقلفوا جسده بالامور التي لا يطيقها ولا تعتقد انه لك
 فان ذلك اعتقاد غير صادق واما الروح فهو بارادة الله وحكمه ما يشاء الله
 يفعل له ويرزقه الله ينتفع ويتضرر به ويريد ويعلم ويقدر على ما يقدره الله
 فاسئلا الله من فضله ما تشتمون وسيلة ارواح الصالحين وبدونهم
 ايضا فانه هو الباقي بعد فناء خلقه وهو المتصرف في الامور بنفسه
 دون غيره في الحيوة والبرزخ كما قال شيخ فريد الدين عطاره صاحب خود را
 جز از سلطان نخواه چون نجوایی یافت از دربان نخواه و الحمد لله
 تمت تحت تحت تحت

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي جعل سجن الدنيا مهبطاً للمؤمنين فرزعة للأخرة ومجازاً
 وسبيلاً وقنطرة إلى السماء والجنة ولذاتها والآن من اخلد إلى اللان
 وانبع هوبه باركتك يا شهواتها والصلوة والسلام على سيدنا محمد الذي
 ارسله مشاهداً ومبشراً ونذيراً وادعياً إلى باذنه وسراجاً ميراً وعلى آله
 واصحابه الذين آمنوا معه نورهم سعي بين ايديهم وبأيمانهم يقولون ربنا
 انم لنا نورا واخفر لنا انك على كل شيء قدير فقال وينشر المؤمنين
 بان لهم فضلاً كبيراً ما بعد فاني قد سمعت ان بعض العلماء قد سعوا
 في تحصيل نوع من الربو وهو المنية عنه بقوله تعالى لا تأكلوا الربوا اضعافاً
 مضاعفة وقد كنت رجلاً قديلاً البصاعة محيطاً للادى عن الطريق
 اناس متمسكاً بادي اخصان شجرة الايمان معتصماً باعلاكم وهو
 قول لا اله الا الله محمد رسول الله فكتبت سطوراً مزلية لا شكواً وشكواً
 واقذاراً في هذه السطور مسماة بضعف مفروب فايها الطالب خذ
 واضرب به في سبيل الحق وانا العبيد اجاني الغاني ملاعبه الله
 املتاني اللهم احفظ شجرة ايماني عن الرياح العاصفات ربنا وسعت
 كل شيء رحمة وعلماً فاخفر للذين تابوا واتبعوا سبيلك وقهم عذاب
 الجحيم ربنا وادخلهم حيث عدت لنا ايتهم ودمهم ومن صلح من آباؤهم
 وازواجهم وذرياتهم انك انت العزيز الحكيم وقهم السيئات ومن تق السيئات

يومئذ فقد رحمه وذلك هو الفوز العظيم قال الله تعالى يا ايها الذين
 آمنوا لا تأكلوا الربوا مضاعفا مضاعفة قال صاحب المدارك
 كان الرجل منهم اذا بلغ الدين محله يقول اما ان تقضي حقي او تربى
 وازيد في الاجل انتهى اقول فعلم من هذا ان الزيادة في المال زيادة
 الاجل بمنوع منه لنزول الآية فيمن يربي في المال زيادة الاجل وفي
 الاحاديث ان رسول الله صلى الله عليه وسلم شفع في وضع الدين
 حين اُصيب عبد الله ابو جابر وترك عيالا ودينا فان اصحاب
 الدين ان يقبلوا شفاعته فانه ظهر رسول الله صلى الله عليه وسلم معجزة
 باداء دينه من التمر وبقاد التمر كما هو ولم يحصل الدين باربا مال الدين
 وايضا قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من نظر معسرا او وضع له
 اظله الله تحت ظل عرشه يوم لا ظل الا ظله وايضا قال كان تاجريدا
 الناس فاذا راى معسرا قال لفتيانته تجاوزوا عنه لعل الله يتجاوز
 عنا فتجاوز الله عنه وايضا قال رحم الله رجلا سمحا اذا باع واذا اشترى
 واذا اقتضى الى غير ذلك من الاحاديث والآثار فعلم ان عادة صلى الله
 عليه وسلم في قضاء محاسن الدائن والمدينين كان انظارا وتاجيلا
 او وضع بعضه او كله او بيع اموال المدينين بالنعماء بل في اداء الدين

ولم يكن يربي اموال الناس تاجيلهم المديونين والفقهاء يصححون الربو
 القليل كبسج الحفنة بالحفتين والتفاحة بالتفاحتين والبسفة
 بالبسفتين والجزرة بالجوزتين والتمر بالتمرتين خلافا للشافعي
 فإنه ليس عنده اصلا فضل في اموال الربو لا القليل ولا الكثير وقالوا
 ايضا لا يربو بين سيده وعبيده ولو مدبرا لا مكاتبنا اذ لم يكن دينه
 مستغورا فلا بين متقا وضيق ولا بين شريك في غنان ولا بين حربي وسلم
 ومننا من خلافا للثاني والثالثة وحكم من راسم في دار الحرب ولم يهاجر
 كحربي واتحاصل ان الربو حرام الذي يده المسائل الست درمختار واما
 صحيح البيع الثمن حال وموطلا الى معلوم لئلا يقضى الى النزاع ده مختار
 وايضا وفي اخلاصة القرض بالشروط حرام والشروط ان يقرض على ان
 يكتب الى يده كذا اليوفي دينه وفي الاشباه كل قرض جرنفعا حرام فكره
 للمهرتين سكنى المهرهنة باذن الراهن درمختار وقالوا ايضا صحيح بائيل
 كل ابن الا القرض مختفوقا به ومن المحيط قال محمد في كتاب العرف
 ايسخيفة رحمة الله كان يكره كل قرض جرنفعا قال الكر في هذا اذا كانت
 والمنفعة مشروطة في العقد بان اقرض عليه ليرده عليه صحا او ما شبه
 ذلك وان لم يكن المنفعة مشروطة في العقد فاعطاه المستقرض
 اجود مما عليه فلا بأس به من التاتارخانية واذا ارجح في بدل القرض

فلا بأس به وروى عن رسول الله صلى الله عليه وسلم استقرض من رجل دراهم
 بعضها وارج قناده محادية أقول وبها محالة شك في حله انتهى وفي النووي
 شرح مسلم بيع مسلم حبل الحبله باطل وهو البيع بثمن مؤجل الى اجل مجهول لا لاجل
 ياخذ قسطا من الثمن وفي المختار القنادي في باب المراجعة والتولية
 اشترى شيئا بثمن مؤجل لم يخرجه ان يبيع حالا مراجعة عما ذك الثمن
 لان للاجل حتى يزداد في الثمن لا حله انتهى لقول فعلم من ذلك ان الاجل
 عند الفقهاء يزداد في الثمن والحال ان الزيادة في الثمن زيادة للاجل
 ممنوع بقوله تعالى يا ايها الذين آمنوا لا تأكلوا الربوا كما قال في المدارك
 وفي المحادية من الذخيرة قال محمد وكلتني بكمال الوزن نحو الحنطة
 والشير والسمم والتمر والذبيب جاز استقرضته ولا يجوز الاصل في
 القرض ولو فعل كان حالا سواء اجل بعد القرض او القرض موصلا وهذا
 قول علمائنا وقال ابن مالك ابن أبي يعين التاجيل من التهديف ولو اجل
 في القرض فالاجل باطل ويقع في المحادية من التقنية قال الدائر للمدبرين
 بعد المطالبة اذ ينفى عطينة كل شهر عشرة فليس تاجيل لانه امر بالاخطاء
 من الخيانة رجع عليه الف درهم من ثمن مبيع طالبه الدائر فقال ليس عندك
 شيء فقال الطالب اذ ينفى عطينة كل شهر عشرة لم يكن ذلك تاجيلا وكان له ان

ياخذ بجميع احوال في احوال وفي فتاوى برهنة فروض بنقد جندين ونسبه
 جندين وتادوماه جندين رواني وفي فتاوى قاضيان رجل باع شيئاً
 بالثمن درهم على ان يعطيه على التقاريق ان كان ذلك شرطاً في البيع لا يجوز
 البيع وان لم يكن ذلك شرطاً في البيع كان للبايع ان ياخذ الثمن جلد
 رجل باع عبد بالثمن على ان يدفعه كل اسبوع بعض الثمن حتى ينقده
 ضايعه عند مضي الشهر كان فاسداً وايضاً في فتاوى قاضيان في
 ما كان فراراً من الربو رجل له على رجل عشرة دراهم فاراد ان يجعلها ثلثة عشر
 الى اجل قالوا يشتري من المديون شيئاً بتلك العشرة ويقبض المبيع من
 المديون ثم يبيعها منه ثلثة عشر الى ستة فيقع الخبز عن احوام ومثلها
 مروى عن رسول الله صلى الله عليه وسلم انه امر بذلك وايضاً فيه رجل طالب
 من رجل دراهم ليقضه بده دو اذاه فوضع المستقرض متاعاً بين يدي المقرض
 فيقول للمقرض بعث منك هذا المتاع بماية درهم فيشتري المقرض ويرفع
 اليه الدراهم وياخذ المتاع ثم يقول المستقرض بعني هذا المتاع بماية وعشرين
 فيبعه ليحصل للمستقرض بماية درهم ويعود اليه متاعه ويجيب المقرض عليه بماية وعشرون
 درهم والاولى والاحوط ان يقول المستقرض للمقرض بعد ما قرر المعاملة
 كل متاعه وكل شرطاً كان بيننا فقد تركتم بعقدان للبيع المتاع وهذه المسئلة
 دليل على جواز بيع الوفاة اذا لم يكن الوفاة شرطاً في البيع هذا اذا كان المتاع

للمستقرض فإلّا كان المتاع المقرض وليس المستقرض شيئا ويريد ان يعرضه
 عشرة مثلية عشر الى اجل فان المقرض يبيع من المستقرض سلعة
 بثلثة عشر ويلم السلعة الى المستقرض ثم ان المستقرض يبيع السلعة
 من اجنبيه بعشرة ويدفع السلعة الى الاجنبي ثم لاجنبيه ان يبيع السلعة
 من المقرض بعشرة وياخذ العشرة منه ويدفعها الى المستقرض فيسبر الاجنبي
 من الثمن الذي كان عليه للمستقرض فتصل السلعة الى المقرض بعشرة و
 المقرض على المستقرض ثلثة عشر الى رجل وحيلة اخرى وهذه الحيلة
 هي العينة التي ذكرها محمد وقال مشايخ بلح بيع العينة في زماننا من البيع
 الذي يجري في اموالنا وعن ابي يوسف رحمه الله انه قال العينة جائزه مابجزة
 وقال اجزه لمكان القول من احوال الشبهة مع احتقار القول انت تعلم ان من كان
 قلية ذابصارة وبصيرة لا يسكن على ما وصفه الفقهاء ومدحوه بل يحترز عن
 امثالها من احميل حتى قال بعض الفقهاء العينة هي اللعينة اي الملوثة
 وكذا بيع الوفاء وامثالها بل اهل الورع والاضرار عن احوال لا يعملون بحسنه
 فيها خلف امد من الثلثة بل الاربعة ويعلم ان قول الفقهاء كل قرص جرتفعا
 فهو حرام ينادى على الصوت ان تلك احميل ولو وصفوا بكل وصف ومدحوا
 بكل مدح تحبذ التملك احوال كما نقلوا ان قاصيا كان له مال كثير لا يحمل نفسه

اعطاء زكوة فنفسه حبيلة وهي ان وضع في حرة زكوة ماله وملاذ البشير
 او حلة فدعا حكتا مسحا فملكه تلك اجرة ثم اشترى منه تلك اجرة
 بدينهم او درهمين او ازيد فملك اصيل في الراحة المزيفة للديان فليحذر منها
 واما اصيل اليه الكفار ذنب فاهل القلوب الصافية يعلمون حقيقتها كما هو في
 قصته بيرة وابلهما وعائشة رضي الله تعالى عنها وخطبة رسول الله صلى الله
 عليه وسلم ما بال اقوام لشبه طون شروطا ليست في كتاب الله ثم وكما ان في القصة
 ان يجوز لاهل الحاجة الاستقراض بشرط الرجوع ابطال الشرط وعدم العمل به لازم
 فان اخطاء البورام كاخذه وكتابه وحسابه وكما قال رسول الله صلى الله
 عليه وسلم اؤد عين الرب لا تفعل ولكن بيع الجمع بالدرهم ثم اتبع بالدرهم
 جنبيا واما ما في فتاوى قاضين ان ومثل هذا مروي عن رسول الله صلى الله
 عليه وسلم انه امر بذلك لا ادري بالمروي وما المثل ومن راوه واما ما قال
 من انه تلك احيلة ذكرها محمد وما قال ان مشايخ قالوا العينة في زماننا خير من
 البيع اليه يجري في اوقاتنا وما قال ان ابا يوسف قال العينة طائفة جملة
 وقال اجرة لمكان الفوار من اكرام لا بدري ما المخرجة وما الاجر وما الفوار
 من اكرام الا انه تحليل للمرام وجعل التجار جنيين على اكل اكرام الله تعالى علم
 صحة النقل وجود او عدم ما نعم الدجور والفوار من اكرام في قول رسول الله صلى الله
 عليه وسلم من انظر مسرا او وضع له اظلم البعد تحت ظل عرشه يوم لا ظل الا ظله والعمل

والاغراء على ذلك الدلالة عليه اما في اعطاء الربو للتجار وازدياد الدحل
فلا اجر ولا فرار من احوالهم في قول رسول الله صلى الله عليه وسلم من انظر معسر السهم
رجلا سمحا اذا باع واذا اشترى واذا اقتضى فرار من احوالهم وموجب للاجر
فليترك ليقول رسول الله صلى الله عليه وسلم ما نقل عنه صلى الله عليه وسلم ينقل صحيح
واما ما نقل عن ابي حنيفة في الصدقة وعن اصحابه رضي الله عنهم ان رافق
النقل قوله صلى الله عليه وسلم وقول اصحابه ومعلمهم فهو مقبول والافرد وودوا
الزمان لا يعرفون شيئا من القرآن واخذت فالحال وهم لو ايسر اذا صار
سادات زمانهم فالحال فيهم انهم فليحترز عنهم وعن متابعتهم ومتابعتهم
والفعالهم والسلام على من اتبع الهدى تحت الرسالة المحمدا بصفته بفروبه
بسم الله الرحمن الرحيم الحمد لله والسلام عباده الذين اصطفى سيما
محمد المصطفى وآله واصحابه نعم الرضى ثم من عبده الى طالبى الحق
ومريدي سبيل ان العلماء الكرام والمتابع النظام واهل الصلاح في
الزمان القديم رضى الله عنهم وعن اتباعهم الى يوم الدين كانوا اصنافا شتى
في قبول الهدايا والنذور والصدقات من النقود والضياع والالباة
وامتدات للنفس العيال والواردين والفقراء والمساكين واهل الخواص
فمنهم الذين احرارهم ليقبلوا من اجل الامن والامن الامن والمودى شيئا

لامن الماكل والمشارب ولامن الملبس والمعاش حتى ما اكلوا من مصنوعات
 المخلوقين ولامن مصنوعات الخالق مما يكون فيه ازهاام للمخلوق حتى ان
 العشب اليابس ما اكلوا منه الا اضلوه بعمل يديه وتركوا العشب للحيوانات
 وما شربوا ما ربحوا حمة الزباب فمنهم من اكل من عمل يديه ولم يتقبل الهدايا
 وغيره ولا خدمة احد له او قيل ولم يعرفها في مصرف نفسه وعياله بل في سبيل
 او لم يعرفها في مصرف نفسه فقط ومن تركوا السؤال الظاهر ومنهم تركوا السؤال الباطن
 ايضا واخذوا ما حصل من غير السؤال ظاهرا وباطنا وقد دعا الناس من المؤمنين
 وغيرهم لذلك نفسه وكسر شهودانها ومنهم من اقتصر في اخذ الفوائد لنفسه
 ولعياله وبغرة او لاحد حسب حاجته ومنهم من تركوا الكسب واخذوا من الناس
 من اكلال لامن الشبهات واهرام ومنهم من لم يفرقوا بين اكلال واهرام
 والشبهات لاستغرائهم في شهود الحق سبحانه بحيث لم يروا غيره ولم يأتوا
 لامة سبحانه وتعالى ومنهم من لم ياخذوا النقاد والقصايع واخذوا ما بقي لنفسه
 والعيال والواردين من الفقراء والمساكين من اكلال فقط وقالوا لا تجمع
 ولا طمع ولا متع ومنهم تركوا التقوى والتشرف والكثرات فاخذوا ما حصل
 من غير اشرف نفس حسب حاجته ما كان موافقا لحاجتهم ولم ياسبوا في
 الاخلاصات ولم يفرقوا بين النبي والمكلف وكذا لم يفرقوا في الاعطاء ومنهم
 من فرقوا وحاسبوا ومنهم من اختار السؤال والاخذ من الابواب للفرق وذل
 النفس قد مواءموا لغيره فقط لانهم النفس لا لاخذ العوض والبدل او التجارة

المكلف

ولكل مستند من الآثار والاحاديث ونقل الصالحين فليس لأحد من المتأخرين
 ان يطعن في افعالهم واقوالهم واحوالهم قال النبي صلى الله عليه وسلم ان الله
 لا ينظر الى صوركم واموالكم ولكن ينظر الى قلوبكم وينياتكم وانا لما كتبت هذه الرسالة
 لم التكلف في كتابتها لنقل الاحاديث والآثار والاجاب ومخافة الطول
 والاطناء في المشايخ ايجزية في هذه ايضا مختلفون فمنهم من اختار الاختصار
 والصرف الى حوائج الناس بالاختصار ومنهم من اختار اعطاء الجمل واللباس
 كما يشتهر في الناس ان الكلمات على مقدار اعطاء الجمل واختصار عندي ومنه
 شيخني ترك العمل في ذلك وترك الاختصار والارادة بل ترك التكلف في الاعمال
 كلها الا في اداء الفرائض وتعليم المؤمنين وادراهم وشدة الوطأ لخدمة الشيعة و
 اولادهم والاستاذين واولادهم في التضييف واداء الآداب قال رسول الله
 صلى الله عليه وسلم اكملوا في ربي كلاءة الطفل الوليد قال صاحب المثنوي رضي الله عنه
 له اوليا اطفال حق انذاري برب هذا المعنى لا تقول اليهود والنصارى يا بوء الله
 لهم بل لم يبع في تكثير المدخل بالاستعداد وطلب النذور من الخلق قال رسول الله
 صلى الله عليه وسلم ما جارك من هذا المال وانت غير سائل ولا مشرف فخذو دمالا
 تتبعه نفك وقال عليه السلام يا حكيم ان هذا المال خضر حلو فمن اخذه بسخاوة
 نفس يورث له فيه ومن اخذه بباشراف نفس لم يبارك له فيه وكان كالذي
 ياكل ولا يشبع واليه العلياء خير من يد السفل حاله نرجو ان حديث مسكتم

و بیانش منسوب تا آنکه عالم بعبودیت نباشد یعنی رسول خدا صلی الله علیه و سلم مقرباً
 که مرا پروردگار من چون طفل نوزائیده پرورده است یعنی از من اختیار و
 اراده نیست هر چه میکند بآن را ضمیمه و این در امور است که سعی و کوشش در آن
 فایده نیست و آنحضرت صلی الله علیه و سلم حضرت عمر رضی الله تعالی عنه را فرمود
 که ای عمر آنچه نزد تو بیاید ازین مال و حال آنکه تو سوال نکرده آنرا و نه بآن نفس
 خود را نمائنده و نه مطالعه آن کرده و نخواهی آن کرده پس بگیر آنرا و تصرف
 خود ببار و آنچه اینچنین نیست پس نفس خود را پس آن خوار و ذلیل مگردان و در
 رنج میفکن نفس خود را بتحصیل آن و هم آنحضرت حکیم بن حزام را گفت که ای
 حکیم این مال دنیا سبز و شیرین است پس آنکس که بگیرد این مال را بخوبی و مزاج
 ای لایح و لایع و لایمتنع و سخاوت را همین معنی است نه آنچه مردمان فهمیده اند که
 سخاوت دادن مال است و از سبب غلط فهمی گناه را عبادت دانسته اند یعنی سبب
 که مال را بسخاوت میگیرد و لا حق را نمیکند در مال او برکت انداخته شود و مر
 او را آن مال نفع میدهد در دنیا و عقبه و آنکس که میگیرد مال را بفکر کردن و در
 مال مردمان و مطالعه آن و رنج کشیدن در تحصیل آن او را برکت انداخته
 نمیشود و آنکس را حال چون حال آنکس باشد که میخورد و سیر نشود و دست بالا از
 دست زیرین بهتر است یعنی دهنده از گیرنده بهتر است پس ای فقیر تو ازین
 حدیث فضل دولت مند بر فقیر ندانند سعی در تحصیل دنیا مکن که آنحضرت از
 سبب قانع آن دست را بهتر گفته و آن دست را از سبب الودکی کم از
 زوجه و نیز آنحضرت فرمود اللهم انی اخوذ ذبک من شرفی و انفق من شرفی

فتنه الفقري یعنی ای بار خدا یا من پناه میگیرم ستودار شتر فتنه غنی و از
 شتر فتنه فقر پس در فقر و غنا هر دو شتر است و پناه نزد حق باید گرفت
 صاحب مشنوی علیه الرحمة فرموده هیچ گنجی بی درو بی دام نیست جز
 بخل و نگاه حق آرام نیست حاصل آنکه ترک اختیار و اراده در امور مملو
 فرائض و واجبات و سنن روایت از آنچه از تعلق نفس به خالی نیست
 واجب است که نفس بسبب هوا و متاع و متابعت بزرگان هوس میکند و خود از آن
 سبب در جاه ضلالت می افتد بسیار کسان در هوس صاحب فکر بودن
 میباشند و بسیار کسان در هوس لوراد پرسیدن از بزرگان خود را در ضلالت
 می افکنند که از فرائض خدمت مادر و پدر و زن و فرزند بازمانند و بسیار کسان
 از سبب هوس حصول نیکی می در خلایق در کنایان می افتند که برخاسته بر
 و بر تر و بخش فلان بزرگ چند آن خرج کرد اگر من خرج کنم با او بر شوم خدا نکند
 خواهد داد و خزانها خدا استعاضا فراموش است چون متابعت این چنین امور هوس
 نفس میکند تا ابد الایاد از آن شربیر و نیا به و متوسل بقا و حاصل
 آیه هوس لنگر جاری کردن و تان بسیار دادن بی اشاره از آنجا
 که سیر مرشد است جائز نباشد و اگر خدا استعاضا داده باشد از مال حلال مصارف
 بسیار است در اینها خرج باید کرد و مشهور شدن در میان دادن زهر
 قاتل است الا باذن من الشيخ الکامل علی عریبه منه هوس نفس در هر چیز

که افتاد آن چیز لغو می کند صاحب مثنوی علیه الرحمۃ فرمود هر چه کرد علیته
 کفر کبر و کاملی ملت نشود ترک هوا و هوس پس ترک اختیار و اراده اگر است
 حضرت شیخ عبد القادر جیلانی رضی الله عنه فرمود جاهدت نفسی بترک
 الاختیار و الارادة حتى حصل لی ذلک فافهم و تأمل و لا تریک الشبهات
 فان الشبهات النفسانیة و الارادات الطبیعیة فی الطامخوت
 یخرجون الناس من النور الی الظلمات فهم مغرورون بسراب بقیعة
 بحسب الضمآن ما رحتی اذا جاءه لم یجده شیئا فهم الذین ضل سبیلهم
 فی الحیوة الدنیا و هم یسبون انهم یسبون صنعا حاصل آنکه در غیر امور
 مامور بها و مہنی عنہا ترک اختیار و اراده در کمال است در حصول فنا
 و این کنز است از کنوز جنت و لا حول و لا قوة الا بالله العلی العظیم و صلی
 علی خیر خلق محمد و آل و صحابہ و سلم تمت بسم الله الرحمن الرحیم
 نحمدک و نستعینک و نصلى علی رسولک النبی الامی و علی آل و اصحابہ اما بعد فقد
 کتب لی المولوی نور محمد ساکن چند نوبت ان اشتری بعض اشعار الشیخ
 رشید الشعراء القائل بوحدة الوجود و مولانا شمس الدین المشهور خواجہ حافظ
 و انا اکتوب الیه ملا عبید الله ملتانی فی قلیل البقاعة و هذا فقط الکاتب
 الرئی (المعروف) بسم الله الرحمن الرحیم بعد احمد للرحمن الرحیم و الصلوة و التحیات
 البرکات بوی آشنای رموز دای کلام اهل الله بمشام خواص بحر حقیقت
 و دالہان کوی طریقه میر سید لہذا القدیہ افزای خاطر دریا مقام کشته

که کرد در حل این ابیات مالا یخل دیوان حافظ علیه السلام بطوری حبت
 از عبارت سلیس فارسی سبیل پیوند بغیر ایراد نخواهد کرد از دست حق
 پرست خود تسوید نمایند بعد از کرم کسریهای قدیم و غریب از نوازشهای
 طبع کریم نخواهند شد و از یخبندان صفر ساینده عوام انام مشکور خواهند شد
 و نه اجواب من بگفتواری از فقیر ملا عبید الله جواب آنکه اکنون در ماه شوال
 بعد گذشتن ایام صیام شروع نمودم والله للموفق الامام آن تلخ و شش
 که صوفی ام احیا نشد خواند اشهی لنا و احلی من قبله العذاری مراد از تلخ
 و شش آن می است که آن سالک جهان از عقل بیرون می آید که صوفیان ظاهر
 پرست مشارب بخت و کفر و شرک متهم سازند پس خواهم حافظ صاحب مینماید
 که ما را اکنون آن شراب در کار است که از غیر و غیره باران می کشد و از خودی
 و خود پرستی باز دارند چنانچه مرد شهود پرست در وقت ملال در وبال حسن
 پرستی و بوسه و بازی خود را در دهنه ملال از زهد پس دل اله در حین قبض
 همان شراب بخودی و بی هوئی که نزد صوفیان ظاهر پرست بدست از جوسه نازنینان
 معنوقان اولی و شیرین و شسته تر مینماید ای جان پدر تا بختی کی دانی
 تا بخوری نخوایی و تا نری نخوایی و تا نخوایی نفیج و تا نفیج خوایی یا سپر منان
 ووش زبس حیرانی گفتم رفی بکوز می پنهانی کضا بود آن حقیقه و جدائی ای جان
 پدر تا بختی کی دانی فهم من ذاق و ذاق من فهم من لم یذق لم یذق اللهم ارزقنا

کاس من کوئس محبتک حتی نری حقائق الاشیاء که ای چند ان بود
 کرشمه ناز سببی قد ان کاید بخلوه سر و صنوبر خرام مایعنی چند ان ظهور آثار
 تجلیات الهی در مظاهر مقتضاده متعارفه باید پرسید انود تا این دل محبوس
 میزد و بگویی که در سطوت نور الهی مستهک فانی است مظهر فیوض الهی و در حق
 ناقصان که از ذوق و شوق برکنارند کرد و داشت ان فنیقن باب شوند چه چند
 حدیثات حق کامل را مستهک کردند فیضش از ناقصان باز می ماند
 س ترجم که صرفه بند روز باز خواست نان حلال شیخ ز آب حرام مامراد
 از روز باز خواست روز قیامت است و مراد از صرفه بردن فضیله بردن است
 و مراد از نان حلال شیخ تقوی و زهد و ورع با خود پسند و خود پرستی است و مراد
 از آب حرام ماسکر و میخوری و بچودی است که ساکب نان از خود رسته شود و حیوان
 آنرا شراب لعل و شراب ظهور خوانند حضرت خواجه حافظ فرموده شراب لعل
 کش و روی مه جبینان بین خلف مذهب آنان جمال اینسان بین یعنی
 از کوزه وجود جسمانی اهل السد شراب عشق آید بنوش بر خلف مذهب اهل تقوی
 خود بین که در وجود جسمانی مردم خارج نیست می کنند و اخلاص الی الارض و اتباع
 در قرآن اشاره است بدعساتی بی نیای که در جنبه خواهی یافت کنار آب
 رکن با دکل گشت مصی را مراد از ساقی پیر است و مراد از می باقی شراب حقیقی
 است که بچودی و سکر است و لفظ که علیه نیست معنی آنکه چونکه من کان فی هذه اعمی
 فهو فی الآخرة اعمی ثابت است و دنیا مزرعة الآخرة واقع است پس ای شیخ
 که پیاله محبت برید ان میباید و چون من مرید تو ام پس برادر حیات دنیا شراب

محبت و دگر تاملیست آن عقبات صوفی و خود پرستی قطع نموده در حقیقت رسم
 و بواسطه آن در جنت در آفریده هم بجهنم اوم که نقای حق تھا در جنت نصیب
 آن کس فرمود بود که درین جهان بچشم خویش جنت حقیقت دیده باشد و مشتاق آن
 بوده باشد و سعی در تحصیل آن نموده باشد که اجنبی اقرب الی احد کم من شرک غلام و انوار
 مثل فلک بزرگی سه فرسخ و دوزخ و نار آن کدورت است توصیف تو بهشت صورت
 است پس کسیکه در دنیا بتبدیل اخلاق ذمیمه یا جلاق حمیده بکزده باشد کمثل
 انحرار بحمل اسفار و غیره تمشیلات در حق او وارد است و السلام علی من اتبع الهدی
 سه یار مردان خدا باشد که در کشتی نوح مهت خاک کی که بآن غر و طوفان را مراد
 از مردان خدا آنکس آن اند که در دنیا از هستی نوح اند از حوادث و دو جانی
 و مراد از خاکی صورت جنایات آن است و مراد از آبی آب قلیل است و مراد
 از طوفان آب بسیار که کشتی غرق کند از سبب ریح سخت یعنی طوفان حوادث
 همچون اندکی آب بفرست میدهد از حوادث روزگار اگر چه چون طوفان باشد
 نمیرسد ریختن دنیا را اگر چه سخت باشد هیچ نمیداند و غمتناست نمیشود و بکار خود
 مشغول عالم دوام میباشد کویا که حوادث اهل موجودیت و هیچ خوف
 و خم او را نیست لا خوف علیهم و لا هم یحزنون سه مید صبح کله بسته نقاب
 الصبح الصبح یا احباب میچند تراله بر زخ لاله الدوام الدوام یا احباب مراد از
 و میدان صبح ظهور آثار جمال الهی بر دل عارفان است که بعد از تقصیر ایشان از آثار سلطه
 مشاهده میشود چنانچه کل بوقت صبح بعد از قبض غمیج مبسوط و پر اوراق می شود

و وقت کمال و غیبتی باشد و طبع عیاشان تقاضای عیش میکند و شراب
 مینوشند همچنان تو که طالب حق هستی باید که در عیش و سرگشته گویی که ملاحظه
 صرف و حدت است و همچنان که بوقت لاله که شبی بر لاله خوب می نماید و وقت عیش
 عیاشان را عاشقان الهی را نیز وقت ظهور آثار ربوبی است نه که کوشند السلام
 علی من اتبع الهدی سه از برای یاد می باید زدن محتسب را حد و پی حساب
 از برای تحصیل داده مانع باده را که از اغذ باده منع می نماید حد شرعی پی حساب
 باید زدن چه کنایه از گناه شراب خوار زباده است چه محتسب درین معنی
 مضل است و ان الله لایهدی من یشغل و الهام من تاصرین و اردت زیرا که شاع
 لایخیر است که شراب حقیقه که از درخا حقیقه که بپرست همچون شراب ظهور عیاشان
 حقیقه است بلکه در پیکر ایمان رسمی روح حقیقه در می و حد که نامرد از سر شراب
 حقیقه شربت بخودی خشنید و بیا همچون الیوصل منکر انبیا و اولیاء باشد چنانچه الیوصل
 آنحضرت صلی الله علیه و سلم را میکفت که اگر زار که تعب نماز خواننده خواهم و بدبر
 کردن تولد زخم و آنحضرت صلی الله علیه و سلم را یا کار میکفت و بعضی کافران
 سحر و بعضی مجنون میکفتند همچنان محتسبان کون بر سر در بازار حجه را میکشند
 که روی پوش و از خود و از افعال خود خبر ندارند و محتسب خود را شهید عالم نموده اند
 و متغی و حق پرست می نمایند چنانچه در مقام دیگر حضرت خواجیه عاقله و موعود شراب
 لعل کش و روی به جستان بن خلاف ندیب آنان جمال ایشان بن و السلام
 علی من اتبع الهدی سه نقش خوار زم و خیال لبی چون فی سبست با هزاران
 کلام از ملک سلیمان میرفت مراد از نقش خوار زم و خیال لبی چون در عشق سحاب
 حجاز افتاد است و مراد از ملک سلیمان ملک عالمین است و الاذن سموت و در خط

قلب بزرگوار است که اهل البدر را این ملک و جهان دنیا مهیاست حاصل آنکه
 کسی که از توصیف کرختی بیام کثره مفید میشود همچنان است که از ملک سلیمان
 کله کند حضرت قبله ابن فقیه کاتب الحروف را بمقتضای مودت کار خیر
 خواست خود خوارستن کار خدایت بنده باشد و خدا کردی تو ای بنادان
 چه است پس تسلیم و رضا که آخر دین اهل است هر که بگذرد و خود پرستی و کفری فتنه
 و هر که بر کوه خدا را نمی شنود و انس و طیر و همه مخلوقات سخر او میگردانند السلام
 علی من اتبع الهدی سه می دو ساله محبوب چار دو ساله همین است مرصفت
 کبیر و صغیر حاصل آنکه اهل البدر در دوام خلوت اندازد در کثرت نیز چه دل
 ایشان متوجه و صدق بی باشد چنانچه حضرت مولوی جانی علیه الرحمه فرموده
 ای برادر تو همین اندیشه مابقی تو را ستخوان و ریشه کر کل است اندیشه تو
 کلسینه و ربود خاری تو سیمه کلخینه پس بنا علیه میفایده که از رصیه هر کس
 مدال است چه صغیر و چه کبیر یکی صغیر و دوم کبیر که از صحبت دو صغیر ترا علی السلام
 حاصل است یکی می دو ساله که عبارت از عشق است که جامع تنزیه و تشبیه و سالک است
 بمعنی مکان هم میباشد چنانچه تنکسال و آسال معنی جامع بر دو مکان باشد
 که حقیقت و مجاز است و نیز یکی کفته سه چه غرض گفت بسط و فرزند و فال
 که من از خدا پیش بوم دو سال و مرا از دو سال دو صفت مکان و افتقار

و اگر مراد از می دو ساله همین باشد مراد آنست که از حد اشتغال و مشغولیت بیرون
 و افتقار میخوریم چه این دو صفت لازم ممکن است اگر ازین دو صفت بیکانه
 ستود و شرک پیدا می کرد و از موجب چهارده ساله سیر کامل است که همچون سه
 چهاردهم از نقصان در موفقه خالی باشد چنانچه صاحب مشنوی علیه الرحمه فرموده
 و در موفقه مرد را احمق کند عقل را بی نورانی رونق کند و باشد شیخ
 کامل نباشد دست در تقلید و در حجت زدن حاصل آنکه عشق غیر عقید و تشبیه
 و تشبیه و معشوق به نقصان که سیر کامل است که مرابری صحت در کار است
 سه کونکنت که به سال بر سینه کن سه ماه میخور و نه ماه پارسا میباش
 مراد از می پر سینه مرتبه حقیقه است که بجز حق در نظر عارف چیز نباشد پس
 حافظ صاحب فرموده که در هر وقت بفکر و صده بودن و میخوری نمودن ترا نمیگویم
 همین میگویم که ملاحظه شریعت که عبارة از اقوال و افعال آنحضرت است ترا می باید
 و ملاحظه طریقت که عبارة از احوال و اخلاق آنحضرت است همی میباید و ملاحظه
 موفقه که نزد دیدن و صده در کثره و کثره در وحدت است که یکی از دیگر مانع بود
 هم ضرورت چنانچه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم جهاد و قتال با کفار میکرد و مد و تخریب
 جاری میکرد و با وجود آنکه از حقیقه غافل نمی بود همچنان با یکدیگر داد و در وجه قطبیت
 که متابعت اینهاست داخل شود و این مرتبه اخص و خواص است از لکهای سالکان
 کسی باشد که در این مرتبه او را منبسلک کنند پس این کار قسمه است به بین تا اگر
 دیند همچون ما و تو بسیار کس سوس قریب ازین لویف میکنند خود معلوم میشود که درجه

کایم سه چون بنشیند غبار روشن کرد و کاست بریر نیت بالاشه خری
 چه قیامت است جانکه به اشتاق نمودی رخ بچو ماه تابان دلم بچو سنگ خارا
 معنی این بیت چنین معلوم میشود که عشق اول آسان می نمود و سهل همچون تیغ و
 خاقیه در شداید و مصائب گرفتار شدیم که دل عشق و باطن آن سخت بود
 نکرت در تو گریه حافظ به هیچ رو حیران آن دلم که کم از سنگ خاره نیست یعنی
 اثر نکرد در نوای محبوب گریه عاشق از هیچ قسم که شداید و حوادث مزید بر مزید
 می آید گویا که دل محبوب حقیق کم از سنگ خاره نیست چنانچه طوطی فقیر تراشیده
 گفت تو بگر از شیشه روغن ریخته و الا محبوب حقیق از دل و سینه و زنی دل
 پاک است اگر چه حاصل زنی و سینه دل که رحمت و قدرت موجود است بخت
 رحمتی علی غیبی و لا ابایی حال محبوب حقیقی است و الله الهادی یا انکه انما
 ظلموم و جهول را که عاشق خودش خفته بود و ظاهر حسن التقویم ساخته و پاش
 و دیش سخت تر ساخته از سنگ خارا حتی کالهجاء او اندیشه فسوده بیان
 الا من هدی الله پس این دل سخت را نرم کن که قابل نفی گردد آنچه پیا آت
 آیات که مولویها صاب مولوی نور احمد صاحب سوال کرده بود تمام شده حالاً چند
 آیات که در دهن این فقیر معانی آن از کتاب ملا ناسخ الدین محمد خواجه حافظ
 نیز از بی حقه الله علیه عجیب بود منویم کمی از آنها این بیت است که کسی که خاک

در میفرودنش قبله ساخت فرشته طاعنه او را تا آسمان نبرد یعنی از رساله
 قشیریه به هم رسیده که فرشته طاعنه خفیه را نمی داند پس ازین معنی این بیت
 مفہوم شد کہ کسی کہ خاک در میفرودنش را قبله ساخت یعنی دوشین او با بر
 بملک حفظ ظهور حق باشد یعنی اصل بعد پس فرشته را واسطه رفع همین عمل
 او باشد بلکه خوف بخوف میان حق و او همین عمل را بطه خواهد بود پس خدا استغاث
 او را دوست دارد و کسی را کہ خدا استغاث دوست دارد نذکنہ جبریل علیہ السلام کہ
 خدا استغاث این شخص را دوست داشت پس تو نیز دوست دار پس جبریل علیہ السلام
 نذکنہ میان فرشتگان کہ شمال او را دوست دارد پس از ان اہل زمین او را
 نیز دوست دارند چنانچہ از حدیث اذا اصاب اللہ العبد اوی جبریل همین
 معنی میشود و دوم این بیت را دوای درد عاشق را کہ چون سہل بندارد
 بدرد آنا کہ از تیسیر در مانند در مانند یعنی دوی درد کہ عاشق را می باشد
 کہ سہل بندارد کہ چون سہل بشیر یعنی السہلۃ باشد یا چون بمعنی چگونہ باشد
 یعنی دوی درد عاشق کہ چگونہ آسان سہل گردد و پان آن مصلح آنست
 کہ آنها کہ از تیسیر عاجز مانند در مان دیگران می کشند کردند چنانچہ حضرت
 شیخ سہل رضی اللہ عنہ کہ مدتی نذر بود کہ درد بود سیر میداشت و گاهی مصلح آن
 نمی پرداخت از سبب آنکہ مصلح دایم بود و از دعا و در نصیان بی کشند
 سہ شیعہ گوید بعلم تو صید یکذره ہر آن کہ کسی کہ بر سید از افقہ بعضی عجز باشد
 از ثقل ہر آنچہ بروی آید سہ استاد امام گفت دیم ز رشا و ابو علی شہید علمتہ

با خیر عمر او را شد سخت تن همون ککوار گفت اوزن نشانی نایب بود است
 نگاهداشت تو صید در وقت وزمان حکم آمد تفسیر گفتش او پس نگاه کریز
 کناه و تقصیر میکنند بشاه راه تقدیر صدیارت خامش کزینے ساکت باشی
 به پسنی از ظلم بناوری تو فریاد افغان میکنی درین زبید اسنوم این بیت چه
 نسبت است برندی صلح و تقوی را سماع و عطر کجا نغمه رباب کجا مراد از
 رندی عمل بر لایخافون لوده لدم است که بر طاعة الهی حیا مستحکم باشد و بحجت الهی
 چنان مستغرق باشد که اگر کسی او را کافر گوید خوف آن در دل ندارد و مراد از صلح
 و تقوی صورت ظاهری موافق شرع ساختن است برای خودی و خود پرستی و از نام
 و شک ترسیدن که ظاهر داری همچون منافقان برای نام و شک مبداء و در دل هیچ
 محبت الهی نباشد چنانچه سعدی علیه الرحمة فرموده پارسایان روی در مخلوق پشت
 بر قبه میکنند نماز لب حضرت خوابه حافظ را مقصود و الله اعلم این است که آنان
 که بحجت الهی مستغرق اند و از خودی و خود پرستی پاک اند بایست که نسبت اهل ظاهر به
 وضع پرستی برابری از هیچ طریقت که حق تعالی پاک است باید و چون اهل ریا را
 دل پاک نیست و با غرض نفسانی آلوده است مقبول با نگاه الهی رندان اند که از
 خودی و خود پرستی پاک اند نه اهل ظهور و خود پرستی اگر چه ظاهر با صلح و تقوی خلق را
 می نمایند که سماع و عطر اهل خودی و خود پرستی چند ان اثر نمی دارد و سماع نغمه
 رباب که عبارت از سخن رندن است که هیچ انانیت ندارد دل را به کمالی و محبت الهی

اراسته و پرگشته دارند حاصل آنکه اگر چه ظاهر باشد بر ما بشرح موافق بودن فرقی است
 اما باطن ما را داشتن و بپنود بودن و پند هوا بودن هم از فرائض است اگر چه اصل
 ظهور با یکی دل هیچ اعتبار ندارند و طبع طاعتان بر رندان که هستند
 از ظاهر شرع نمی کنند عاید نمی شود چنانچه حفظ علیه الرحمه در مقامی دیگر فرموده
 سه گری بندوی بدیش فرض ایند بکناریم و یکس بد کلیم و آنچه گویند رواست
 کنویم رواست چهارم این است که سبب بزرگ فرموده سه ای بندوی بدیش
 اگر سوسی من آیی ز نار بخود بندوم و ایمان بتو بخشم و مراد از بند و ساکن بند
 و مراد از بند کیش اعتقاد و صدق وجود که هیچ چیز را جز حق تعالی موجود ندانند و مراد
 از سوسی من آیی فناست یعنی ای شیخ ساکن بند صاحب تو صید اگر مراد تو فنا
 پیدا شود یعنی فانی فی الشیخ شوم ز نار بخود بندم یعنی طاعت تو اختیار کنم که طاعت
 تو که فانی فی الله هستی طاعت حق است که بایاها الذین امنوا الطیعو الله و الطیعو الرسول
 و اولی الامر منکم و من بطع الرسول فقد اطاع الله و من اطاع الله فقد اطاع الله
 و من عصا امیرا فقد عصاه و ایمان ظاهری که ظاهر سپان آنرا ایمان حقیقی
 میدانند آن ایمان را بتو بخشم یعنی آن ایمان را که اندام محض آن ایمان
 حقیقی که نزد اهل الله ترک بخیر و غیرت است بهنجم این است که بزرگی
 فرموده چه خوش است درس قرآن ز تو دلیرانستیدن برقت نظاره کردن
 سخن از خدا شنیدن مراد از دلیرانستیدن مراد از فانی فی الله است و بنمود
 پس دیدن مرشد کامل و سخن خدا شنیدن از مرید فانی را سخن از خدا شنیدن است

نه از غیر خدا استقامت کامل محض مقصود و در نظر نیاید چه محبت تابینا میکند
از دیدن غیر محبوب و گرنی کند از شنیدن غیر محبوب و بیست ششم این است که
بمشکل است که بزرگی فرموده بهر نرم از آن گفته خدای که تراست بر خط
مراتبه خدای ذکر است صاحب این سخن میگوید که آن خدای گفته که در دهن
خود مقرر کرده که یکبار همه چیز بپیدا کرده است و بر خط بهر است از آن خدای
موسوم تو سپارم من آنچه ای قیدم دارم که هر خط و هر آن مراد از شانی است که کلیم
هو فی شان مراد از یوم وقت است و مراد از شان کار است یعنی هر وقت
حق تعالی را شایسته است دیگر ظهوری دیگر و فقط دیگر گفتن اینها منافی توحید نیست
چه واحد لا من قله متعین است و لهذا آن حضرت صلی الله علیه و سلم
فرموده جَدَّو اَیْکُمْ یَقُولُ لا اِلَهَ اِلَّا الله یعنی هر خط که هر آنی نفس بردن بر
برده فی تشنه هو را بدای نفی دور کرده تجدید ایمان کنند اگر چه مومن به سبب
شیء است و از هر چه در دل و وهم و خیال آید پاک است و چونکه هو الاول
و از آخر و الظاهر و الباطن و مرضت فلم تعذب و کنت سمع و بصر و ید و رجب و سنان
و بی سیم و بی بصورتی بی طش و بی عیش و غیره دلالت میکنند که همه ظهور است
او که پس از ظهورات متجده غافل مانند و بی طون حصر کردن و محدود کردن
و از صریح و الله یقلته محمد اعراض کردن بابت و بل کشادن کار مجربان است
و از نفس و من کان فی هذرا نمی شود فی الذرة الخی و از حدیث تجلی که در آخره
باشد و از باقی احادیث اعراض کردن کار مسلمان نسبت و بیست هفتم این است

که بزرگی فرموده در جناب باربتعالی که سه کس ترا در جهان نیاورد است
خود بخود آمدی خدای توئی و این اظهار است و شاید که ادعای مرشد خود را که
فایده گفته باشد که صاحب کشف باشد یا پسر مرید خود را گفته که خود را غیر حق
مدان یعنی طریق کشف در پیش کبر و خود را کم کن والسلام والهلهادی
الی الطریق المستقیم و الحمد لله رب العلمین الصلوة والسلام علی ابنی الکرم و علی
آله و اصحابه اولی الغیض العظیم و نسبت دیگر این است که در یاد تو ایم هر کجا ایم
سکانه نشو که آشناییم این نسبت موافق این است که بزرگی گفته است
بهر رنگی که خواهی جامه می پوش منست از جلوه ندی شناسم یعنی ای محبوب حقیقی
چونکه ما دانسته ایم که همه ظهور است پس با غافل از یاد تو فی الحقیقه نیستم پس باید که تو
یز صور و تعینات صور از ما بردار که خود فرموده که کسی تقرب کند بمن بقدر شرم
تقرب کنم بقدر ذراع و اگر تقرب کند بقدر ذراع من تقرب کنم بقدر باغ پس چون
ما بتو منوجه هستیم باید که تو هم مدد فرمائی که بکمال نرسد و محو حقیقه حاصل شود
و از علم الیقین بعین الیقین و از عین الیقین بمرسم الیقین پس همه تو بایستی
و ما در میان نباشیم که همه دوری و بهجوری از من و ما بی ماست والسلام
کسی شخصی سید از من که گویند طه لطف که شری کنم من از و خدای لطیف است
و پاک و علیم بیاطن زانسان فیضش عمیم لطیفه نهد که نامش دل است
مراد است کجای از ان حاصل است بقدر صفا کش بود نامها سر و روح و در خفی
خفی ای فتاد و دل نیست در باطن یکپس خد گفت جز این همه دان بکس اگر
پوشمندی بوحده کرای ز کثرت که دشمن بوحده در ای خدا را بخود بین

کتابخانه
سازمان

تا ظر کجود فراموش کن غیرا اورا بوس و بکولاله که نسبت بالا السدی
 که او هست و ایست شریعت شناس و عمل کن بران محمد رسول است معنی
 بدان طریقه بود خلق نیل و بدان صفات خدا جلد باشد عیان بود معرفت
 دیدن حق بخلق بخلق بجن دیدن خلق بی ریج و قلق حقیقت بدان
 دیدن حق فقط در کس مبین تا نیفتد غلط یکی بین یکی دان یکی خوان
 بس بجز حق نباشد کسی جز بسوس نکند او تو صدق را بدل در جمله نژد
 ذکرش بیل بکوز که کلمه افضل بود زاذکار و دیگری اکمل بود لطافت
 شود حل و کارت درست ز ذکر لطافت کن کار سست زد عوی
 نکرد دولت منشظم لطیف است حق منعم و مستقیم منت و عطا کردم قبول کنی
 قبول کنند آن خدای عتیبه بکن تو تو ایمان بقول و کلام بدل باز جور از
 آن والسلام بسم الله الرحمن الرحیم الحمد لله الذی انعم علی المؤمنین
 مالکوس الدقاق و سقیمهم ربهم شرا با ظهورا فوقهم من اللغو والشور و النور
 و التائیم و لقاهم نفرة و سرورا و اراهم مالا ین رات و سمعهم مالا سمع
 سمعت و اعطاهم مالا خطر علی قلب بشر من ینم مقیم و ملک کبر فکان
 سعیم مشکورا جز او من ربک عطا احسابا بمن شاء انخذ الی ربه ما با
 و الصلوة والسلام علی رسول محمد الذی قال فی شأنه انما اعطینا ک

الکون و علی آل و اهل بیت الذین قال فی شانهم انما یرید الله لیزهیب
 عنکم الرجز اهل البیت و یرحمکم تطهیر و علی صحابه و الذین آمنوا انهم
 یسعی بین ایدیم و باجماعتهم یقولون ربنا اتم لنا نورنا و اغفر لنا کما ناکث
 کل شیء قدیر فقال و بشر المؤمنین بان لهم من الله فضلا کبیرا رضی الله
 عنهم و رضوا عنه اما بعد سیکوید فیرمکین ملا علیشاه ملتانی که چون
 این فیرا بمستابعه حضرت قبله ام حبیب المساکین حضرت مولانا مولوی خدای
 ملتانی رضی الله عنه برای دفع حسد و خاشاک شبهات تعیین فرمودند
 بحسب فتاوی حدیث ادنا که امامه ^{شیخ رده} اللادی عن الطریق دفع حسد و خاشاک
 که در کلام بزرگان و اصلاص و حق الیقین همچون من پاسبان را می افشاد
 میگردم حضرت زین العاشقین مولانا فخر الدین عراقی رضی الله عنه که مرید
 و داماد حضرت غوث بها و الدین ذکر یا ملتانی رضی الله عنه بود و بصحبه
 حضرت بابا کمال الشان و مولانا شمس الدین پیر مولانا جلال الدین رومی
 صاحب مستوی رضی الله عنهم هم بودند و بصحبه حضرت شیخ صدر الدین
 قویونی قدس الله روحه رسیده بود و از وی تربیه یافته جماعته فصوص
 میخواندند استماع میکرد در اشائی آن لمعات را نوشته بود و این غزل
 کثیر القوائید در خلوتی که حضرت مولانا بها و الدین ملتانی رضی الله عنه ایشانرا
 نشاند بودند گفته بود در وجد و بدین سبب از حضرت بها و الدین رضی

خلقت و خفته یافت و داماد شده بود در دل این بی سیم می آمد که آنچه
 له و علیه این غزل است آنچه وسعت دارم بیان کنم ابتدای غزل این است
 نخستین باده کاندز جام کردند چشم ساقی دام کردند مراد از نخستین باده
 اینجا آثار جذب الهی است که اولاً مردی بخیر را آگاه کند و باعث وصول مراتب
 کمال شود که جذبه من جذبات الحق توازی عمل الثقلین و بزرگی زمره
 اگر از جانب معشوق نباشد کشیده کوشش عاشق بیچاره بجای نرسد و مراد از
 جام دل ساکت است و مراد از چشم ساقی چشم پیر کامل است که بحسب فحوای
 جذبه من جذبات الحق توازی عمل الثقلین ساکت کلاب شوق شده
 در ریاضات شاقه و مشتهای رنگارنگ افکنده و بحسب فحوای و الذین
 جاهدوا فینا لنهینهم سبنا از راه محبت و انس بوصول علی الدوام رساند
 و لفظ دام اشارت بآنکه هر چه که میدهند از خود میدهند تا آنرا سیرای
 خود ساخته شود که لایحمل عطا یا هم الامط یا هم و لهذا اهل مجاز از
 دیدن امار و نسوان که مظاهر شیطانی اند برای ایشان دیدن ایشان
 خوابانرا و دیدن چشم خوابان بایشان ایشان را در رباید و دام و از خود
 خود سازد و این جذب شیطانیست و اینکه گفتیم مظاهر شیطانی و فیه
 شیطانی بحسب فکر است اگر مظهریت ذات ایشان را دریافته بود او بسوس

نقاسی از ایشان کم شدی حضرت مولانا فخر الدین عراقی در لغات
 فرموده که فکل مقول محبوب بدین له جمیعهم یک قد دانو و ما فطنوا در
 مشنوی شریف است که در بقایا تا آخر بسته بود شیر او را خورده بر جای او بود
 و بقایا در تیرگی شب دست بر پشت شیر کاو بنداشته می مالید اگر او را شیر
 بنداشتی زهره اش بدریدی و علی کل حال دیدن مظهر حسن و جمال ظاهری
 همچو مایان فروخته یقفر هوا و هوا و هوا و هوا و هوا و هوا و هوا و هوا و هوا
 همین سله و حلقه وجود را کسی سنده کارایه هوا و هوا و هوا و هوا و هوا و هوا و هوا و هوا
 و رب بما اعوینک که از وظایر مشنوی توصیف شیطانی است آنرا که مخدولان
 الکی اند میفرمایند قبله نظر محبون هر چه جمال لیلی است اما لیلی آئینه
 پیش نیست اکنون می آئیم بمقصود مصنف که برای آن فرموده است یعنی
 فیض که ساکت را اولای شود از دیدن پیر ساکت کامل است که پیر کامل او را
 به بند و بنا و علیه بزرگان فرموده اند من لم یفعلک لحظه لم یفعلک لحظه
 یعنی نظر بزرگان بر تو افتد و ترا فایده ندید پس از سخنان ایشان هم ترا
 نخواهد بود و است را مقصود باین معنی موافق است که لحظه ای یک که
 اضافه المصدر الی الفاعل همچون لفظه و اما بحسب اضافه المصدر الی
 المفعول یعنی لفظک ایاه پس معنی این سخن موافق آن حدیث است که خیار کم
 الذین اذا راو و ذکر الله و غیر حال دیدن بران کامل ساکت مبتدی را
 و دیدن مبتدی ساکت پیران را نافع است برای ساکت مبتدی و پیر

ابتدائی منصب میکرد و این جذبہ تکلف و تحمل حاصل نمیشود چنانچه در شمس
 که روزی در مجلس شریف حضرت ایشان شمع خود را بتعل و تکلف نسبت نمود
 و کیفیت استخفاف میداشت حضرت ایشان متوجه وی شده این بیت
 خواندند که سه کثر میایتمه مستی که در طریق بارانهاست ازان شا
 بی نشان و هم در شحات است که فقری در مجلس صحنه بسیار در روی مبارک
 حضرت ایشان مینگرستی فاطمی ساخته فرمودند که شمع در چهره مبارک
 حضرت بهاء الدین نقشند قدس الله تعالی سره بسیاری مکر بسته است حضرت
 خواننده فرمودند که بسیار در روی با نظر مکن تا دل یابدی پس حضرت ایشان
 این مصراع خواندند که مصراع دیوانه شود هر که به پند رخ ما بعد از آن فرمودند
 که توجه مرید باید که در بیان دو ابروی پیر باشد و پیر را در مجموع اوقات و احوال
 مطلع و حاضر خود دانند تا آئینه و غلظه پیر در معرفت کرده هر چه ظلم حضور
 وی نیست از باطن مرید رخت بندند و از رعایت ایمنی بجائی رسد که حجاب
 از میان پیر مرید مرتفع گردد و مجموع مرادات و مقاصد پیر بلکه احوال و مبادی
 پیر معاین و مشاهد مرید گردد و مصراع این کار دولت کنون تا کراسد و نیز
 در شحات که حضرت خواجہ محمد با رسا روزی سکوت و رزیده نشسته
 و آن سکوت است و یافت حلقه شازی گفت ای خواجہ سخنی که ازان
 خاندیکرم بهره برم فرمودند هر که از خاموشی بهره نمیدارد سخن ما بهره نخواهد

یا نشسته است بهی کلام صاحب الزمات پس معلوم شد که لخط مرید پیر را و لخط
 پیر مرید را خوانده بظاهر و خواه بباطن در هر سلسله اثری دارد اما مرید آگاه
 بتعلل هم بی بهره نمی باشد که گفته اند جذبه ناگاه آید اما بر دل آگاه آید
 و پیر کامل هم بی توجه بر مرید را نفع میدهد که آثار فیوض باطنی و واردات
 نهان بزر ظاهر پیر و بر قریب و جوار و مجلسیان پیر و دوران با حضور
 می افتد که هم القوم لایشف جلیس هم در ایشان واردات و مستی شراب ایشان
 بر پندگان ایشان باذنی توجه مؤثر است چنانچه صاحب قصیده حمزیه
 میگوید فرموده به یثا لاهل الدیر کم سکر و ابها و ما شربوا فیها و لکن هم
 و موافق این بیت حضرت فخر الدین عریقی که فرموده نخستین باده کاند
 جام کردند ز چشم مست ساقی و ام کردند صاحب قصیده حمزیه میگوید فرموده
 و لو نظر السد مان ختم اناس لا سکر هم من و و نهان ذلک الختم یعنی اگر جای
 مهر آوند شراب اگر نریمان چشم به پند همین جای مهر ایشانرا مست
 و پنجر کردند مراد از جای مهر آن شراب روی و چشم پیر است که عاشق از آن
 بهره میکشد چنانچه عاقل حافظ از روی چشم و لیکن مکرش راه می برد و علی
 کل حال روی و چشم یک جوئی بظاهر از دریای دل و باطن است و الله اعلم
 و بتوجه باطن بآن شراب اشاره فرمود صاحب قصیده که فرموده و ان
 خطرت لی و ما یحاط امری انما مت به الافراح و ارحل الهم یعنی اگر چه
 بحقیقت آن شراب باطن مستودع شود بکثر سیح غم باطنش نیاید و همیشه
 خوش و خرم باشد چه بخودی شراب معرفت از وجود و لوازم وجودیشی پاک

میمیه

وصاف کردند پس همیشه خوش و خرم باشد لهذا حضرت خواجہ حافظ فرموده
 غلام ز کس است تو تاج دارا شد خراب باده لعل تو هوشیارا شد و لهذا
 صاحب قصیده فرموده فلما بیش فی الدنیا لمن عاش صاحباً ومن لم یس
 سکر ابها فانه احرز یعنی کیس که در دنیا صاحب دانی است و باین مسیئ
 مست نشده هیچ غیش نکند و کیس که در آن مسیئ پیچود نشد و فانی نگردد
 از هوشیاری محروم مانده و دیگر خواجہ حافظ علیہ الرحمۃ فرموده بخزن
 دو جهان سر و فروغی آرند و مانع بگردانان خوشه چینان بن پس
 کیس که مسیئ را دیده باشد و مسیئ از دوام کرده باشد بعد از آن صاحب
 سرمایہ و سود گردد لهذا حضرت خواجہ حافظ فرموده شراب لعل کش و
 روی مہ چینان بن خلاف مذہب آنان بحال انسانیت یعنی ترا لازم است
 که زیارت مسیئ مشرف شوی تا صاحب سرمایہ و سود شوی و بی سرمایہ نمایی
 که پیشمان شوی چنانچہ صاحب قصیده فرموده عا نف فلیک من ضاع
 عمره و لیس فیہا نصیب و لکسم یعنی بنفس خود پس بگو که بگریه کسی که عمر خود را
 بر باد داد و ازین شراب محروم ماند یعنی اگر چه فقیران سر و دل و واعظان
 با بکل ترا ازین شراب منع کنند تو ممنوع مشو که محروم مانی از شراب طهور
 لهذا مولانا جامی علیہ الرحمۃ فرموده منع سماع و نغمہ فی میکند فقیہ بچاہ
 بی نزد بسر لغت و نه و اعط بطعن باده فروشان زبان کشا و بارب

توئی نپاه من از شر این سفینه جانی حرم پیرنغان کعبه صفاست طوبی
 ساکنیه و بشری لغامریه و حضرت خواجہ حافظ علیہ الرحمۃ فرمودہ
 بہشت عدن اگر خواہی بیایا یا مینجانی کہ از پای خمشد وزی کبوض کوثر
 وندازیم مراد از پای تم مشایخہ پیر کامل است و مراد از حوض کوثر قریب و صل است
 پس معلوم شد ازین ہمہ سخنان کہ مراد از حمزد سماع چیزی دیگر است کہ ترک
 آن موجب نفع کاری است و ہمین است کمال ایمان کہ ذائق طعم الایمان من
 رضی باللہ ربا و بالکلام دینا و بحجہ نبی الشانۃ بآلست و انکہ ذوق این
 این شرایخ شید ایمان او زیر کلوئی او زلفت کہ لایجا و از ایمانم خارجم
 و تا کی باین ایمان مشرف نشود رسول خدا را صل اللہ علیہ وسلم بر نفس خود
 دوست تر نشود بلکه ہمہ مومنان را با نفس خود برابر ندانست کہ المسلم
 الخ المسلم احدث اللہم ارزقا جبک و حب من احبک و حب محل
 یقرینا الی حبک لهذا صاحب قصیدہ و قالوا شربت اللہم کلاً
 و انما شربت الذی فی ترکها عندي اللہم و بزرگی فرمودہ بہ جهان پر عشت
 مستی و شور و لیکن چہ بیند و آئینہ کور و مراد از سماع سماع صوت است
 کہ عارفان میشوند از بنر کار اہل اشارہ بنوعی از ان صوت است
 و مراد از آئینہ دل است بارونی و چشم پیر و مراد از کور منکر است
 و بر اینی اختتام یافت و تمام شد آنچه برای نوشتن آن قلم برداشتم بودم
 و بدو دیشم و اگر کسی حرارتی داشته باشد باقی ابیات را بیان بگوید چہ شکستہ

که نیکوتر و پسندیده تر ازین بگویند و السلام علی من اتبع الهدی ۵۵۵

بسم الله الرحمن الرحیم

ابتدائی بسم ربی الاعلی اول و آخر است هم مولی حمد و شکرش حیات
جان من است کوئش حمد تا که جان بتن است صلوات و سلام رب کریم
بر محمد که خلق او است عظیم باو بروح او هم بر تن هم بر آل و صحابه اهلین
نظم کرده این اشعار پیراجای که ده است شعار تنتنه کرد بی زبان آغاز
که بتن بر تن و مبین آن ناز و روان شوی روی روح که او است مغز
ایده ان و وصل دوست بدوست نقش ز یک است بوی بهین تن بکدر تن
بیکر حب وطن نیستی هست اصل محله وطن روی کن سوی او و شوی وطن
وطن دوستی است و آن یقین و صد کفر ازین و اصل دین و صد
تا تو در تن رهشینی ای جانم نه تو جانی و نه تو جانانم فکر تن حمد شکر
کفر جلی است باب خیر بکن که کار علی است تو عیا شو غار کن چو عیا
نشوی آگهی ز در جلی هم به سیری و موج یکسان باش اهل صفه به بین
چون نشان باش تابع اهل دل شو و بکن این دولت را حواله جبار
زور و ان شو که وقت تنگ آن چل که نشد و ترانه تنگ آن کاین کار چند
ازین به کار است به کار تن بجان به کار چند به کار میکیه با دوست

دوست را دوست شو گذران پست تن چو بگذاری دشمنان در دست
 نور جان شود بازغ گفت خفرت رسول ما الحمد شافع روز حشر
 پیش اهد بهر اصحاب خویش باز پرندی نترسم ز فقر و حال نزنند بر شما
 بیک خوف میدارم که شما با بسط بگذارم بسط دنیا شود بروی شما
 تا مقید شوید در من و ما بشدن کشته لهنو لعب تنید رغبته
 اندر کشتن بکنید پس شما را هلاک رازد او همچو عاود نمود در من و تو
 بین بحال محمد و اصحاب خاندان پیغمبر و اصحاب حال صدیق
 هم عمر عادل در ره دین زبان یکی بادل حال عثمان حایم القرآن
 هم علی و فقی ازول و جان همه اهل جهاد دین بودند هم حسین
 حسن چنین بودند حمزه عباس و جعفر طیار هم بلال و صهیب و عثم
 عمار هم اصحاب صفه و ازواج تارک تن شده همه سرتاج
 بنکر اندر حدیث و در تفسیر تا یقین کردت باین تقریر لذت
 الروح اعظم اللذات لذات من متافیش بالذات حاجب
 جنة اندک و لذات حاجب نار این همه مکرومات نفس و دجال
 یکی آئین نار را میکنند چو آب معین آب آتشی با استدراج
 این سخن گفت صاحب المولع رزاعدی عهد و گفته او است پس

جدا کن تو مغز را از پوست همه اهل خدا چنین بودند جمله
 با نفس ملوکین کردند لاجرم یافتند قرب اله گشته جمله زودش
 آگاه ماهی زیر میهم بود نفس یافته است جمله فتوح
 روح ماکشته است زار و نزار تن مانده است لائق نار دوست را دایم
 دشمن خود دشمنی را نموده هر دم در راه کعبه غلط نموده رویم
 سوئی بچانه رو کشوده رویم ایندنا رینا که عمر برنت وقت طاعت
 بجهل عمر برنت جز تو و عیون تو چه چاره مرا ده ایانی نفس اماره را
 من چه طفلی اسیر نکم و بگو کن کلاه رن ز طفلی تو لا تکلنی الی
 یا السد من چه طفلم بدست تو آگاه دارم ز نفس بد کیشم
 فتح را ده برین بدانیشم مانده ام اسیر لذت تن شده غافل
 ز ذوق مردم من دوست دارم که جدی مرده خرم خرد کوشی باغ
 دای و نعم بلکه آسان تر است این دنیا نزد حق با موابیب
 عقبا از چنین جدی مرده بر عیب که خرم با متاع فروش بی رب
 می ندانم ز جهل نفس و ضلال کایم زین ضلال شک و ملال هر دمی

در قضا خود خوشحال میکند ارم چو مرغ فارغ بال نیست در این
 تجارت سودی رنهایا خدا به پیروی چشم مارا بخویش بینا کن
 دل مارا بخویش دانا کن هم زبانم بحد خود کشتا گوش ما کن معرفت
 شنوا دل دو نیم شده بیا در نفس نیست چیزی را بیا در نفس آه
 فریاد زین همه بیداد ازستم ای نفس ما فریاد زین هوای نفس
 فریاد است بر من این نفس کرده بیداد است بر نام ز نفس کشیم
 اگر دشمنی نموده چون میشم جزورت ملجا و پناهی نیست آبخانم
 کتاب آبی نیست یا خدا بخش و رحم کن بر من همه از من طلبی من
 بر من تو گویی کرم کن و بخشا کن قدم رنجده یا خدا بخشا آه دستگیر
 منی و پیر منی مرشد راه هم نصیر منی دستگیری کن و بر از چاه
 من درویشکی فتاده ز راه وقت خون است و دستگیری نو
 که بر تنک و بد نصیری تو رحمت و انصاف است و بخش تو عام یا خدا
 سبق ماست تمام من چو طفلم اسیر و تنگ بو بر نام ز فقید این
 من و تو یا خدا بخش سبق من خام است درس ده مرا که افعام است
 خلفک خام را بجز تو کس نیست استاد کاسر الهوسی اقوا

اقرار بکب و جبر یلم اخذ کن غلط تو بی تعلیم سعی فرما بطفلک ای
 سعی جبریل با رسول نبی لا تکلنی الی بالافضال ان تکلنی
 فتم شرو ضلال کس مرا نیست جز تو یا الله یا خدا بخش
 بر من کمره یا خدا بخش یا خدا بخش مکنم خوار روز حشر و جزا
 یا خدا بخش لا اله سواک دل من پر کن بحب هواک آخر کار
 من کن ای آگاه ختم بر لا اله الا الله برکت احمد رسول الله
 من عبیدم مرا همین دو کواه ۵۵۵ مکت نعمت تمت

بسم الله الرحمن الرحیم

احمد سر رب العالمین والصلوة والسلام علی رسول محمد وآله واصحابه
 واتباعه واصحابه اجمعین اما بعد معلوم باد که سخن بزرگان دین را
 بر صلاح ما مهیا کن کرده شود و عمل برف دانکرده شود چنانچه حضرت
 خواجه حافظ شمس الدین شیرازی فرموده است سخن که بشنوی از
 اهل دل مگو که خطاست سخن شناس نه و لبر خطا اینجا است
 و بزرگان دین همه برین مشرب اند و لهذا طعن ایشان بر یکدیگر نمی باشد

که گویا همه یکی اند و ذکر غزلیات اهل السه هم برین بنابر است
چنانچه ذکر خند و شط و حال و زلف و چشم و ابرو و غمزه و ناز
و کرشمه و دلال و رخسار و بناکوش و جعد و سلسله و موی و مشوق
چهار دد ساله و می و خم و قند و پنج و نماته و رخسار و نقل و کباب
و معشوق و امر و بوس و کنار و وصل و هجران و ریش و بروت
و رفیق و سماع و آلات و مزامیر و مسجد و بتخانه و الف
و نقطه و خط و قوس و دایره و امثال ذلک چنانچه در مصطلحات
خود بیان کرده اند و همچنین لفظ سبحانی ما اعظم شأنی و انا الحق
و قم باذنی و انشی انا الله گویا این سخننان توحید از زبان
رب العزة ترجمه میگویند چنانچه کسی در وقت قرآن خواندن
در کلام الله بخواند انشی انا الله او را کافر نمیکویم همچنان اهل السه
در چنین الفاظ معاف باید داشت چه ایشان بذكر حق تبارک
مستغول اند و بلغات مختلفه ذکر حق تبارک میگویند چنانچه حضرت
شیخ عطار رحمه الله تعالی علیه فرمود قم باذنی و قم باذن الله
هر دو یک نغمه است از یک تار و خدا تعالی در قرآن مجید

میفرماید و لا تقولوا لمن اتقى اليكم السلام سئمت مومنا و همچنین
 حدیث فظنوا المومنین خيرا و آیه ان بعض الظن اثم و لا تحسبوا
 و لا یغتب بعضکم بعضا برین معنی دلالت میکند و همچنین حدیث
 اذا قال احدکم لاضیه یا کافر فقد باء به احدهما بریمعنی دلالت میکند
 و هم در حدیث است که اتقوا من مواقع التهم پس مومن را لازم است
 که حتی المقدور سعی کند تا سخنی از او واقع نشود که مردم بر دهن کنند
 یا که مردم گناهکار شوند از سبب او و اگر از عقل سپردن است
 و جزون عارض او است او معاف است اما چون صادق را علم است است
 ادنی آنست که خرابی کار دنیا و آخرت و شرع و رسوم دنیا و می
 در حق او برابر باشد نه چنانچه در مشنوی خویشش خائف و واکه کنی
 خاک در چشم مرد می زنی که مرا بهم از قویش هم آگاه نیست در دم
 کنجا بجز الله نیست فلما اقطای که تابعان انبیاء اند و اهل صحوائه
 چنان سعی در زوال لذات خود کرده اند که قدم ایشان از شرع و ترفیع
 هرگز لغزش نخورده علی الخصوص سلطان المشایخ حضرت شیخ عبد القادر جیلانی

رضی الله تعالی عنه که فرموده اند و کل ولی له قدم وانی علی قدم البنی
 بدر الکمال و هم فرموده اند که قدمی نهد علی رقبته کل ولی الله پس
 این سخن را چنان معنی باید کرد که فضل ایشان بر اینها و صحابه و تابعین
 لازم نیاید فنقول و بالله التوفیق در مدارک گفته در قوله تعالی
 ان لهم قد صدق که هرگاه سعی و سبق بقدم میباشد
 سعادت را بقدم نام کردند چنانچه نعمه را باید مکنونند و قدم را
 مفسرین بمرتبه و درجه نیز تفسیر کرده اند و بمنزله رفیعته میسر
 پس معنی این سخن آنحضرت بموجب این تفسیر چنین باشد
 که آن سبق و درجه مرتبه که مرا حاصل است بر هر ولی زمانه منته
 لازم است که این مرتبه حاصل کند اگر چه این نعمه در هر کسی بقدر
 استعداد آن کس است اما اصل آن کرامت که در همه اولیا
 برابر است بر ذمه ایشان است حاصل کنند و متابعت
 من کنند چنانچه مردمان میگویند که این با بزرگان بر کردن من است
 و این دین بر ذمه من است پس حاصل معنی آنست بر کردن هر کس از
 اهل زمان من است که متابعت من کنند که قدم من بر قدم آنحضرت صلی الله علیه و آله

پس من لائق ترستم بآنکه متابعت من کنند یا آنکه عین سعی
 و جهد و جهد کرده ام بر ذمه هر وی از اولیا بجه و ضواید بود که بے
 این جد و جهد بحد رجب و ولایت و قرب نتوان رسید یا معنی بینی
 بر آن است که حضرت مولانا جلال الدین رومی فرموده که من این
 نیم نیستم بلکه آن ذوقم که در باطن مریدان از کلام من سر
 میزند پس معنی جان باشد که هر وی از اولیا کند نشسته
 و آسوده مغلوب شوق و ذوق حق است چه هر چه او را حاصل
 میشود از غلبه حب و ذوق است و آنچه گفته اند که مراد
 از قدم مہین قدم ظاہر است پس محسوس برگردنهای اولیا زمانه
 ایشان باشد چه در فکر قاتر این فقر فضل که کفرت بر همه
 اولیا یک طلب بر نمی آید و از راه ادب دوری نماید چه ولایت
 لازم نبوده است پس این سخن ظاهر است و در اینکه این فطرت

این مضمون را که درین دو آیه است که این اولی الناس با بر اسم
 للذین استعوه و نه البتة والذین آمنوا وقوله تعالی فاتبع مله
 ابرهیم حنیفا و استعوا مله ابرهیم چه آنحضرت رضی الله عنه
 و خلق و خلق از دیگر اولیاء زمان ایشان با آنحضرت صلی
 علیه وسلم اقرب خواهد بود و الله اعلم بالصواب و الیه المرجع
 و الدن
 درین حدیث فایده کثرت یکی آنکه سخن بی ضرورت نباید گفت
 و مسئله سائل چنان جواب باید داد که دل نشین سائل کرد و دوم
 اول وقت تا آخر وقت هر نماز را با تحقیق معلوم شد سیوم آنکه
 سائل حوصله فراق باید چهارم در حضور بزرگان دین بسیار گفتگو نباید کرد
 پنجم آنکه سائل باید که افعال رسول عنه را هم قائم مقام سخن داند ششم
 آنکه سخنان اهل لایق کالعدم باید دانست ششم آنکه در حضور بزرگان
 و در کم از سه روز بمقصود رسیدن ناوبری باشد که ایشان مهمات ضروری
 می باشند هفتم آنکه از اهل سکوت سخن جامع الفتاوید فی باشد الحی
 منه الفتاوید من غزل لیس در بابی حسابی به سدانون اوین من این

مجھ کو نہ سمجھ رہی تھی کہ اُن میں اور نہیں غنچہ جو تین
 میں صبح کہلاتی تھی کہ میں کل کہنے لگا کہ آج یہ عقدہ
 کہلاتی تھی تم اور نہیں میں اور نہیں سمجھا ہر کسی تو غیر بنا
 آپس میں زیبا کو چھپا پردہ کو اٹھا کر سامنے آؤ توں اور نہیں
 میں اور نہیں ہی تیری ذرا سی میرا لقا ہو جاؤ نکلا ہی
 تجھ میں فنا ہوں سبز تیرا ہی بارخداؤں اور نہیں میں اور
 نہیں ناسوت اگر یہ دیکھا میرا ہی تجھی میں نشوونما پسند
 ہمارا کا ہی رشتہ توں اور نہیں میں اور نہیں کہتا ہی تجھ سے
 میرا شکام خرامیدن سایہ میں چہرہ توں کو توں ساتھ تیرا میں
 اور توں اور نہیں آئینہ مقابل جبکہ رکھتا کہنے لگا یہ عکس
 کسوں دیکھ کر ان بار ہوا توں اور نہیں میں اور نہیں مجھوں
 فی کہا ہوں تجھے ملا جو شیشہ ساتھ ہوں کہ جدا ایک جان دو جان
 یہ توں اور نہیں میں اور نہیں معنی نفی کہ استاد ازل میں سمجھا
 ان بندہ خاکی بول لوں ہاں میں اور نہیں توں اور نہیں خرم سے دلا

بسم الرحمن الرحيم

الحمد و سلام علی عبادہ الذین اصطفی اما بعد این چند سطور است
 که بحسب نحوای اشاره آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ قبل از وفات
 فرمودند کہ ای تو بی اکتب لکم کتابا بالن فضلوا عباده ابدا و حسب الامر
 آیه قرآنی کہ کتب علیکم اذا حضر احدکم الموت ان ترک خیرا ان الوصیة
 الایة اگر چه خصوصیتش بحکم آیه موارثت منسوخ است و موافق آنچه
 حضرت شیخ عبد القادر جیلانی در بعض ملفوظات خود فرموده
 کہ نؤمن را باید کہ بشب و صیتی ز دست خویش نوشتہ نمایند
 کہ وارثان پس مردن او بدان عمل کنند و بحسب عمل
 برنشور فرمائی کہ واصلاح اذات بنکیم ملاعبید اللہ
 بتاریخ ۷ ماه جمادی الاول ۷۸۵^{هـ} بعد تاریخ کہ وصیت
 شدہ بود و در یوم ماه ربیع الثانی ۷۸۵^{هـ}
 نوشتن اہل شروع نموده بود و نام این وصایا دفع الفساد و الجبال
 نہادہ بود و الحال کہ نقل آن می نماید بعد نقل آن چہ نوشتہ بود
 انجی

آنچه بعد ازین ذکر نماید ذکر آن در فائمه خواهد نمود و آن نقل
پیشینه نیست و الله الموفق والمعين بالتمام والعقل سبحا على التمام

فمن بدله بعد ما سمعنا ما ائتمه على الذين سيدلون ان الله

سمیع علم و ارثان و دوستان و محبان و اقارب و ابا عدا
علوم باد که این فقیر را فریب دادن و دروغ گفتن و سعی کردن در
جسم دنیا معمول و معهود نیست و اگر چیزی بیاید می آید و آنچه
ضرورت است این فقیر را و ضروری نماید خرج می کنند که حوائج شرعی
مستحب و مسنون و مباحه زائد است از آنچه می آید و مر جوب
الاقبال است و آنچه نزد این فقیر جمع شود از دوست یا چهار پو
یا زیاده برای ادای دیون باشد که دامن موجود نباشد با مستحق
الاعطار ممن لحق علی چنانچه آنحضرت صلی الله علیه و سلم
فرموده که الاشیء اصدیه لدین یا برای سفر که نص و تزود و ا
فان خیر از اول التقوی بران دلالت می کنند و این فقیر قبل از

لکاخ مسکو که در ضلع جهنک است بقدر چهل سال
کتابها و مکانات داخل ملتان ملک و ارثان پیشینه کرده
بود و مکان حویلی که شرقیه باغ لاکه فالنت نزد محله کناسان

و مافیها را علی المناصفه ملک برد و فرزند خود ملا عبد الرحمن

ملا عبد الحق نموده پس بر کرپ خیزی از آنها در ملک خود نمیداد

و نه در ملک من است الا دو کوته و حویلی خورد که جمله کم از دو

مرله باشد الی ایام الحیات در تصرف خود آورده شد للضرورة

و اگر کسی گوید که حبس بد چو ادرین تملیک ظلم نمود و دیگر

وارثان را موقوف کرد چو ایش انکه این تملیک فی الحقیقه

تملیک نیست چه خدمت باغ و چاه و مسجد و ضیفان و فقراء

و تدریس کار دیگر کس نیست بلکه کار کسی است که من کان

سدکان السدله را نصب العین خود کرده پس گویا این تولیه

وقف است نه تملیک بلکه اگر عبد الرحمن این کار بر خود نداشت

یاء عبد الحق طاقه این کار ندارد هیچ و فعل در ملکیه ایشانرا
نباشد بلکه دیکر ابرین امر گمانند که لائق بوده باشد و مادر

عبد الرحمن و عبد الحق را مهر و زیاده از آن بیشتر و حصه
مکان اندرونی که زیاده از شش رویه است و دو گنگن -

مقدار پنج پاشش رویه و یک آسیا خورد که از کیره و پیه

قیمت شش کمتر است و یک مصحف بقیمت کم از شش رویه

و چند رسائل کتابها و یک پرویزن کت و یک تاب نو

و دیکر کهنه و دیکچه مسین بقدر کنیم رویه و یک لوانده

خود و چند چهارپائی خورد و بزرگ و حمام رسته -

آهنین و یک اوکله چو نو تکین چوبین و دو پرویزن

آهنین و چند کتوره کت و غیره و چند طبق چوبین -

اسباب خانه داده ام و بعضی از آن اسباب خانه بجز این

اسباب ملکیه و زر خرید او است و بعضی زر خرید و داده

این فقیر است و بسیار چیزها اورا از رشت مادر و پدر و غیر آن
 و بسیار خود از دستکاری و فتوحات اورا حاصل گردیده
 است و بسیار اسباب داده فقیر فروخته بر شادی اولاد خود خرج
 کرده و مسکن و خرج خود نیز چند سال شده که همراه چهل و چند تن
 غلامند هم بنک ملتانی قدیم و یک رویه صنمی مسکیر و دیگر بر چپ
 خدا تعالی سید به از جامه و پاپوشش هم اورا میدهم و آنچه اورا که
 از آشنایان فقیر بسبب تعلق این فقیر و یا بسبب سعی و خوشا
 و خرج او و تعلیم و غیره اسباب دم کردن و تقوید دادن اورا د
 همه ملک او است و علی بن القیاس عبد الحق و عبد الرحمن
 و غیره از نبات و اهل تعلق بر کسی که ایشانرا چیزی دید هم ملک
 ایشان می باشد و هم زوجه که در صنعت جهنک است هر که
 او را بواسطه تعلق و علاقه این فقیر یا بواسطه استحقاق او و خوشی
 و پیوستگی او دید هم ملک او باشد و نیز و مشکوفا که در صنعت
 جهنک است قدری زائد از مهرش از زیورات او را داده
 بودم.

بودم بقدر ۴۵ روپيه صنمي بود قدری ليد داده و قدری دزدانم
 برده و قدری در تصرف اوست و يك پرويزن كشت و
 دو پرويزن آهنين و يك استيان بزرگ و يك تابه آهنين
 و يك كتوره كشت و يك اوكله موله كلان و يك اوكله
 موله خورده و دو چوبين و قيمت يكديكي مسين كه برابر ديكي صره اش
 بود و چند چهارپايي خورده و كلان و چهار آوند چوبين و يك
 مصحف مجيد برابر مصحف صره اش و چند ساله كتابها
 و خرج سراسر ماه شش پانتي كندم و ديگر و پيه صنمي و ديگر
 بر چه خدا تعالی داد و دهنش ميكند از جامه و ياپوش و غيره
 او ميكيرد و ليكن منكوعه بنده مادر و پسر و فرخا هر خود را داد
 و دهنش ميكند در باب عوض خدمت كار و بار و موافقت
 و حسن معاشرت با ایشان و منكوعه ملتانيه خرج ميكند
 بر دختران و اولاد دختران و خجسته الهيم من نبات الابن و ابنايه

كه انچه دختران و پسران
 از خدمت او گرفتند

و انبار نبات پس آنچه در صنایع جنبک از فتوحات
 موجود می شود از لقود و غلات و ثیاب و غیر این فقیر را
 همه از پیراوار فتوحات ملتانی بسیار اندک است بلکه
 خدای دادند که چه سبب است که هیچکس ازین زوجه من با وجود
 آنکه من او را بسیار کتابها تعلیم کرده ام فائده نمیگیرد بلکه پرده
 داری و علم و نماز و روزه و اعمال صالحه را اکثر اهل این صنایع
 همچون عریب انکارند فاما این فقیر التصادی داد و دهش
 بر همه زوجه ملحوظ است و خدا من نعم الله علی و الله غفور رحیم
 علی السهود لیسیان و الغفلة التي يغلب علی و اظلم علی اعدیها
 و الله اسأل ان یصمنی من الزلل و الخلل فی المساوات بینما -
 پس در سائیکه همه عمارات خارج ملتان از سیلاب
 منهدم شده بود و یکصد و چند رپیه بر تعمیر مکان منهدم
 از فتوحات بتدریج خرج کردم پس بغرض آن روپیا که خرج
 کردم

کردم مادر عبد الرحمن و عبد الحق را جبار دادم برای سکونتش
 و هم مطلقه عبد الحق را در آن مکان بقدر پنجاه روپیه بایکم از آن
 خرج کرده بعد از آن جائی تعمیر کرده دادم و خرج او هم میدهم
 و علی الدوام بر آن مکان ملتان هم صرف میکنم و عبد الرحمن
 و عبد الحق و دختران علی الدوام ماه بجاه اخراجات خود ازین
 فقیر میگیرند بقدریکه معین کرده ام خداستعالی از دست من ایشانرا
 سید مانند پس تقسیم حویلی زنانه که اندرون حویلی کلاشت کعب
 سالخان در پس وفات من خواهد بود حسب نفقتی علیها بعد
 بدیها و تصرف فیها علی حسب السفقه و الاستحقاق قاما حویلی که
 در ضلع جهنم است بعد وفات فقیر پس باین تفصیل است
 که امر چون آنچه درین حویلی از مسج و چاه و تحت پوشش کلان و -
 چهارپائی کلان که با چاه میگویند و در خان و زمین بیرون
 بخر حویلی و دو کوته و یک دالان همه مستقفه لبرلق بخر که جائی
 سکونت و غسل و وضو و استنجائی فقیر است و بخر حویلی

اندرون که زنانه است و زوجه فقیر در آن می نشیند و میوهات
 آنها هم بعد وفات فقیر و فقته است فی سبیل اللهد لطلبه
 علوم الدین المحمدی صلی اللہ علیہ وسلم من لفقه و التفسیر و الحدیث
 و المسافرین و الساعی علی الاضیاف و الفقراء الذکرین العاقرین
 لهذا المكان لا الفقراء للصورة الذین بوطنتهم ملان من محبة
 الدنيا و محبة السنون و اللامار و اهل طول الامل فیظهر من اعمالهم
 انهم شیاطین لا فقراء و التولية و التدبیر علی جمیع ذلك
 لمن جعله عبد الرحمن و عبد الحق متولیا و اسلام علی من ابر
 المصدی فمن وثق بتدبیر الدله و الاموری و الحاجتی ممن يتولى
 بذالامرا عانة اللہ علیہ و علی نفقة الساعی بعد وفاتی و علی
 اعانة عمارة و سکانه فمن ظهر منه خیانة فی خشیة او ثمة او شیئ
 من اشیاء الوقت فعلى المتولی اخراجه فمن عمل بذالالتقل و التکلیف
 اللهم عننه علی حمله و الاحسان علی الفقراء و الاضیاف

و مؤلفه فی فضل
 الکامل و الاكمل
 العام و البرکات
 احقره الملاحم
 عمه ابرهیم
 ثم الولی ابرهیم
 وانا محمد
 عوایه محمد
 و غیره

الذکرین

الذاكرين الشاكرين والطلبة للعلوم الدينية واما الحويلي الصغيرة
 التي هي موضع وضوئي وسكونتي فتحت لقرف الساعي ودخل
 في الوقت واما الاسباب المنقولة الداخلة في الحويلي النسوة
 فكلها الزوجية وملكها ان طهرتها حب ووفاء في حقوق الزوجية
 دون الغش الكبير الذي فيها فانه داخل في الوقت وليس
 لي دخل في تملك الاسباب فانه في حين حياتي كانت
 ملكها وان وليي السيد الذي نزل الكتاب وهو يتولى الصالحين
 فان قبل السدي هذا الوقت التوقيف والسعي فهو يتولى
 اموري وامور وليي وزوجتي وجميع المتعلقين ربنا تقب
 منا انك انت السميع العليم واما نفس الحويلي النسوي مع العائ
 وزوجات الابواب والخشب بعد وفات زوجتي التي في
 ملكها ان سكنت فيها بعد العدة ~~التي~~ ان خرجت بلا اخراج

اعد ولا ایدار اعد تعب المروج خامرانی بد عبد الرحمن و غیری
 ومن یولیہ المتولیین المکوارین و جاگاہ فقیرانجا باشد که دران
 وفات یابد فی مکان مکمیانہ و ملتان او خیر پور و اگر در راه
 وفات یابد پس نیش دران جاگاہ باشد که نزدیکیتر
 ازین هر که موضع باشد خواه در خیر پور خواه در ملتان -
 و خواه در مکمیانہ و هر چه کسی بعد وفات فقیر یک از وراثت
 فقیر بدید و او را باشد نه ارث این فقیر و متولیان را باید
 که بر فقیر کنیز و سق و غیر آن نکسند و اگر قریب
 قبر نائی کنند جائز باشد و الا این فقیر را پسند نیست
 که بر قبر نائی کنند و اگر سایه کنند بخر سق و پت
 چنانچه از باران و باد مانع نباشد بی حسن و تفاخر برای
 آیندگان و آمرزش خواهندگان برای فقیر هم جائز باشد
 که فقیر

که فقیر سخت سیاهکار و کت سیاهکاری سامانست یا فدا بخش
 یا خدا بخش یا فدا بخش یا فدا بخش یا فدا بخش
 یا خدا بخش بر عید خود که سیاهکار و بدکار است بفضلاک
 و کرمک یا ارحم الراحمین خاتمه بالخیر و الفضل و الکرم
 و الرافقه من البدن حاله از ابتدای ماه ربیع الثانی ۱۲۸۱
 شکوه مکیانه را عوض آنچه از فتوحات بخر اشیا رخته و آرد -
 نان که کسی بد بد و فواکه و رشتیاری ماکوله و شرابیه رطبه
 از خورجانات جامه و پایی پوشش و رشتیاری قیمت دار که
 جز زوپیه در ماهه و ششش پایی مشاخره که پیش ازین میدادم
 عوض آن آنها کیر و پیه دیگر مشاخره میدهم و میدست که آن
 زوجه ملتانیه را هم برایش از اشیا و نقد هر ماه ازین فقیر
 عطا خواهد بود از ابتدای ماه ربیع الثانی بندا و تا حال که ۲۳ ماه

بیع الاول است ۱۲۹۲ هـ ملایند را برانبر مکنیا نمیدهم

عبد اللہ
 بعد از حضرت امام رضا علیہ السلام
 مکرر از حضرت امام رضا علیہ السلام
 نقل شده است

کتاب فیوض القلوب

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي جعل في هذه الدنيا ما لا يحصى

بعد الحمد والصلوة بياران دوستداران اولی المذاهب الاربعه منجی نماند
 که مذاهب الاربعه و چهار بودن مذاهب و جامع بودن هر چهار مذاهب
 مذاهب ثبوتیه و فائده رافی الامور الفرویه و عمول بودن این هر چهار
 مذاهب در کتب معتبره و بدیهه متصوره و شهره کثرتی و جوار در ابتدا و اسلام
 جمیل از صد چهارم تا قبل صد سیر و هم مقبول هر کس از بادشاهان امیران و
 ملکان زاهدان و دنیوایان و خواص و عوام و مقبول بود و ستی بادشاهان
 اسلام و بین نصف اخیر صد سیر و هم هر کس از اولوالباب میدانم و هم
 معلوم است که کتب امارت که درین زمانه متداول اند جامع جمیع
 امارت آن حضرت نیستند که در هر یک زمانه هر چیز که مروج باشد در زمانه
 و کتب مروج علی السواء نیست باشند و طبع نیز خوانان هر چیز که علی السواء
 و پسند کنند علی السواء نیست باشند که سعدی شیرازی علیه الرحمه فرموده
 که را عقل خود بکمال رساند و فرزند خود بکمال رساند هر کس از

از اولوالباب
 میدانند که
 و میدانند که
 مسائل
 کتب
 از اولوالباب
 میدانند که
 و میدانند که
 مسائل
 کتب
 از اولوالباب
 میدانند که
 و میدانند که
 مسائل
 کتب

این نوشته و بعد در حدیث شریفین و بیرون بیرون و در حدیث شریفین
 که مقام است یکی شریفیت فیه است و یکی شریفیت فیه و مجتهدین
 طهریم الرحمت از صحابه در صد اول بوده اند و مجتهدون از تابعین
 نعمان بن ثابت یعنی حضرت ابو عقیفه رحمه الله علیه و حضرت امام اکبر
 ابن این بر دو در صد دوم گذشته و شافعی بن ادریس و احمد بن حنبل
 کمین شافعی بر دو در صد سوم گذشته و پس از آن هر کس در راه
 و شهره که مختلفه بسبب صحبت اعتقاد تابع نبوی شده اند در زمان
 حضرت ابو عقیفه کوفی امام اعظم رحمه الله علیه بیست و نه که همه
 سنی ابو عقیفه بودند و از ائمه شریفین نعمان بن ثابت رحمه الله علیه چنانچه در
 در ترمذی نوشته است و همه آنچه بر حضرت امام ابو عقیفه کوفی رحمه الله
 علیه مسایل و سخنان محمول کرده اند و نقل نموده اند منقول از ایشان
 نیست لهذا بدان چون حضرت امام ابو یوسف و امام محمد و امام
 زفر و امام شافعی شاگردان بزرگوار و واسطه یا بالواسطه تهذیب مذہب ایشان
 نموده از اصحاب مذہب و مجتهدان گردیده اند چون این همه فیهی
 و تسلیم نموده پس بنام طحیه اختلاف در مسائل پیدا آمد و هر که
 منتقدان و مستشرقان در آن برگشت در تعلید احمد اربعه و مخالفان
 یک برگشتند در مسائل متکلفه و در هر وقت تابع مشایخ مکمل

این نوشته و بعد در حدیث شریفین و بیرون بیرون و در حدیث شریفین
 که مقام است یکی شریفیت فیه است و یکی شریفیت فیه و مجتهدین
 طهریم الرحمت از صحابه در صد اول بوده اند و مجتهدون از تابعین
 نعمان بن ثابت یعنی حضرت ابو عقیفه رحمه الله علیه و حضرت امام اکبر
 ابن این بر دو در صد دوم گذشته و شافعی بن ادریس و احمد بن حنبل
 کمین شافعی بر دو در صد سوم گذشته و پس از آن هر کس در راه
 و شهره که مختلفه بسبب صحبت اعتقاد تابع نبوی شده اند در زمان
 حضرت ابو عقیفه کوفی امام اعظم رحمه الله علیه بیست و نه که همه
 سنی ابو عقیفه بودند و از ائمه شریفین نعمان بن ثابت رحمه الله علیه چنانچه در
 در ترمذی نوشته است و همه آنچه بر حضرت امام ابو عقیفه کوفی رحمه الله
 علیه مسایل و سخنان محمول کرده اند و نقل نموده اند منقول از ایشان
 نیست لهذا بدان چون حضرت امام ابو یوسف و امام محمد و امام
 زفر و امام شافعی شاگردان بزرگوار و واسطه یا بالواسطه تهذیب مذہب ایشان
 نموده از اصحاب مذہب و مجتهدان گردیده اند چون این همه فیهی
 و تسلیم نموده پس بنام طحیه اختلاف در مسائل پیدا آمد و هر که
 منتقدان و مستشرقان در آن برگشت در تعلید احمد اربعه و مخالفان
 یک برگشتند در مسائل متکلفه و در هر وقت تابع مشایخ مکمل

چنانچه صاحب مشرق الانوار در زیاده مشارق الانوار نوشته
فریاد و فغان از دعویان کرده و حضرت محمد بن اسماعیل البخاری با وجود
علو قدر خود در روایت حدیث فریاد و فغان از فقهای زمان به
این طور کرده و تعبیر از ایشان باین طریق فرموده که قَالَ لَكُنْ مِنَ النَّاسِ
وَمِنَ النَّاسِ كَمَنْ خَالَفَ صِرَاحَ حَدِيثٍ وَقُرْآنٍ وَرَبِّهِمْ أَيْسَانُ
بِنَفْسِهِ أَمَدَهُ وَمُحَدِّثِينَ أَيْنَ بَأْوَ جِدِيلٍ وَكَيْفَ وَغَيْبٍ بَاهِتٍ
مُجْتَهِدِينَ زَبَانَ كُشَادَهُ أَنْدَكَ دَرِائِيَّةً اخْتَلَدُوا أَحْبَابَهُمْ وَمُرْهَبَانَهُمْ
أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحِ أَتَيْنَا مُؤَيَّدِينَ أَحْبَابَ مُجْتَهِدِينَ كِبَارَ رَأْيٍ
وَرُؤُوسَ دَعْوَانِ بِحُجْرَةِ عِلْمٍ تَحْتِهَا رِجَالٌ مِثْلُكُمْ رَأَيْنَا حَقَّ مَقْلَدٍ وَمَعْقَدٍ
أَيْسَانُ أَيْسَانُ ضَلَالٍ وَكُفْرٍ مَبْنُودٍ وَنَصَارَى انْكَاشَتَهُ وَخُودِ رَادِينَ
زَبَانَهُ بَزْرُكَانِ دِينٍ وَمُجْتَهِدَانِ بَلْكَ أَعْلَى تَرَاثُومِ رُكَّانِ مُشَافِخِ مُتَقَدِّمِينَ
بِدَشْتِهِ وَكُتَابِهِ هَاكِي مِنْ خُودِ بَرَاكِي مُتَجِدِّدِينَ وَتَحْمِيدِينَ فَكَّرُ خُودِ
وَبُحْ خُودِ بِنِي وَخُودِ نَمَائِي خُودِ وَتَوْبِينَ وَتَقْبِيحِ مُتَقَدِّمِينَ تَقْصِيفِ نَمُودِ نَمَانِ
أَيْسَانِ رَا بَرَكْسِ از مُتَقَدِّمِينَ بَهْتَرِ دَانِ دَكْتَبِ أَيْسَانِ رَا از كُتَبِ مُتَقَدِّمِينَ
سَنَدِيدِ تَرَاثُومِ كَارِ وَنُتَقَدِّمِينَ مُجْتَهِدِينَ وَادِلِيَاءِ وَمُشَلِّخِ رَا كُتُبِ بَرِيدِ
رَدِ بَهْمِ مَقْصِدِ دَا أَيْسَانِ دَرِ بِنِ زَمَانِ حَاصِلِ هَسْتِ كِه پادشاهان
كَلَامِ وَحَاكِمَانِ صَاحِبِ أَيْبَانِ وَبَهَائِيَّتِ وَابْتِقَانِ وَدَافِعَانِ كُفْرِ

و طعنیان و شرک موجود نیستند پس هر چه خواهند بکنند فردا معلوم شود که
 تحریر است و براسپیکست و بهم باید دانست که حدیث سرت مسلک
 او عی من سامع و حدیث مثل امتی کمثل المکر المکذبت
 شدگان که نگارنده از حدیثی که در این کتاب است
 و حدیث انتم اصحابی و اخوانی الذین لم یأتوا بعد
 و امثال اینها اگر چه جرأة و بنده سفها کے زمانہ آئند کہ ایشان خود را
 از صحابه و اولی الامر و المجتهدین و مشایخ کرام اولی تربیانند
 از سبب بسیاری کتب حدیث و سبب کثرت تجادل و مبارز و تخاصم
 و جرأت زبانی ایشان و علم قلیل و ثقال و کثرت جاه و مال و قرب اهل جاه
 و حکام و اوجرأة ایشان بر علماء و ربانی از جیل و سفاقت و فساد طاهر و
 اهل ایشان است و حدیث خیر القرون قدی ثم الذین
 یقولون من خیر البریه لایحی و رایما نفهم حنا جرحهم و حدیث
 ان طویل صلیع الرجل و قصر خطبته مشبه من فقهه و عمق فکر
 درانی لازم و دو گامی عقبه و تذکیر برای مردان و اهل و سادگان خلقی
 کرون در آیات قرآن و احادیث و طویل اهل ایشان و بد خلقی
 ایشان ایامیکه از آنکه ایشان بیک از صد ایشان رسند بکلیه
 عالم ایشان و همه کتب مصنف ایشان قربان و فدای ادنی علم
 مروج از متقدمین و ادنی سخن از سخنان متقدمین کتاب

این بار چهار حدیث است که در این کتاب و در کتاب دیگر است

تحریری حکام و قضاة و سنده اجتهاد و متعلق و گیران بهم است و تحریری
اجتهاد و فاضل تر و صحیفه تر از مسنده تحریری حکام قضاة است پس فرموده
آن حضرت صلی الله علیه و سلم اِذَا احْكَمَ امَّاكُمُ وَاَجْتَهَدَ وَاَصَابَ
فَلَہُ اَجْرَانِ وَاِذَا اَخْطَا فَلَہُ اَجْرٌ وَاحِدٌ دلالت میکند بر آنکه هر
قاضی و حاکم و مجتهد بهیچ نبره نیست اگر اقصی قضاے موجود نباشد و اگر موجود باشد
پس حکم کردن قاضی ادنی بجه حکم امر قاضی مردود باشد و حکم القاضی
که اینک را همین معنی است که حکم او ظاهر یعنی عند الناس و بالہنا
عند الله نافذ است و او را بهیچ نبره و بخطا نیست نه اینکه آنچه حکم
میکند بر مقتضی له و بر مقتضی علیه مقتضی را حلال باشد خوردن آن مال که
میباشد که قاضی خطا کرده است و آن حکما قال من سئل الله صلی الله
علیه و سلم انما انا بشر انسی کما نسى البشر فاذا نسیت عندکون
و حکما قال من قضیت له بحق مسلم فاما اقلع له من الشمار
و آنچه نوشته اند فقهاء و در آنکه نکاح کند با محرمات یا کسی که نکاح
نکردن را و حواله او کرده اند دیگر زیرا که این من منکوحه تست میدانند
آنرا یا نمیدانند و خدا از ما قلم است بشبه نکاح ما میان را فهم و رین
مسئله نمیرسد و آنچه در فقیه است که بر این محتاج قرض گرفتن
بشرط الرجوع باینست و رین مسئله علم نمیرسد که قرض گرفتن جایز

چون حکم کند حکم قضاة و سنده که در حکم و در استقامت و در این خطا در کسیر مراد از مردی است بی

و ادائے شرط باطل که رتوبست یا نتر نیست اما در اینجا که حکام ربور دادند
گرفتند جانیر میدارند گرفتن یا این شرط نباشد الا علی قول من یقول أخذوا
و اعطاه فی دأمر الحرج جابر بن عبد الله أعلم و هم باید دانست که در صحیح
مسلم است حدیث مالی ارا که رافعی آمد بکرم کانتها اذ فاک محفل
شکس استکوا فی الصلوة و این دلیل است خفیفه را بر ترک رفع ایدر
در میان صلوة اگر چه نو دی و غیره این حدیث را بر اے این معنی متین
نکرده بلکه رفع سبابه و غیره شک نیست که حقیقه بر این معنی ترک نموده
باشند و هم بر این معنی است محمول آنچه حضرت امام ابو حنیفه از راه عقل
کمال در حضور بارگاه سلطان جابر بن عمر را مد فوع کرده اند باند اخشن
ادام که در انار و مهب بوده بر نان و خور دن تکلف نان او شان
و خفگی ناکردن سلطانیان برایشان خواه بر این معنی حدیثی شاید ایشان باشد
بانه و متحدید عدم تنجس آب بجوض ده در ده بر لے دفع قیل و قال و
جدال که حرام است و تعیین سایه اصلی برای وقت نماز ظهر و عصر و
موطاه این کلیه بالکثر اجماع فی زمین رسول الله صلی الله علیه و سلم
و هم تعیین ترتیب خلفاء اربعه و افضلهم علی ترتیب الخلافة اتفافی
است یا متابعه فعل است گما کان امر رسول الله صلی الله
علیه و سلم که فرمودند ما جلدات القصباء و ما ذاک لهما

[illegible]

[illegible][illegible]

لَقَدْ
 رَأَى
 رُؤُوسَ
 سَمَرٍ
 مُتَبَدِّلٍ
 وَكَانَ
 فِي
 الْبَيْتِ
 مِائَةِ
 أَلْفٍ
 فَكَفَى
 بَصِيرَتَهُ
 فَكَفَى
 بَصِيرَتَهُ

[illegible]

در عمل کنیم و حال آنکه رسول خدا صلی الله علیه و سلم فرمود که اسفندت قلبك
وان ائتاك المقنن و ائتاكی كالبحر بآتهم قتلهم اهلنا
و آنچه میگویند که صحیح کتاب الله صحیح البخاری و صحیح مسلم و ابن ابی شیبہ
نزدیکه کس چنین نیست بلکه نزد تقلیدان ابی حنیفه رضی الله تعالی عنه
احادیث صحابه که مستند حضرت ابو حنیفه نعمان بن ثابت اند اصح و محول
علیهما اند اگر چه بسبب توکل ایشان در تصنیف کتب فقه حسب الاحادیث
صحیحی عنده المنقول عن مشائخه تنقل احادیث کم مشغول بودند بقول
رسول الله صلی الله علیه و سلم من کذب علی متعمدا فلیسوا
منی فقد کذب علی النبی و انما شیخنا سید العلماء و المشائخ الصوفیه و المحدثین
در بیان حال رسول الله صلی الله علیه و سلم کم میفرمودند و اکثر تنقل بزرگان
بصحت نزد ایشان رسیده بودی میفرمودند و اکثر در کتب مشایخ متقدمین
اصحاب ادب و اعتقاد بر تقدیم ایشان حضرت و صحابه نقل قال رسول الله
صلی الله علیه و سلم کم نوشته شده است و لهذا در متقدمین نقل حدیث
کم بوده و بسبب حدیث الکتب الابی شایه کتابة جائز گردیده اما کتاب
الله کتاب است و حدیث و حدیث است که نامیده اند و حدیث ثواب
عینی و کمالی بوعالی و حدیث ثواب عن بنی اسرائیل و لا یرج
وارد شده و مشایخ متقدمین بوقت وقوع حوادث و وفات عظام

و لو ايت با وضو و صحيح بخاري صحيح مسلم وغيره ميگردند كه حواشي مندرج
شود چنانچه ختم قرآن و خواندن در و شريف حالا در اكثر حواشي ميكنند
اما استخراج مسائل از احاديث و قرآن امري عظيم ميدانستند چنانچه
در تفسير كشاف است كه از حضرت ابو بكر صديق رضي الله تعالى
عنه معني فقط انا بالتشديد كه اقامتا عاكف ولا نقا مكمدر سيعند
ان حضرت فرمود كه اي سماء تطلعتي و اي ارض تفلنتي اذ اقلت
في القرآن برائي والله اعلم و حالا چنين بے ادبان موجودند
كه برائے مخالفت متقدمين از راه بے ادبي معني و ما اهل
به اخير الله مطلق ميكنند و خاص بديهي نميكنند و معني نصب قبور
بزرگان دين ميكنند خدا كه هو الله تعالي بحسب نيا قهيه و سوء
ادبهم البشاش المتفدين و بس شد ز قمار قلم در بين رساله ما بديجا
و السلام على من اتبع الهدى

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وسلام على عباده الذين اصطفى ثم على
فولي الكتاب طلاب الصواب متخفي نمانه كه چدين سطور
برائے اجاب اين منكه ملا صبيح الهدى ما نعيم سطور نمود و متما فمهم كنند

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله وسلام على عباده الذين اصطفى
ثم على فولي الكتاب طلاب الصواب متخفي نمانه كه چدين سطور
برائے اجاب اين منكه ملا صبيح الهدى ما نعيم سطور نمود و متما فمهم كنند
بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله وسلام على عباده الذين اصطفى
ثم على فولي الكتاب طلاب الصواب متخفي نمانه كه چدين سطور
برائے اجاب اين منكه ملا صبيح الهدى ما نعيم سطور نمود و متما فمهم كنند

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله وسلام على عباده الذين اصطفى
ثم على فولي الكتاب طلاب الصواب متخفي نمانه كه چدين سطور
برائے اجاب اين منكه ملا صبيح الهدى ما نعيم سطور نمود و متما فمهم كنند

که بنائے رواج مذہب لاند میمان برحق و جلیل مرکب و کبر و کم شدن ابر
 حکم دین اسلام است و جدیے اثر و عطا ایشان بر احمقان و تکبران
 و پمپون دین سامری بسبب آن قرار است که مردمان را راه تسلیم در
 امر دین نموده اند که زهر طامشکل و فقیر صورت مقبول میکنند و حفاظه امر
 دین متین حضرت محمد صلی الله علیه و سلم نمیکند علی الخصوص که به حد
 در چهارچوب طبع گشت هر کس را بقیت اندک و بی بسیر و مال خلیل بدست
 می آید و بوعظ و اعغان عجل حبس الاله خوار مشهور میشده و دوزخ را
 پیشین که ملوک اسلام و علمائے ربانیون و قضاة و محشون اصولون
 بِالْمَهْرُوفِ وَالتَّاهُونَ عَنِ الْمَلِكِ بسیار بودند راه اضلال این
 طامغان طامغان و لاجیان لاغیان نبود و مفسرون قرآن بالبرای
 کسی نبود و کتب اعاویش را جز عالم ناسخ و منسوخ کم کس استعمال در استخراج
 احکام میکرد و همه امور را موقوف بر استخراج تفهیم مجتهدین و مشایخ گستا
 میداشتند که ایشانرا مستقدم و متاخر و ناسخ و منسوخ و مشروع و غیر مشروع
 یک معلوم بود چنانچه در کشاف قول شیعہ شیعہ را بقول من بدع
 التفسیر میکنند و هم گفته نقل از حضرت ابی بکر الصدیق رضی الله تعالی عنه
 که چون از تفسیر آن که آقا متابعاً لکم برسیده شد فرمود که آئی مسکاء
 تَظَلُّنِي وَآيُ اَرْضِي تَقْلِي اِذَا قُلْتُ فِي الْقُرْآنِ بَرَأَنِي وَارْتَدَّ

که عالم کلام در نحو و صرف است نقل نموده که گوشت من یقرا الکفر
 لقراؤت ولكن البر من آمن بالله پس معلوم شد که در تقدیر بسیار
 ادب بود و کسی که بے ادبی میکرد سزا بے خود از علماء و فقهاء و حکام می یاف

خواجه این تمییه بسبب یک لفظ بے ادبی چند بار مجنون شد و از بی ادبی
 باز نیامد و همچون خباثت بی ادبیش در عبد الوهاب مجنون و اسمعیل منصوب
 خان اثر کرد که هزاران هزار بے ادبها درین زمانه ظهور گرفت و راسخ گشت

که هزاران هزار مفسران و محدثان بے دین و بے ادب

ظاهر شد و آنچه محدث کبیر شاه ولی الله جدا سمعیل

در رسائل و وصایای خود تخم بی ادبها کاسر

کاشیده بود و خوار با حصول انجامید

که گردید لسان جمله کابرین مجتهدین

مسماطه پسین بطالین

محرکات

و بجهانیه و وعظ از ملک بلکے کلمات بر انگیزند فدا عاصم از قریب غان و
 الله الامن رحم الله لا تقبلنا من سخطه ما اكرام سبطه قدسه
 که درین عالم بجهانیه و وعظ از ملک بلکے کلمات بر انگیزند فدا عاصم از قریب غان و

آیات و السلام علی